

2022. DECEMBER 27/4

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS KORSZAKA
- 10 ÉVES A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET

A Nemzeti Művelődési Intézet elindította új, podcast-szerű magazinműsorát, „Változások vonzásában” címmel. A műsorban a moderátor, a főszerkesztő és a meghívott vendégek a magyar közművelődés új korszakának sorsfordító kérdéseit elemzik, kerekasztal-beszélgetés keretében.

A podcast-adást Závogyán Magdolna, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője hívta életre, főszerkesztőként vesz részt a műsor készítésében dr. Németh János István közművelődési szakértő. Az egyes adásoknak egy szakértő moderátora, illetve három meghívott vendége van, akik az aktuálisan választott témakört megvitatják. Az első adást 2022. november 2-án sugározta az Intézet a JóGyakorlatOn honlap felületén (<https://jogyakorlaton.hu/>), *Szakmatörténeti kihívások és válaszok napjainkig a közösségi művelődésben* címmel. Ezt követően a műsor minden hónap első szerdáján jelentkezik.

A kihívások és az azokra adott szakmai válaszok minden korszakban, minden közösség és ember életében gyakoriak. A műsor szereplői hitelesen tudnak szólni ezekről a társadalmi, kulturális kérdésekről; nem csupán azért, mert kortársai ezeknek a kihívásoknak, hanem azért is, mert egyben formálói a helyes válaszok új és sikeres gyakorlatának.

TARTALOM

Szín – Közösségi Művelődés

2022. december – 27/4.

A közösségi művelődés korszaka – 10 éves a Nemzeti Művelődési Intézet

Závogyán Magdolna: A közösségi művelődés országos működésének kialakítása és jövője 3

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉST TÁMOGATÓ KULTÚRPOLITIKA

Lezsák Sándor: Értékek és hagyományok 4

Fekete Péter: Hidat építeni ember és ember között 7

Halász János: Megvalósult elképzelések 10

L. Simon László: A magyar közművelődés szerepe a kultúrában 12

Interjú Dr. Hoppál Péterrel, kiemelt jelentőségű kulturális feladatok ellátásáért felelős miniszteri biztossal 18

A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS 10 ÉVE A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZETBEN

Polyák Albert: Nemzetben gondolkodni 22

Kárpáti Árpád: Államháztartáson innen és túl 25

Závogyán Magdolna: A közösségi művelődés korszaka 29

Dr. Balácsi Károly: Változások vonzásában 41

SZAKMAI HÁLÓZATOK A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉSÉRT

Dr. Juhász Erika: Együttműködés a felsőoktatási intézményekkel 43

Molnár Lajos Milán: Az Agóra-műhely országos hálózata 48

Sutus Áron: A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal 51

Dr. Ponyi László – Dr. Juhász Erika: Kutatások a Nemzeti Művelődési Intézetben (2012-2022) 54

A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET DÍJAI

A Nemzeti Művelődési Intézet által alapított rangos szakmai elismerések 60

2019. évi díjazottak méltatása 62

2020. évi díjazottak méltatása 66

2022. évi díjazottak méltatása 72

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

Kihívások és válaszok a köz- művelődésben – szakmai nap

A Kulturális Központok Országos Szövetsége és a Nemzeti Művelődési Intézet Kihívások és válaszok a közművelődésben címmel szakmai napot rendezett a szolnoki Aba-Novák Agórában.

A szakmai nap célja, hogy a szakemberek segíthessék egymást a hatékony megoldások megtalálásában a megpróbáltatásokkal teli döntéshelyzetekben.

Közművelődési szakemberek utánpótlása

A Nemzeti Művelődési Intézet 2022 májusában országsszerte nyolc megyei jogú városban indította el Közművelődési munkatárs szakmai képzéseit, amelyek a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával valósultak meg.

A 900 órás képzések a középfokú végzettséggel rendelkezők számára nyújtottak lehetőséget a 1997. évi CXL. törvény által a közművelődési szakmai munkakör betöltésére előírt minimum végzettségi követelmény teljesítésére.

A képzésben résztvevők az öt modul keretében megismerték többek között a kulturális szervezetek és intézmények működését, a közművelődési tevékenységet, a kulturális rendezvények szervezésének professzionális folyamatát, valamint a helyi társadalom és kultúra legfontosabb alapvetéseit.

Nagy érdeklődés övezte a Bűvös Bábos online szakmai napot

2022. november 22-én került megrendezésre a Bűvös Bábos szakmai nap, mely a minél könnyebb követhetőség érdekében online formában valósult meg.

Az értekezlethez számos bábművész, csoportvezető, pedagógus és érdeklődő csatlakozott Magyarországon minden megyéből. A résztvevőket Szedlacsek Emília a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai igazgatója köszöntötte, majd Szentirmai László és Bagi Márta, a Magyar Bábjátékos Egyesület elnökségi tagjai tartották előadásokat, melyek a gyermekbábos csoportok és azok vezetése köré szerveződtek.

XXI. Lakiteleki Filmszemle

A lakiteleki Népfőiskola Alapítvány, a Nemzeti Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár Nonprofit Közhasznú Kft., az Ifjú Konzervatívok a Nemzetért Egyesület és a Dunaversitas Egyesület idén közösen Sára Sándor emlékezetére rendezte meg a filmszemlét.

A Sára Sándor emlékezetére meghirdetett XXI. Lakiteleki Filmszemlére krónika, korpék, művelődés, portré, fikciós műsorok kategóriákban lehetett nevezni. A felhívásában kiírt határidőig a Kárpát-medencéből 114 alkotás érkezett. Az előzsűri (2022. október 11-12.) döntése alapján a filmszemle versenyprogramjába 22 alkotás jutott. A Szemlének 2022. november 16. és 18. között a Lakitelek Népfőiskola adott otthont.

A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS ORSZÁGOS MŰKÖDÉSÉNEK KIALAKÍTÁSA ÉS JÖVŐJE

„Az élet csak úgy érthető, ha visszatekintünk,
de csak úgy élhető, ha előrenézünk.” (Kierkegaard)

Az elmúlt 10 év művelődéstörténeti jelentőségű volt a magyar közművelődésben. Ennek során számos szakmai kihívással néztünk szembe és megannyi eredményt, innovációt és fejlődést valósítottunk meg és értünk el együttes erővel, a *Nemzeti Művelődési Intézet kezdeményezésére és szervezésében*.

Az elmúlt esztendő meghatározó történéseit hivatott bemutatni a Szín Közösségi Művelődés folyóirat jelen lapszáma, mely egyúttal kitekint az előttünk álló időszakra is. A Nemzeti Művelődési Intézet XV. Stratégiai Konferenciáján elhangzott előadásokban a korszak aktív szakpolitikái, szakmai cselekvői, a Nemzeti Művelődési Intézet vezetői, illetve az Intézet stratégiai együttműködő partnerei osztották meg tapasztalataikat, véleményüket és tudásukat a közösségi művelődés országos működési feltételeinek kialakításáról. Erről a valóban *korszakalkotó évtizedről* olvashatunk sokszínű, mégis egységes összefoglalást a kiadványban.

Méltán lehetünk büszkék, hiszen azt a küldetést, amelyet 2012-ben megfogalmaztunk önmagunk és a szakterület számára megvalósítottuk, az elért eredmények életképessé, fenntarthatóvá tették a közösségek működését, a magyar nemzet egységét erősítve, a helyi életminőséget tartósan javító cselekvési aktivitásokat generálva. Hálás vagyok azért, amiért kimagasló szaktudású és hasonló értékrendű munkatársakkal dolgozhattam ezen időszak alatt, a minőségi előre lépéshez és a folyamatos fejlődéshez mindannyiunk munkájára szükség volt, ahogy nélkülözhetetlen napjainkban és a jövőre nézve is.

Nemcsak mögöttünk, előttünk is áll még jónéhány próbatétel és megoldandó feladat. Akkor járunk el helyesen, ha tanulunk elődeink tapasztalataiból jelenlegi problémáink megoldásában. Napjaink nehezen kiismerhető, merőben új helyzetében sok váratlan fordulat és kihívás jelentkezhet, amelyeket most még nem is sejtünk. Egyet biztosan tudnunk kell: nincs az a katasztrófa, legyen természeti, háborús helyzet diktálta vagy netán a civilizációnkat éltető energiahiány, amit, ha túlélünk, ne tudnánk folytatni a már elért színvonalon a munkánkat.

Mindennek letéteményese az a tudás, az az emberség, amelyet ma mi képviselünk, akik a magyar közművelődés nemes hagyományain váltunk szakemberekké, ebből tanultunk, és ezt adjuk tovább a dolgozó hétköznapiak során. Az előttünk álló időszak minden pillanatában gondoljunk arra, hogy szakértelmünk nélkülözhetetlen Magyarországon, a helyi közösségek életműködésének helyreállításához; a közfeladatokat szolgáló intézmények, szervezetek „kapunyitására”. Ez ad számomra erőt, lelki békét a már ismert, vagy még ismeretlen kihívások feldolgozásához, a megfelelő gyakorlatok és módszerek kidolgozásához, megvalósításához. És mindaddig adjon éltető energiát nekünk és lélekben velünk élő közösségeinknek egyaránt, ameddig az előttünk álló megpróbáltatásokon – az új tapasztalatok birtokában és hagyományos értékeink biztonságát érezve – túl nem jutunk.

Ezért is olyan jelentőségteljes minden találkozás, szakmai fórum és részvétel azokban a szakbizottságokban, amelyek a kormányzat számára készítik elő az eredményes döntésekhez nélkülözhetetlen javaslatokat. Tanuljunk minden együttlétünkön, tanuljunk az online térben és legfőképpen tanuljunk egymástól! Fontosnak tartom, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet részese legyen ennek a közösségnek, minden lehetőségével járjon hozzá az új kihívásra adott sikeres válaszok megfogalmazásának és a teendőiben vállaljon cselekvő közreműködést.

A következő évtizedet a mi munkánk is jelentős mértékben meghatározza majd, ezért kiemelten fontos az, hogy mit, hogyan és milyen minőségben teszünk. Bízom a további hatékony együttműködésben, szakmai küldetéstudatunk megőrzésében, valamint a feladatvégzés minőségének megőrzésében és emelésében.

Závogyán Magdolna

Értékek és hagyományok

Van okunk az ünneplésre az elmúlt tíz év eredményeinek fényében, de hogy húsz esztendő múlva is legyen mit ünnepelni, ahhoz sok munka áll még előttünk.

Most olyan területekről kívánok szólni, melyek sok helyütt csak megtűrték, olykor még szégyellni valóak is, távol tartottak vagy kényszerűen elfogadottak. Nem hasznosítjuk eléggé ezt az erőforrást, amely itt, a Kárpát-medencében bűvópatakszerűen jelen van. Ilyenek például a különféle játékok. Eme játékok átéltek minden viharos történelmi esztendőt, évtizedet, sőt olykor még évszázadokat is. Ezek a közösséget formáló, alakító, szervező tevékenységek szinte mindenütt megtalálhatóak és adottak.

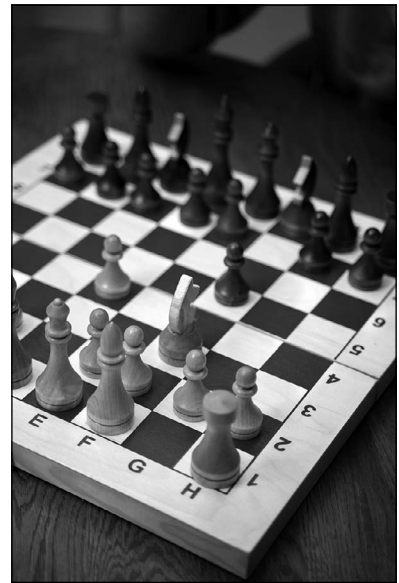
A népfőiskolai gyakorlatban az elmúlt húsz esztendőben több játékot is kipróbáltunk, és tapasztalatom alapján azt mondhatom, hogy nagyon nagy erőforrást jelentenek. A szenvedély fantasztikus erő. Van káros szenvedély, mellyel most nem foglalkozunk, és van olyan szenvedély, amely következtében szinte izgalmi, lázas állapotba kerül, aki csak meghallja az adott játék nevét. Mert kicsit ért hozzá, sikerélménye van általa és nemcsak az erejét, elméjét teszi próbára, hanem eközben átélheti a közösségi lét élményét, beszélgethet, ismerkedhet, kapcsolatot építhet és ápolhat.

Húsz játékot szeretnék a figyelmükbe ajánlani, melyek közül az

első a sakkjáték. A '90-es évek elején volt egy álmunk: egy sakkexpót szeretnénk volna megvalósítani. A Kecskeméti Széchenyi Sakkegylet az esemény előkészületeit már el is kezdte szervezni, de Horn Gyulának ellehetetlenítették a kezdeményezés megvalósítását. Habár akkor nem kerülhetett rá sor, de a sakkexpó gondolata megmaradt. Végül '95-'96-ban Lakiteleken megvalósítottuk ezt az elképzelést. Azóta is minden esztendőben egy Kárpát-medencei sakkversenyt rendeztünk és rendezünk, élő pontokkal. Ennek következtében egy olyan kapcsolatrendszer jött létre, melyben házasságok is születtek, felvidéki-délvidéki magyarok találak egymásra és fantasztikus élményekkel gazdagodott minden résztvevő. A népfőiskolai hálózaton belül következő lépésként szeretnénk majd ezt a játékot is mindenütt megjeleníteni, segítségül hívva ehhez a Nemzeti Művelődési Intézet kapcsolatrendszerét.

Másik szívmengető játék a Fedák Sári Kupa, az ultiverseny. A Magyar Ultiszövetséggel indítottuk útjára ezt a játékot. Több mint százan gyűlnek össze egy-egy alkalommal, mely találkozók végén emlékszórot kapnak a győztesek. Elmondható tehát, hogy a szakma és a tudás adott. Hogy ez mennyire fontos, azt egy rövid történettel szemléltetném.

Az első alkalommal, amikor megszerveztük a Fedák Sári Kupát

a reggel kilenc órai kezdés előtt néhány perccel nyílt a Kölcsey Ház ajtaja és jó hangosan, hogy mindenki hallja, megszólalt egy alak: „a Lezsákot keresem, Tanács István vagyok, a Népszabadság újságírója, egy riportot akarok készíteni”. Ültünk a kávézó előtt és megint csak jó hangosan kérdezett, hogy a közben mögém gyűlt ultisok is hallják, akik utána vissza is igazolták, gyanakodva hallgatták, miközben azon morfondíroztak, hogy: Lakitelek, politika, először vagyunk itt, mibe rángatnak bele minket... Volt tehát egyfajta tartózkodás és aggodalom a jelenlétükben. Első kérdése az újságírónak, hogy miért éppen Fedák Sáriról nevezték el ezt az ultiversenyt. Válaszomban a kontrákat soroltam fel: kontra, re-

kontra, szubkontra, mordkontra, hirschkontra és Fedák Sári. Erre nekem szegezte a kérdést: „*Jó, jó, de azt maga tudja, hogy Fedák Sárit háborús bűnökért a Népbíróóság elítélte?*”, Döbönt csend a hátam mögött. Válaszoltam neki, ekkor már magam is jó hangosan beszéltem, hogy tudom. *Hát akkor?* – kérdezte értetlenkedve és így folytatta: „*Maga tudja, hogy Fedák Sári '45-ben Bécsben a nyilas rádióban felolvasott szövegeket és ezért Népbíróóság elé állították?*” Mondtam, hogy tudom. *Akkor miért éppen Fedák Sáriról?* Válaszoltam neki: Azt tudja, hogy a Népbíróóság fölmentette? *Fölmentette?* Igen, fölmentette, és akkor már rajtam volt a sor: Azt tudja, hogy a Horthy-rendszerben is bíróság elé állították a kommün bukása után Fedák Sárit, mert egy teherautó tetejéről PestBudán vöröskatonákat toborzott, hogy felszabadítsák Kárpátját? Ekkor már teljesen összezavarodva kérdezte: *Horthy... bíróság... vörös katonákat toborzott? És mi történt?* Horthy bírósága is fölmentette Fedák Sárit – válaszoltam neki. Erre még nagyobbra nőtt a feszült csend. Szinte lehetett hallani a sóhajt a hátam mögött és Tanács István érdemére mondom, hogy végül azt felelte: *tudja mit, Lezsák úr? Menjünk inkább ultizni.*

Ez példatörténet számomra, mely bebizonyította azt, hogy mennyire fontos felkészülni ezekre a vetélkedőkre, játékokra, mert ha akkor én ezt nem tudom – mivel sokan nem tudták, vagy ma se tudják –, akkor lemosnak és a Népszabadság féligazságokkal hangolja, befolyásolja a közvéleményt. Ezt követően pedig azt a száz embert tényleg nehéz, keserves helyzetbe hozza, aki eljött aznap játszani.

A következő a gombfoci, szektorlabda, melynek még világbajnoksága is van. A magyarok nagyon jól szerepelnek benne. Ez is egy régi, már százszentendős sport-

játék. A Magyar Asztali-Labdarúgó Szövetséggel szervezzük közösen ezt is, már legalább tíz esztendeje. Rendkívüli népszerűségnek örvend és olyan embereket hoz be és össze, akikről nem is gondolnánk, hogy eljönnek a Kölcsey Házba, leülnek, játszanak és közben még egy kiállítás is megnézik, beszélgetnek, sétálgatnak.

Malomjáték, melyből létezik Európa-bajnokság, sőt még világbajnokság is. Több száz millióan játszik a világban. Rendkívül nagy hagyománya van nálunk is és szerencsénk van, hogy egy olyan ember fogja össze és tartja kézben ezt a területet, aki hamarosan Európa-bajnokságot szervez Lakitelekre ebből a nagyszerű játékból. Ez is egy kiváló közösség.

Römi játék, nem tudom hányan tudnak még römizni, de ez a játék is nagy múltra tekint vissza, melyből szintén szerveződött egyesület. Érdekes, hogy szintén rendelkezik világbajnoksággal.

Bridzsjáték, biztos kevesen tudják, hogy Járai Zsigmond, a Magyar Nemzeti Bank korábbi elnöke a Magyar Bridzs Szövetség elnöke is egyben. Fantasztikus fiatalokból áll a csapat, akik szívesen kipróbálták

a footgolfot is, méghozzá a footgol-fosok szerint nagyon jól is játszik. Rögtön mértek, ésszel rúgták el a labdát, nézték a széljárás irányát és így tovább. Ez szerintem csodálatos és jól mutatja a bridzsjáték gondolkodásra gyakorolt hatásait.

Ezeknek a játékoknak a mobilizálásban hatalmas szerepük van. Nagyon nehéz bevonni, aktivizálni a fiatalokat, különösképpen a 16 – 18 éves korosztályt, melynek egy jó eszköze lehet akár a csocsójáték is. Ha azt mondjuk nekik, hogy értékfeltáró kollégiumot szervezünk és jöjjenek el, akkor kevesen figyelnek, húzódoznak. De, ha azt mondjuk, hogy csocsó, arra élénk figyelem a válasz és máris felkapják rá a fejüket. Végül olyan beszélgetések születnek az ilyen alkalmak során, amelyekre nem is gondolnánk. Az ifjúság feloldódik és kinyílnak a szemünk előtt.

Vagy vegyük például a biliárdot. Ennek is nagy hagyománya van és nemcsak a kocsmákban. Minden közösségi helyen ott kell, hogy legyen ez a játék, hogy bárki be tudjon kapcsolódni, beszélgetést kezdeményezhessen, megmutathassa mit tud vagy éppen gyakorolhasson ezen a területen.

Kép: Lakitelek – Hungarikum Liget

A darts is hatalmas népszerűségnek örvend az egész világon. A Népfőiskolán is szervezzük az ehhez kapcsolódó eseményeket és szinte bárhova mentünk, szóltunk, hogy ilyet tervezünk, szinte azonnal megmozdultak az emberek. Mivel minden korosztály érdeklődik utána, így a nemzedékek közötti kapcsolat erősítésére is teljesen alkalmas.

Footgolf. Lakiteleken felépítettük az első hazai footgolf pályát, melyet szerencsére nagy érdeklődés övez. A jövőben Európa-bajnokságot szervezünk belőle. De itt van a teqball játék is, mely egy magyar fejlesztésű sportjáték. Ha pedig már magyar találmány, akkor nem maradhat ki a rubik kocka sem. Döbbenetes számomra, hogy a legjobb kockaforgatók néhány másodperc alatt mire képesek. Itt van egy új játék is, a pétanque, strandokon látni ehhez hasonlót, ezen a területen is rendeznek Európa-bajnokságot.

Asztalitenisz. Nagy szükség van rá, mely nem csak az egymással való játék miatt élvezetes, hanem mert megtanulják például Sidó Ferenc nevét. Emellett a Faházi Janikát is meghívják, aki egy tolltartóval pingpongozik, de a mutatóvánt követően a sportsikereiről is beszél,

szabadon lehet tőle kérdezni, közelebbről megismerhetik. Az ilyen események, élmények következtében pedig szinte láthatatlanul kialakul a nemzeti kötődés.

A vakok és a mozgáskorlátozottak számára készül a Kárpát-medencei sportközpontunk, a Kárpátia Rendezvényház, melyet június végén adunk át. Már felmértük, hogy hol vannak jó csörgőlabdajátékok, bemutatók, melyeket szeretnénk majd elhívni Lakitelekre, emellett a kerekesszékes kosárlabda helyszínként is szolgál majd ez az épület.

Az ördöglakat a lelemény, a magyar ész döbbenetes világát erősíti. Rengeteg ember szenvedélye az újabb és újabb ördöglakatok készítése, ebből is találkozókat szervezünk.

A grillázs, amely főleg az Alföldön csodálatos hagyománnyal bír.

Egy lenyűgözően összetartó közösség. Nem is gondolnánk, hogy a készítők leveleznek egymással és együtt jelennek meg különböző eseményeken. Mindemellett magába foglalja a szépérzékét, a formát, a népi értékeket, melyek mind adottak, csupán a megfelelő környezet megteremtésére van szükség a kiteljesedéshez.

Az imént felsoroltak közös jellemzője, hogy hihetetlen közösségépítő és hagyományápoló erővel bírnak, miközben sokan nem szentelnek nekik nagy figyelmet. Pedig ezek az értékek, hagyományok nagy erőforrást jelentenek. Próbáljuk tehát a magunk lehetőségeivel segíteni, szervezni ezeket és helyet adni számukra itt, a Népfőiskolán, a Nemzeti Művelődési Intézet kapcsolati hálózatával karöltve. Közösen azon kell munkálkodunk, hogy bátrabban nyúljunk ezekhez a területekhez, mert ezzel lehet a közösségeket előhívni a bűvópatak rendszerből, aztán működtetni, sikerélményt adni, megtartani, erősíteni, terjeszteni. Ez a mi felelősségünk és feladatunk.

Végezetül egy mondat, régi gondolat: *ember nélkül semmi nem lehetséges, intézmény nélkül semmi nem tartós*. Megvan az ember – Závogyán Magdolna –, és megvan a csapat, van egy intézményrendszer, amelyik már a tizedik szülinapját ünnepelte. Ez az intézményrendszer tartós lesz, elsősorban közös munkánk miatt.

Isten éltesse a Nemzeti Művelődési Intézetet!

LEZSÁK SÁNDOR József Attila-díjas magyar költő, tanár, az Országgyűlés alelnöke, a Nemzeti Fórum Egyesület elnöke, Bács-Kiskun Megye 4. számú választókerület országgyűlési képviselője. 1991-től a Lakitelek Alapítvány és Népfőiskola alapítója, a kuratórium elnöke. 2004 márciusától a Mindszenty Társaság ügyvezető elnöke. Számos elismerésben részesült, többek között 2019-ben Magyar Érdemrend nagykeresztje polgári tagozat kitüntetéssel és Petőfi-díjjal vehetett át.

Hidat építeni ember és ember között

Ünnepi alkalomhoz érkeztünk, a Nemzeti Művelődési Intézet tizedik évfordulójához, mely alkalomról méltón illik megemlékeznünk.

Bajban ismerszik meg az igazi barát, ahogyan bajban ismerszik meg a rendszer is, mely szerepe napjaink háborús helyzetében kifejezetten jelentőségteljes. A kulturális intézmények közül a Nemzeti Művelődési Intézet volt az, mely ezekre a váratlan kihívásokra azonnal, konkrét és megtervezett lépésekkel, egy hálózat felépítésével reagált, segítségét és támogatását felajánlva. Mindez remekül szemlélteti azt, hogy ami a kultúrában jelen van és működik, az bármely nehézségben be tudja bizonyítani működőképességét és fel tudja mutatni létjogosultságát.

Az előadóművészetből jött emberként folyamatosan keresem, kutatom az alkotás és a közönség közötti hidakat, illetve azokat az embereket, akik ezeket meg tudják teremteni. Vajon alkalmasak-e maguk az alkotók, az előadóművészek, a művészek, hogy saját maguk hidat építsenek, vagy szükséges egy közvetítő szervezet, egy összekötő hálózat? A Nemzeti Művelődési Intézet kapcsán megannyi hídról érdemes beszélnünk, azonban, engedjék meg nekem, hogy ebből a hatalmas gyűjteményből kiemeljek

néhányat, melyekre a leginkább érdemes visszaemlékeznünk.

Magyarország Európában, Európa közepén GDP-arányosan a legtöbb pénzt költi a kultúrára, mely jelenleg, a legfrissebb EU-ROSTAT elemzés alapján 1,3%. Tíz évvel ezelőtt mindenekelőtt rendbe kellett rakni a gazdaságot, el kellett jutnia Magyarországnak arra a szintre, hogy egyáltalán legyen miből költenünk. Ezt követően meg kellett hozni azt a döntést, hogy ezeket a bevételeket itthon tartjuk, és nem engedjük, hogy a multik vagy a közműszolgáltatók kivigyék az országból, máshol költsék el. Az ezt követő határozat már arról szólt, hogy ezeket a javakat mire fordítsák és milyen arányban osszák fel. Nagyon határozott állásponttal bírt a Kormány a tíz évvel ezelőtt meghozott döntések során, melyek eredményeként olyan magas szintű kulturális beruházások valósulhattak meg, valamint olyan értékkeremtő és -megőrző kezdeményezések és programok jöhettek létre, melyek egyedülállóak egész Európában. Példaértékű az a kulturális beruházási boom – mondhatok én beruházási boomot? –, ami ez idő alatt végbement és ami a millennium óta nem volt tapasztalható Magyarországon. Soha ennyi közpénzt nem fordítottunk a középületek felújítására, létreho-

zására, megépítésére. Olyan kulturális beruházások valósultak meg az elmúlt tíz évben, amelyek egyedülállóak a magyar történelemben, sőt, egyedülállóak Európában is. Gondoljanak a Szépművészeti Múzeum Román Csarnoka megújításától kezdve a Magyar Zene Háza átadásáig, vagy akár a vidéki színházak felújítására, vagy akár a Nemzeti Művelődési Intézet székházának csodálatos épületére. El is érkeztünk ehhez a szépséges, a magyarság motívumaiban gazdag épülethez, és ahhoz a hálózatához, melyet az az intézmény a Megyei Igazgatóságain keresztül biztosít.

Nemrégiben arról beszélgettünk Lezsák Sándor elnök úrral és Závogyán Magdolna ügyvezető asszonnyal, hogy vajon van-e még egy olyan európai ország, ahol a közművelődésnek, a művelődésszervezésnek ilyen szintű hálózati rendszere lenne, mint amelyet ők felépítettek Magyarországon. Bátoran állítjuk, hogy nincs. Az, hogy hungarikumok vagyunk már így önmagában is, szépen hangzik, de ennek nem csekély a valóságartalma, mögöttes jelentése is. Hiszen nincs még egy olyan európai ország, ahol ilyen kiépült és jól működő közművelődési hálózattal bírának magasminőségben sáfárkodni a kultúra irányítói és szervezői, amelynek egyik foganatjaként

valósult meg a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program.

E hálózat részeként valósult meg a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program is. Nyilvánvaló, hogyha van egy kiválóan szervezett hálózatunk, akkor ebben képzési programokat kell indítani és megvalósítani, hiszen szakember nélkül nem lehet megfelelően munkálkodni, tevékenykedni. Závogyán Magdolna ügyvezető asszony hihetetlen és részletesen megtervezett „lobbija”, politikai törekvése, valamint céltudatos döntéselőkészítése eredményeképpen mintegy 5,5 milliárd forintot tudott kormányunk képzésre és foglalkoztatásra költeni annak érdekében, hogy ebben a hálózatban a legkisebb településen is megfelelő tudású és felkészültségű szakember hívja és ösztönözze közösségeteremtésre a lakosokat.

Az állami normatívának a folyamatos megemlése – hiszen működtetnünk kell ezeket a rendszereket – jól mutatja, hogy ezen a téren is egyediek vagyunk. Megvizsgáltuk, nincsen olyan szomszédos ország, ahol ilyen állami normatívával és ilyen rendszerrel tudnák a legkisebb települések közművelődését támogatni. A képzett szakemberek immáron működtetni tudják a rendszert, mely irányítását, koordinálását a Nemzeti Művelődési Intézet végzi. Büszkén állítom, a rendszerünk megérett arra, hogy megmutassuk Európának, megérett arra, hogy idehívjuk a szerte Kárpát-medencéből a szakembereket, és felhívjuk a szomszédos országok figyelmét arra, hogy van mit tanulniuk tőlünk, van mit innen megismerni és hazavinni.

Milyen feladataink vannak? Többek között a kulturális értékek közvetítése, ápolása és a közösségi kezdeményezések megerősítése, támogatása. Miben különbözünk, mi, magyarok a többi nyugat-európai országtól? Nyugaton egy közösségi térben a tevékenységek

80%-ában azzal foglalkoznak, hogy a külföldről beérkező menekültek kultúráját, vallását, szokásait valamilyen módon elfogadtassák, ösztösimítsák, kiegyenlítsék a helyi kultúrával, ezzel szemben mi a saját kultúránknak a megerősítésével foglalkozunk, és ez egy hatalmas különbség.

Hidakról beszéltem az előbb, hiszen hidat akarunk építeni a múlttal, hogy a hagyományainkat megőrizzük, a jelennel, hogy ezeket az értékeinket ápolni tudjuk, illetve a jövővel, hogy továbbadhassuk, tovább örökíthessük a már meglévő és a most elkészült, létrejött kulturális értékeket. Hármashídról beszélünk, mely három pillére a múlt, a jelen és a jövő, melyek minket hivatott összekötni. Mi felállítottuk ezeket a hidakat és elődeink hagyatékát őrizve tárjuk a jövő generációi elé kincseinket.

Ahhoz, hogy az elmúlt tíz év kezdeményezései és programjai megvalósulhassanak egy gondosan kidolgozott, célirányos tervre volt szükség. Amikor a Déryné Programról, a Lázár Ervin Programról, a Térzene Programról, a Köszönjük, Magyarország! Programról,

vagy az ASzakkör Programról beszélünk, akkor itt külön-külön is milliárdos nagyságrendű állami támogatásból és állami forrásokból megvalósult tevékenységsozokat kell értenünk, melyek a jól felépített hálózaton át tartalmi elemeket tudnak eljuttatni a legkisebb településre is. Gondoljunk csak a Térzene Programra, ahol ki-mondtuk, hogy Kodály országában, Bartók országában nem történhet meg, hogy hetente egyszer minden településen ne csendüljön fel a muzsika: Nyissuk meg újra a zenepavilonjainkat és tegyük lehetővé, hogy a klasszikus zenét azok is hallgathassák, akik egyébként nem bérletvásárlói, nem jegyvásárlói a klasszikus zenei koncerteknek. Ez végigsöpört az országon és többszáz településen heti rendszerességgel megszólalt a zene. Vagy vegyük például a Déryné Programot, ahol a Déryné Színház – felelevenítve a régi nevet – felmérte Magyarország összes kulturális színterét, olyan részletességgel, hogy arról is van tudomása, melyik körtefa alatt lehet táncszínházi előadást játszani és hol van a paplak mögött egy olyan terem, amely alkalmas lehet

egy előadást megtartására. Felkuttatta azt is, hogy hol vannak azok a kulturális értékek, amelyeket közvetíteni lehet, hogy be tudjuk mutatni ezeket országszerte, kis és nagy településeken egyaránt.

Végül nézzük meg az ASzakkör Programot, mely során a Nemzeti Művelődési Intézet kézműves kisközösségek számára eszközt, anyagot, szakértelmet és egy kiválóan kiépített rendszert biztosít annak érdekében, hogy a helyi közösségek megerősödjenek és az értékek fennmaradhassanak. Ez az egyik legfontosabb feladat, amit a Nemzeti Művelődési Intézet vállalt és zászlójára tűzött. Céljük az volt, hogy támogassák és ösztönözzék azokat a közösségeket, akik önszerveződő módon képesek művelődni és tevékenységükkel éltelemmel, értékkel és együttléttel töltik fel közösségi szintereink Kárpát-medence-szerte.

Napjaink fogyasztói társadalmában, ahol mindenre rányomja a bélyegét az anyagi javak hajszolása, muszáj, hogy ellenpontot mutassunk és nyújtsunk. Fontos, hogy a társas együttlétnek ne az anyagi szükségletek legyenek a mozgatórugói, hanem a közös alkotás és az együttlét okozta örömök, illetve a valahova tartozás iránti vágy. Az összes közösségi szervezésnél, kezdeményezésnél ennek kell az előtérben lennie. Rendkívül hálás

vagyok, hogy ezt a gondolkodásmódot a Nemzeti Művelődési Intézet felvállalta és képviseli.

Helyi identitás, híd szerep, ezek különösen fontos feladatok. Akkor tudjuk a kisközösségeknek az értékteremtését még erősebbé tenni, ha ezeknek a közösségeknek a helyi identitástudathoz valamiféle közük van: Jó itt élni, nem akarok elmenni erről a településről, és aki elment, az jöjjön vissza, mert jó itt ismét találkozni. Ez a fajta hármasság érzés, amit meg kell teremtenünk, hogy a településeken az életminőség magasabb szintű és színvonalú legyen, melyhez igen jelentős mértékben

hozzá tud járulni az a fajta közösségépítő tevékenység, amelyet a Nemzeti Művelődési Intézet végez.

Négyéves államtitkári tevékenységem összegző mérlegeként, ha áttekintem a kulturális ágazatokat, és elgondolodom azon, hol történt a legnagyobb fejlődés, a legtöbb kezdeményezés és előrelépés, akkor azt látom, hogy a közművelődés területe – köszönhetően a Nemzeti Művelődési Intézet munkájának – fejlődött a legjelentősebb mértékben, a magyar kultúrához való hozzájárulása ennek a területnek volt a leghatékonyabb. Hálásan köszönöm a munkájukat!

FEKETE PÉTER Jászai Mari-díjas magyar színházi rendező, a Nemzeti Artista- Előadó- és Cirkuszművészeti Központ főigazgatója. Nemzetközileg elismert művelődési szakember, a cirkusz, mint előadó-művészeti ág megújítója. A pályáját Németországban és Nagy-Britanniában kezdő rendezőt 2002-ben a Nemzeti Színház vezetése csábította haza, a külkapcsolatok vezetésével, oktatási igazgatási feladatokkal bízták meg. 2005–2006 között Szabadkán, a Szabadkai Népszínházban rendezett. 2007-ben hívták Békéscsabára, ahol előbb a színház mellett működő iskola, majd a színház igazgatását bízták rá. Az itt eltöltött nyolc év alatt létrehozta a Szarvasi Vízi Színházat, a Jókai Porondszínházat és a Magyar Teátrum Díjat. 2015-től miniszteri biztostként készíti elő a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ építését, valamint 2015 és 2018 között a Nemzeti Artista- Előadó- és Cirkuszművészeti Központot vezette. 2018-tól 2022-ig az Emberi Erőforrások Minisztériuma kultúráért felelős államtitkára.

Megvalósult elképzelések

Elsősorban személyes elköteleződésről és annak a kultúra rendszerében betöltött szerepéről szeretnék beszélni. Egy tízesztendő évforduló kapcsán vissza kell tekintenünk az elmúlt esztendő történéseire is. Tíz évvel ezelőtt ültünk a Nemzeti Erőforrás Minisztérium parlamenti államtitkári irodájában – én akkor parlamenti államtitkár voltam, két vendégemmel. Az egyikük Domonkos László, barátom, volt képviselőtársam, akkor már az Állami Számvevőszék elnöke volt, míg másikuk Závogyán Magdolna, aki ma már a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezető igazgatója. Arról beszélgettünk, ekkor már sokadik alkalommal, hogy hogyan és mit is kellene elindítani, létrehozni a kultúra és a közösségek érdekében, szolgálatában. Ez a nap abban különbözött a többiétől, hogy befejeztük a tervezést és belevágtunk a munkába. Sikerült az akkori kulturális államtitkárt is meggyőznünk és ügyünk mellé állítanunk. A későbbi kulturális államtitkárnál már nem voltak ilyen nehézségeink, hiszen ő a kezdetektől velünk volt és támogatta ügyünket. Elindult a munka és gyorsan eltelt ez a tíz év. Mindannyian részesei voltunk, mindenki igyekezett a legjobbat adni magából. Ez nem csak egy terület közösségi érdekű fejlesztése volt, hanem sokunknak egy lelki vállá-

lás is. Olyan lelki vállalás, amelynek az alapjai sokkal korábban teremtődtek meg.

1998 óta vagyok képviselő, nekem az volt az első ciklusom, mely végén a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának a politikai államtitkára lehettem. A politika előtt is dolgoztam, közösségi házat vezettem, illetve számos közösségi rádiós, civil szervezeti tevékenységet végeztem, így volt szerencsém találkozni ezeknek a területeknek a legjobbjával, akiktől rengeteget tanulhattam, egyébként matematikus és művelődési menedzser vagyok.

Volt egy ember, aki nekem és még nagyon sokunknak a mestere volt. Ő volt Beke Pál.

Nagyon szerettem és tiszteltem Őt. Még nem voltam politikus, mikor megismertem. De ebben a 1998 és 2002 közötti ciklusban úgy adódott, hogy amikor én államtitkár lettem, ő az akkori Nemzeti Művelődési Intézet igazgatója volt, emiatt sokszor találkoztunk, beszélgettünk. Aztán elérkezett a 2002-es választás ideje, amit sajnos akkor nem nyertünk meg, de szerencsére ezt követően is számos alkalommal volt lehetőségünk találkozni. Volt egyszer egy vacsoránk, ami után poharazgattunk, majd egyszer csak megfogta a kezem, és azt mondta: „figyelj ide, János, ti még megéritek, én nem fogom, hogy újra

folytathassuk”. Nagyon meglepett ezzel a kijelentésével és azonnal mondtam is neki, hogy ez nem így lesz, mert vele együtt fogjuk megélni azt a pillanatot, amikor újra együtt munkálkodhatunk nemes ügyünk érdekében. A Jóisten aztán mégis úgy rendelte, ahogyan azt Ő mondta, de amíg köztünk volt – még azokban az ellenzéki időkben is – nagyon nagy támaszt nyújtott mindannyiunknak. Amikor 2010-ben megnyertük a választást, és én újra államtitkár lehettem és újból nekifogtam a munkának, az első pillanattól kezdve tudtam, belül éreztem, hogy nekem feladatom van: hogy azt, amiről Palival olyan sokat beszélgettünk, azt meg kell, hogy valósítsuk. Kétségtől megvalósítottuk volna ezeket a folyamatokat és kezdeményezéseket, hiszen közös szakmai küldetés volt ez számunkra, de különleges segítséget adott és ad máig Beke Pali szellemi iránymutatása. Amikor van egy olyan személyes elköteleződés az emberben, ami a szakmánkat lelkileg is egy magasabb szintre emeli, az hatalmas erőt és lendületet tud adni. Biztos voltam és biztos is vagyok abban, hogy amit elkezdtünk, amit csinálunk az jó és helyes, mert Pali iránymutatásai szerint végezzük. Öröm és büszkeség számomra, hogy be tudtuk és tudjuk teljesíteni azt, amit és ahogy ő mondott, tervezett, de sajnos nem érhetett meg.

Ez nem sikerül csak úgy, magától, ehhez emberek is kellenek. Mindenekelőtt egy elkötelezett, tenni akaró csapat kellett, melynek megalapozója és vezetője Závogyán Magdolna. Nagyon hálás vagyok Magdinak, hogy ezt a tíz évet abban a szellemben, amiről mi nagyon sokat beszéltünk, töretlenül, célirányosan és mérhetetlen kitartással tudta végigcsinálni. Kívánom, hogy ez ezután is így legyen! Úgy gondolom Pali is kifejezetten örülne annak, hogy itt vagyunk és megünnepeljük ezt a tíz évet, csakúgy, mint a tíz esztendő alatt elért eredményeinknek. És azt mondaná, hogy figyelj, hát, hajrá, így tovább, csak így tovább!

HALÁSZ JÁNOS matematikus, művelődési és felnőttképzési menedzser, országgyűlési képviselő, a Városok, Falvak Szövetségének elnöke. 2010-2013. között a Nemzeti Erőforrás Minisztérium (majd 2012-től Emberi Erőforrások Minisztériuma) parlamenti államtitkára, 2013-2014. között kulturális államtitkára. Jelenleg a Nemzetbiztonsági Bizottság alelnöke és immár 2015. november óta a Fidesz-frakció szóvivője és frakcióvezető-helyettese. Emellett 2013-tól továbbra is tagja a Hungarikum Bizottságnak, a Balaton Fejlesztési Tanácsnak és a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottságnak.

A magyar közművelődés szerepe a kultúrában

A közművelődésre és annak szerepére fókuszál az általam bemutatott téma, amelyet részben történeti dimenzióba helyezve, részben pedig az előttünk álló korszak kihívásait felvillantva igyekszem bemutatni. Történeti kérdésekben sok újat nem tudok mondani, hiszen a Nemzeti Művelődési Intézet 2018-ban útjára indult kiváló kezdeményezése, a *Tudástár a közösségi művelődésben* kötet sorozat második kiadványa nagyon alaposan végigjárja ezt a kérdést. S láthatólag a mi történelemszemléletünk és konzervatív politikai felfogásunk tükröződik vissza a kötetben az elmúlt másfél évszázad értékelésekor. Annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedek-

ben alapos történeti feldolgozásokat ismerhettünk meg, beleértve az előbb említett forrásértékelő munkát is, néhány dolog vonatkozásában mégiscsak végig kell gondolnunk az elmúlt másfél-két évszázad folyamatait, felmérve, hogy ebből mi következik a számunkra.

Engedjék meg, hogy előljáróban néhány történeti kérdésről szóljak. A közművelődés fogalmát és jelentőségének növekedését a modern nemzetfogalom kialakulásához kötöm. A modern nemzetfogalom megszületése néhány évszázados fejlemény, a XIX. század első felének az eredménye, és magába foglalja a nemzeti öntudatra ébredést, az önálló nyelvhasználatot, a magyar nyelv szerepének a felértékelődését, illetve ezzel összefüggően a részben nemesi, részben pedig polgári mozgalmak kibontakozását. A nyelvújítástól az 1848–49-es forradalom és szabadságharcig felrajzolható egy nagy ív, amelyben számos nagyszerű kezdeményezés kapott szerepet a Tudományos Akadémia megalapításától a Nemzeti Múzeum létrehozásán át az önálló magyar irodalmi nyelv megteremtéséig.

Egy hatalmas kultúrájú és történelmi nemzetnek vagyunk a tagjai. A mi népünk sok-sok ezer éves történelemmel és nyelvi gyökerekkel rendelkezik, de mindezt figyelembe véve is azt kell mondanunk, hogy

minden egyes korban mást jelentett az a fogalom, hogy „magyar”. Úgy, ahogy mi ma használjuk a modern nemzetfogalmat, a közép-korban vagy éppen az államalapítás időszakában nem használták. Nem vitatom azt, hogy ne lett volna valamiféle összekötő abroncs és identitáskeret Szent István korában is, de azokban az időkben sokkal fontosabb volt az azonos nyelven beszélők egy királyság alatt való összefogása és a nem azonos nyelvet beszélők egyetlen államban megvalósuló kooperációja, mint az a fajta nemzeti identitáskeret, amely leginkább lelki összetartozás-tudatot jelent, és amely a XIX. században bontakozott ki és erősödött meg. Ezt azért fontos tisztáznunk, mert a modern nemzetfogalom megjelenésével egy időben a kulturális azonosságoknak a szerepe, megteremtésük szükségessége, valamint minél szélesebb körben történő megélésük igénye nagymértékben felértékelődött. Nem mintha nem lettek volna korábban is olyan kulturális értelemben vett azonosságok vagy identitások, amelyek meghatározták az emberek életét, a közösségben való létét, de ezek alapvetően regionálisak voltak, vagy vallási csoportokhoz kötődtek. Kulturális értelemben a főnemességnek, a polgárságnak – amely javarészt német ajkú volt – és a

Tudástár

a közösségi művelődésben

II. kötet

A közösségfejlesztés alapjai
a közművelődésben

jobbágyságnak, parasztságnak az identitása mélyen eltérő volt, e társadalmi rétegek között elsősorban a vallás és a munka teremtett kapcsolatot. Ha katolikus volt a főúr, katolikus volt a birtokain élő jobbágyság is. Ebben az értelemben nem volt kulturális különbség közöttük, de a népművészet vonatkozásában – ha megnézzük azokat a motívumokat, témákat és életérzéseket, amelyek jellemezték a paraszti világot, és összehasonlítjuk a főnemesek bútorraival, épületeivel, viseleteivel – háttározottan állíthatjuk, hogy összességében inkább az elkülönülés volt jellemző, mint az azonosság.

A mi modern identitásunknak mind a paraszti, mind a polgári, mind a nemesi vagy főnemesi hagyomány a részét képezi, azaz minden olyan dolog, ami történelmünkben valamilyen módon alapot, háttérrel jelent. A modern nemzetfogalom kialakulásának időszaka azért fontos, mert az a fajta nemzeti közösséggé formálódás, mely a XIX. század első felét jellemezte, mindenképpen igényli a kulturális azonosságok megteremtését, a kölcsönös megértés háttérének a kialakítását. Más szóval, hogy mindannyian ugyanazt értsük az alatt, hogy „magyar”, mindannyian ugyanazt a lelkiállapotot, érzelmet éljük meg, amikor a saját nemzeti közösségünkre gondolunk. Ez régebben, mint mondtam, nem volt jellemző. Létrejöttéhez nyilvánvalóan programokat kellett alkotni, meg kellett teremteni az intézményesített kereteket, illetve olyan elvi alapvetéseket kellett megfogalmazni, amelyek a kulturális azonosság megteremtését szolgálták. Egyrészt a népoktatás kibővítésére, az iskoláztatás folyamatos növelésére, a nemzeti nyelv kiteljesítésére és az élet valamennyi területén való használatának az elterjesztésére gondolok. Ezzel párhuzamosan – bár a Gutenberg-galaxis jó pár évszázaddal korábban kialakult –,

a nyomtatott társadalmi kommunikációnak az expanziója, más szóval a nyomtatott tartalom megjelenése és minél több emberhez történő eljuttatása is erre az időre tehető. Ez nyilvánvalóan összefügg az iskolarendszer már említett kialakításával és bővítésével, hiszen az iskolázottak, az értelmiségiek növekvő számán keresztül lehetett azt elérni, hogy a nyomtatott tartalmak széles körben elérhetővé és érthetővé váljanak. Mindezekkel együtt is a XX. század közepéig kellett arra várunk, hogy leküzdjük az analfabetizmust Magyarországon. Ez nem volt magától értetődő politikai cél a XIX. század első felében, hiszen ekkor még a politikai létharc egyik alapvető célkitűzése az volt, hogy legalább a magyar nyelvet tudjuk legitim módon használni a mindennapi életben, a közigazgatásban, a polgári ügyintézésben. Az anyanyelv pallérozása és általánossá tétele után következhetett csak a harc a széleskörű analfabetizmus ellen.

Az említett tényezők egy dolgot mindenképpen eredményeztek: az erős civil kulturális nyilvánosság kialakítását. Viszont ez a XIX. században nem konkrét politikai programként jelent meg, hanem mindazoknak a folyamatoknak és kezdeményezéseknek a természetes velejárója, mondhatni következménye volt, amelyek ezidőben végbementek. Ha valaki széles körben használja a nyelvét, egyre több mindent olvas, akkor egyre több hatás éri. Ha a közösséghez való tartozás tudatában egyre jelentősebb szerephez jut a nemzeti érzés, a nemzeti gondolat – melyet ráadásul kívülről támadások is érnek például a velünk párhuzamosan nemzeti öntudatra ébredő kisebbségek a többségi nemzet kárára érvényesítendő jogköveteléseivel –, az egyfajta megerősödést is jelent, illetve a civil aktivitás kialakulását, létrejöttét. Mindennek az lett a következménye, hogy mára a kulturá-

lis javakhoz való szabad és egyenlő hozzáférést az alkotmány garantálja valamennyi állampolgárnak.

A jogalkotás tehát utolérte azt a huszadik század közepére általánossá vált társadalmi igényt, hogy a kultúrához való hozzáférés, a nemzeti identitás kultúrán keresztül való megélése jogilag is garantálva legyen. Elég utalnunk akár a korábbi alkotmányra, akár a jelenlegi alaptörvényre, melyek mindezt alapvető jogként biztosítják számunkra. Emellett bizonyos szervezetek számára, így például az önkormányzatok részére kötelességként rögzíti a kultúrához, illetve a kulturálódáshoz való hozzáférés lehetőségének biztosítását. Erről szól részben az ágazati törvényünk és az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. Erről szól az az állami finanszírozási modell, amely az önkormányzatok számára kötelezővé tette a feladatellátást bizonyos kulturális területeken – könyvtár és közművelődés –, illetve lehetőségként biztosítja például az amatőr művészeti tevékenységek támogatását vagy a tehetséggondozást. Az a normatív alapú finanszírozási modell, amelyet ugyan a posztkommunisták 2010 előtt eltöröltek, de mi, hála a Jóistennek, visszavezettünk 2010-et követően, azt a célt szolgálja, hogy a kulturális javakhoz való hozzáférés állampolgári joga minél maradéktalanabban érvényesülhessen.

Ki lehet jelteni, hogy a modern nemzetfogalom kialakulásától kezdődően az átalakuló közgondolkodásban szerepet kap a közművelődés fogalma, más szóval társadalmi igényné és politikai programmá vált az, hogy a közműveltséget mind az állami rendszeren belül, mind azon kívül biztosítani kell. Ha a kontinensünkre tekintünk, kijelenthetjük: a polgári öntevékenység és annak hatása nem volt mindenhol azonos mértékű. Az intézményrendszer fej-

lódése Európa különböző részein eltérően alakult. A nemzetfogalom kialakulása, a modern nemzeti állam létrejötte Európában mindennél nagyjából ugyanarra az időre tehető, de az, hogy erre milyen politikai válaszokat és milyen, az intézményrendszerben tetten érhető reakciókat adott az államgépezet, változó struktúrákat mutatott. A magyarországi teljesen egyedi fejlődés, ami véleményem szerint nagyon izgalmasan és pozitívan alakult, hiszen eredményét mind a mai napig láthatjuk.

Hazánkban a kultúra más területein is, de különösképpen a közművelődés terén nagyon jelentős az állam szerepe – amiből következik egy súlyos hiba, amire majd a későbbiek során kitérek. Ennek oka nagyon egyszerű: egyrészt a természetes fejlődés ebbe az irányba haladt, másrészt olyan történelmi kataklizmák érték nemzetünket, amelyekre ilyen módon kellett reagálni. Elsődlegesen a trianoni békediktátum tragédiájára gondolok, amely arra kényszerítette az államot, hogy gyakorlatilag a semmiből újrászervezze a politikai vezetéket az 1920-as években – részben kihasználva a hadi költségvetés lenullázásából adódó lehetőséget is –, egy olyan kulturális intézményrendszert felépítve, amely a nemzet újraébredését és versenyképességét szolgálta Európában.

Még egy dolgot kiemelnék, ha már arról beszéltünk, hogy a XIX. századtól fogva politikai programmá válik – lásd Eötvös Józsefet – a népoktatás megszervezése. Emögött van egy nagyon fontos politikai szándék is, amely egyébként szövetszerúségében és politikai aktivitásában igazándiból Trianon után ölt testet, amikor is azt mondja Klebelsberg Kuno, hogy kulturális demokráciával érhetjük el a politikai demokráciát. Ez nagyon fontos dolog, már csak azért is, mert nem árt a magunk számára tisztázni a '920-as évek választójo-

gi reformját illető hamis vádak – amelyek egyébként az '50-es évek kommunista történetírásának hazug értelmezéséből következnek –, nevezetesen, hogy az első világháború utáni konzervatív politika szándékosan, drasztikusan szűkítette a választójogot. Ez formálisan igaznak tűnhet, hiszen Klebelsberg, aki a minisztersége előtt a Belügy-minisztériumban volt államtitkár, valóban olyan javaslatot nyújtott be és aztán fogadtatott el az Országgyűléssel, amely szűkítette a választói jogot, emögött azonban egy lényeges elméleti megfontolás húzódott meg. Mai kifejezéssel úgy mondhatnánk, hogy egyfajta műveltségi cenzust vezettek be. Klebelsberg érvelése szerint léteztek olyan társadalmi rétegek, amelyek annyira tájékozatlanok voltak – már csak amiatt is, mert analfabéták, s nem tudtak olvasni –, amelyeknek ha politikai jogokat biztosítottak volna, az inkább kárt okozott, mint hasznot hajtott volna. Ezért első lépésként el kellett érni egyfajta műveltségi minimumot, fel kellett fejleszteni az oktatást, tanítani az embereket, általánossá tenni a népiskolai rendszert, valamint be kellett vezetni az iskolarendszeren kívüli művelődési, oktatási formákat, majd csak ezeket követően biztosítani a széles rétegek számára a választójogot. Ez meg is valósult – és hozzá kell tennem, hogy ha nem lett volna második világháború, akkor a Hóman által javasolt nyolcosztályos iskolarendszert is bevezették volna, tehát nem kellett volna a szocializmus időszakára maradnia ennek a folyamatnak. Európai összehasonlításban pedig az 1920-as évekbeli magyarországi választójog nem a sor végén kullogott, hanem az elején állt.

Kulturális demokráciával igyekeztek tehát növelni a politikai demokráciát – ezt úgy is mondhatnánk, hogy a műveltség folyamatos növekedésével a társadalom széles rétegeit emelik arra a

szintre, hogy képesek legyenek a döntéshozatalra egyáltalán a saját életükkel kapcsolatosan. Korunkból visszatekintve idealizmusnak, naivizmusnak vagy éppen álszentségnek tűnhetett ez a program, de akkor nagyon is komolyan gondolta Klebelsberg. A folyamat pedig nagy mértékben összefüggött a közművelődéssel. Ha magából a „közművelődés” szóból indulunk ki, akkor azt látjuk, hogy azok a terminológiai változások, amelyek ezt a területet gyakorlatilag másfél évszázada jellemzik, jól tükrözik a történelmi-politikai fordulatokat, valamint a mindenkor hatalom viszonyát a köznép művelődéséhez. A népművelés, szabad oktatás, iskolán kívüli népművelés, szabad művelődés, népművelés, közművelődés, napjainkban a közösségi művelődés fogalmával írták le a magaskultúrán túli, az iskolarendszeren kívüli formálását, oktatását az embereknek.

A két világháború közötti időszakban a terület állami szabályozása egyértelműen erősödött. Ennek egyik okát már említettem: a Bethlen-kormány a kultúrán és az iskolarendszeren keresztül akarta újjáépíteni a társadalmat és a nemzetet. Az iskolán kívüli népművelés egyre erőteljesebb szerepet kapott, s ehhez egy rendkívül gazdag civil rendszer társult. Elég csak megnézni a Nemzeti Művelődési Intézet kiadásában megjelent *A magyarországi egyesületek címtára a reformkortól 1945-ig* című háromkötetes kiadványt, amely összefoglalja a civil szektor két világháború közötti települési katasztréjét. Ezeket a civil szervezeteket az olvasóköröktől egészen a katolikus legényegyletekig a művelődés és a polgári értelemben vett öntevékenység jellemezte még a hivatalos politika által generált szervezetek esetében is – vegyük példának a különféle lövészegyleteket. Azt állíthatjuk, hogy egy valóságos, az állam által is generált és segített, de

azon messze túlmutató, ténylegesen civil, ténylegesen öntevékeny és a közösségi művelődésben is eredményeket elérő civil világ jött létre Magyarországon. Ez óriási dolog, amely európai összehasonlításban is egyedülálló és példaértékű. Ráadásul mindez visszahatott az állami intézményrendszerre, hiszen majd a szocialista állam számos területre úgy tudott belépni, hogy átvette az említett civil szervezeteknek a második világháború előtt kialakult szerepét és feladatait. Például múzeumi egyletek nélkül napjainkban sem lenne a maihoz fogható jelentőségű múzeumi intézményrendszer Magyarországon.

Nemcsak Széchenyik voltak, akik felajánlották a magángyűjteményüket, amelyből létrejött a Nemzeti Múzeum és a Széchenyi Könyvtár, és nemcsak ifjabb Széchenyik, akik egyévi jövedelmüket az Akadémia javára állították fel, hanem olyan vidéki emberek is éltek előttünk, akik a saját gyűjteményeikkel alapozták meg a későbbi vidéki városi közgyűjteményeket. Az egyének, akik a saját közösségük értékeit igyekeztek megőrizni, később egyesületekké, vagyis „egyletekké” szerveződtek, ahogy ők magukat akkor nevezték. Ebből olyan, a magyar múzeumi intézményrendszert megalapozó szervezeti rendszer alakult ki, amely nélkül ma nem lenne minden városban helytörténeti gyűjtemény, vagy nem lennének a megyei jogú városokban nagy,

jelentős kulturális szereppel bíró intézmények.

A második világháborút követően nagyon jó folyamatok kezdtek kibontakozni, többek között Karácsony Sándornak köszönhetően, amikor megalakult az Országos Szabdművelődési Tanács. Az a fajta civil világ, amely a két világháború közötti időszakot jellemezte, ekkor még kimondottan értékékként jelent meg, és a közösségi autonómia megőrzése, sőt kiteljesítése politikai programmá vált. Ez sajnos igen rövid időszak volt, mint tudjuk, mert '47-ben jött a kékcédulás válsztás, melyet '48-ban a teljes terület letarolása követett. Bármennyire is büszkék vagyunk arra, hogy Illyés Gyula alapította a jogelőd intézményt, ezt viszonylag gyorsan bedarálta és a saját politikai céljaira használta fel a kommunista hatalom.

Innentől fogva két dolog az, amiről érdemes beszélni; az egyik a teljes civil világ máig ható tönkretevétele. Soha nem tudtunk feltámadni a kommunizmus időszakának pusztításából, még a rendszerváltás után sem, mert a gondolkodásunkban, a lelkünkben is ott van a kommunista, szocialista és posztkádári kiszolgáltatottság érzése. Minden civil szervezet az állami gondoskodástól és az állami támogatástól függ. A civileket azzal a kijelentéssel szoktam provokálni, hogy egyetlenegy olyan világ van, ahol valódi civil szervezetek működnek: ezek a vadásztársaságok. Valóban civil alapon jönnek létre, és az egyesületi törvény alapján működnek, ugyanakkor ténylegesen a tagdíjból és a vadgazdálkodásból befolyó bevételekből tartják fenn magukat, nem kapnak állami támogatást, mégis működnek. Senkinek nem jut eszébe nem befizetni a tagdíjat, és senkinek nem jut eszébe nem részt venni egy közgyűlésen – tehát a rendszer működik. 2004-ben, amikor a Magyar Írószövetség titkára lettem, hatalmas küzdelmet kellett azért folytatnom, hogy leg-

alább azt az egy aktust megtegyék az Írószövetség tagjai, hogy a szervezethez való tartozásukat kifejezve befizetik az egyébként minimális tagdíjat. Két eszközt is be kellett vetnem ennek érdekében: a könyvtárlátogatást csak azoknak tettük lehetővé, akik befizették a tagdíjat, illetve csak azok szavazhattak a közgyűlésen, akiknek nem volt tagdíjtartozásuk. Ez sajnos elég szomorú, és remekül szemlélteti azt, hogy a valódi civil világot és a mögötte levő értékrendet hogyan tette tönkre a kommunista rendszer.

Emellett kiemelném, hogy annak a fajta kárpótlásnak, amely a gazdasági területen bizonyos szempontból megjelent – bár máig ható viták övezik az Antall-kormány időszakában elfogadott kárpótlási törvényt –, a civil világban nem volt megfelelője. Senkinek még csak eszébe sem jutott kárpótolni ezt a szektort. Mondok egy példát: én magam évtizedek óta tagja vagyok a Székesfehérvári Vörösmarty Társaságnak, amely 1867-ben jött létre, és rangos irodalmi regionális civil szervezetté vált. Ennek a szervezetnek Széchenyi Viktor Fejér vármegyei főispán, Széchenyi Zsigmond édesapja, Fehérvár belvárosában egy egész palotát adományozott. Ezt a palotát a kommunista időkben államosították, aztán a Székesfehérvár megyei jogú város tulajdonává vált, amely a rendszerváltás után nagy kegyesen megengedte, hogy egy termet használjon benne az újjalakult Vörösmarty Társaság. Vagyoni értelemben nem történt meg sem ennek a szervezetnek, sem más hasonló közösségeknek a kárpótlása.

Az 1945-ben elindult kedvező folyamatok élén, mint említettem, Karácsony Sándor állt Keresztury Dezső akkori miniszter támogatásával. Programjuknak 1946-ban része volt a Népi Művelődési Intézet megalapítása, amelyet 1948-ban gyakorlatilag pillanatok alatt tönkretettek. Létrejött a művelődési

házak intézményrendszere, amely részben napjainkban is megvan. Talán a legfontosabb kérdés ezzel kapcsolatban az, hogy mit fogunk ezzel az intézményrendszerrel kezdeni – márpedig a változó világban muszáj valamit tennünk, hiszen nem tud úgy működni ez a rendszer, ahogyan egykor működött. Nem megyek bele a szocializmus időszakának a taglalásába, mindezenre azt el kell ismernünk, hogy az akkori kommunista rendszernek a népi ügyek iránt elkötelezett, egyértelműen baloldali vagy kommunista vezetői között is voltak olyanok, akik szívvel és lélekkel támogatták a közösségi művelődés ügyét. Nem akarom úgy beállítani, különösen a '70-es és 80-as éveket, mintha mindenki rossz ügyeket szolgált volna. A '70-es években történt változások, különösen az 1970-es népművelési konferencia és annak az irányváltása, illetve a '76-ban elfogadott új törvény szerintem kifejezetten pozitívnak tekinthetők. Visszanézve úgy kell értékelnünk a történeket, mint amelyek mégiscsak hozzájárultak ahhoz, hogy mi most itt tarthattunk, hogy ezt az egész rendszert nem tették teljesen tönkre, végtére is tisztességes vagy legalábbis jóérzésű, a nemzeti kultúra iránt elkötelezett, mindemellett hithű baloldali vagy kommunista emberek vitték végig a folyamatokat akkoriban. Én ezt azért sem akarom elvitatni, mert ezek közül az emberek közül most is nagyon sokan aktívak és elkötelezettek a közművelődés ügye iránt.

A '80-as években nagyon jelentős mértékű volt a változás, érezhető volt egyfajta lazulás. 1989-ben létrejött a Népfőiskolai Társaság és a Közösségfejlesztők Egyesülete. Mind a két civil szervezet a helyi társadalom demokratikus potenciáljának a növelését is a zászlajára tűzte. Konferenciánk színhelyén, Lakiteleken ezt nem lehetne elvitatni, hiszen a rendszerváltozás-

nak az egyik olvasztókohója ez a település. 1989-ben azt a célt fogalmazták meg a fenti szervezetek, hogy a demokratikus potenciált növelni kell, – ez egyfajta visszatérés a klebelsbergi gondolathoz, miszerint a kultúrán keresztül és a kultúra értékeinek a széles körben való átadásán keresztül kell polgári demokráciát építeni.

Utólag hálásak lehetünk azoknak, akik a '80-as évek második felében jelentős eredményeket értek el a közösségi művelődés világában. Köztük egyébként komoly reformkommunistákat tudnék felsorolni, és olyan politikusokat is – csak egyet említek, Pozsgay Imrét –, akik e törekvések mellé álltak. Nekem is sok-sok év kellett ahhoz – az egyik könyvemben van egy ezzel kapcsolatos hosszú beszélgetésem Pozsgayval –, hogy átértékeljem magamban ezeknek az embereknek a szerepét. Én annyira markánsan antikommunista voltam 18 évesen, a rendszerváltozás pillanatában, hogy mindenkit egyöntetűen egy kalap alá vettem, de ma már sokkal differenciáltabban gondolkodom erről az időszakról.

Engedjék meg, hogy rávilágítsak arra, nagyon is helyes gondolat az, hogy ma közösségi művelődésről beszélünk. Ez egy igencsak átgondolt szellemi munkának az eredménye. Abból az alapgondo-

latból indulhatunk ki, hogy abban az értelemben nem lehet a közművelődést folytatni, mint ahogyan végezték az ezt megelőző évtizedekben. Megannyiféle kihívás éri az egész kulturális intézményrendszert. A közösségi művelődés fogalma mögött az a gondolat áll, hogy a helyi társadalomban zajló közművelődési és közösségi folyamatokat valamilyen módon összegezni lehessen, tehát a hangsúly mindenképpen a közösségszervezésre, a közösségépítésre helyeződik. Az elmúlt másfél évszázad folyamatai az állami intézményrendszer kialakulásával és kiteljesedésével, illetve a civil szektortól való feladatátvétellel valójában magát a közművelődési intézményrendszert is új kihívások elé állították. Egy olyan világban, ahol gyakorlatilag kötelező iskolába járni, és elvileg mindenki megtanul minimum írni és olvasni, ezt az alapfeladatot az iskola-rendszeren kívüli oktatási és közművelődési intézményrendszernek már nem kell betöltenie. Viszont a közösségszervezés, a közösségben való gondolkodás, a közösségi térben való mozgás és annak tartalommal való megtöltése folyamatosan újabb és újabb kihívások elé állít bennünket. Nem feledve, hogy a globalizált világban a lokalitások is felértékelődnek. Nemcsak a mi politikai programunkhoz kapcsó-

lódóan valósul ez meg, amelyben a mi felfogásunk szerint a nemzeti szuverenitás és a nemzetállami lét biztosítja a megfelelő keretet a nemzet tagjainak, hanem abban az értelemben is, hogy ezt a nemzeti közösséget kulturálisan olyan kihívások érik, amelyekre valamilyen módon választ kell adnunk. Kihívások például az amerikai kulturális imperializmus felől, köztük is különösen a film- és zeneipar felől.

Szerintem nem jó az a könnyűzenei program, amelyik a versenyképesség jegyében azt szorgalmazza, hogy minden magyar könnyűzenész angolul énekeljen. Ezt újra kell gondolni, mert igenis értelmetlen egy ilyen versenyteremben önmagunkat pozicionálni. Így elkerülhetetlenül bukásra vagyunk ítélve, a magyar nyelv feladása lassan a nemzeti feloldódásunkhoz is hozzájárul. A nemzeti identitást kell erősítenünk, és azon belül is a lokalitásoknak a fellendülése szolgálja a leginkább a közösségszerveződést. Különösképpen egy olyan országban, ahol minden tájegységnek saját viselete, népszokása, nyelvjárása és gasztronómiája van. Egy ilyen országban a lokalitások nemcsak kulturálisan, hanem még turisztikailag is értelmezhető dimenziót jelentenek.

Zárásul hadd mondjam azt el, hogy az elmúlt tíz évet tekintve igenis van mire büszkének lennünk. Óriási eredmény, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet létrejött. Nemcsak átalakult a korábbi szervezet, hanem megerősödött a még nem túl kedvező körülmények között is, hiszen Lázár János minisztersége idején az Intézetet az állam gyakorlatilag fel akarta számolni. Az a szerencse, hogy volt két ember, akik nem hagyták veszni az értékeinket: Lezsák Sándor és Závogyán Magdolna. Ők ketten, kihasználva a lehetőséget, tulajdonképpen a bukásból erényt kovácsolva nemcsak átmentették az intézményrendszert az államháztartáson kívülre,

hanem még hihetetlen módon fel is tudták futtatni azt. A lopakodó jogalkotásnak köszönhetően az ágazati törvénybe olyan garanciális elemeket is sikerült beépíteni, amit még a szemfüles képviselők sem vettek észre a Parlamentben, és minden gond nélkül nyomták meg az igen gombot. Ez óriási érdem, és azt gondolom, hogy ha van miért ünnepelnünk vagy örülnünk, akkor az az, hogy amit 2012-ben mi Závogyán Magdolnával együtt elkezdünk, azt nem hagyta veszni ez a két remek ember.

Az a mentőöv, amelyet a Lakiteleki Népfőiskola és Lezsák Sándor elnök úr dobott akkor, ma már egy önálló, erős intézménynek a garanciája, háttere. Mindezzel együtt is felvetem: a következő kormányzati ciklusban nem elégedhetünk meg azzal, hogy a kultúrstratégiai intézmények sorában van egy nem állami szervezet is. Vissza kell hozni az államháztartási rendszerébe a Nemzeti Művelődési Intézetet. Az állami legitimáció ugyanis rendkívül fontos. Az NMI fizikai elhelyezkedése, az új lakiteleki központja éppen a decentralizálás jegyében szimbolikus értékű. A legfőbb kérdésünk viszont ezen túlmutat. Mert ugyan van alkotmányos garanciánk, remek jogszabályi ágazati hátterünk, vidéki hálózatunk, illetve jelenleg van az államháztartási rendszeren kívül működő, de

erős bázisunk a Nemzeti Művelődési Intézet formájában és valós, jelentős eredményeink, továbbá még forrásunk is mindehhez – de nem szabad elfelednünk, hogy az előttünk álló időszak hihetetlen kihívásokat tartogat, különös tekintettel arra, hogy a közösségi művelődésnek a konkurenciája okostelefonok világában, az internet világában is tetten érhető. A közösségi művelődés terei elől folyamatosan szívják el a potenciális közönséget azok az alternatív világok, amelyek egyébként a nemzeti identitásnak a felszámolásához is vezethetnek.

Ebben a munkában szerintem az egész kulturális intézményrendszert újra kell gondolni. Annak a fajta közösségi művelődésszervezésnek, amelynek a zászlóshajója ma a Nemzeti Művelődési Intézet, nemcsak mintákat kell adnia, hanem konkrét együttműködésekkel kell eredményeznie, például a közgyűjteményi területtel. Tudomásul kell vennünk, hogy a múzeum sem tud tovább élni a klasszikus szerepeivel, a múzeumoknak is közösségi terekké – mondhatni a közművelődés tereivé – kell válniuk, különben nem lesznek képesek helytállni a globális kulturális versenyben. Ehhez kívánok sok erőt és jó partnerséget minden kulturális intézménynek és szervezetnek, beleértve a Nemzeti Művelődési Intézetet és a Magyar Nemzeti Múzeumot.

L. SIMON LÁSZLÓ József Attila-díjas író, költő, politikus, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója. Ifjúkora óta rajong az irodalomért, írásai húszéves kora óta jelennek meg. 1998-ban fiatal írótaival közösen megalapította a Fiala Írók Szövetségét, melynek 2004-ig az elnöke volt, 2004 és 2010 között pedig a Magyar Írószövetség titkáráként dolgozott. Irodalmi munkásságát Móróc Zsigmond-ösztöndíjjal és József Attila-díjjal ismerték el. A *Kommentár* folyóirat szerkesztőbizottsági tagja. 2006-tól Fejér megyei önkormányzati képviselőként, 2010 és 2021 között pedig országgyűlési képviselőként dolgozott. Évekig elnökként irányította az Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottságát, 2018-tól pedig az Országgyűlés Kulturális bizottságának alelnöke volt. 2011-től a Nemzeti Kulturális Alap elnöke, majd alelnöki tisztségét is betöltötte. 2012 és 2013 között az Emberi Erőforrások Minisztériumának kultúráért felelős államtitkáráként, majd 2013–2014-ben a budai várnegyed, a fertői Esterházy-kastély és a Kúria megújításáért felelős kormánybiztosként tevékenykedett. 2014 és 2016 között a Miniszterelnökség miniszterhelyettese, és kulturális örökségvédelemért és kiemelt kulturális beruházásokért felelős államtitkára volt. 2020 óta a Tokaji Íróklub Egyesület elnöke, 2021–2022 között a Magyar Nemzeti Múzeum megújításáért és a múzeumi integrációért felelős miniszteri biztosként tevékenykedett. 2021. július végén sikeres pályázást követően az emberi erőforrások minisztere a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatójává nevezte ki.

Interjú Dr. Hoppál Péterrel, kiemelt jelentőségű kulturális feladatok ellátásáért felelős miniszteri biztossal

Novák Irén: *A harmadik Orbán-kormány Emberi Erőforrások Minisztériumában kultúráért felelős államtitkári tisztséget töltött be 2014 és 2018 között. Az ötödik Orbán-kormányban a kulturális terület önálló tárcaként jelent meg, ahol Csák János miniszter úr Önt bízta meg az ágazat szakmai irányításával, majd 2023 elején új kormányzati feladatot kap a kultúra területén. Joggal gondolhatjuk azt, hogy ez korábbi munkájának eredményeinek elismerése.*

Dr. Hoppál Péter: Megtiszteltetés számomra, hogy 2022-ben viszhívtak a kulturális államtitkári tisztség betöltésére, mely felkérésnek örömmel tettem eleget, hiszen a magyar kultúra ügyét szolgálni számomra az egyik legnemesebb küldetés. Fontos motivációt jelentett számomra az is, hogy a korábbi államtitkári ciklusomban megkezdett sikeres programok, folyamatok – mint a Kulturális Alapellátás – ily módon biztosan tovább folytathatók. Nagy öröm számomra, hogy tevékenységem kultúr diplomáciai feladatkörrel bővült, jelenleg három helyettes államtitkárral működő kulturális államtitkárság

beüzemelése után, új kormányzati feladatkörömbé lépve, államtitkári feladataimat korábbi helyettesemnek, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetőjének, Závogyán Magdolnának adhatom át, aki nem túl zavaros, ha azt állítom, harcostársam volt ezeknek a programoknak a sikeres elindításában, lebonyolításában.

N. I.: Az új kormányzati pozíciójában mi lesz a feladata?

Dr. H. P.: A miniszteri biztosi feladatkörben a magyar-török diplomáciai kapcsolatok felvételének századik évfordulója alkalmából tervezett magyar-török évad kulturális programsorozata előkészítését, az ezzel kapcsolatos tárcaközi koordinációt végezzük kollégáimmal, Csák János kultúráért és innovációért felelős miniszter vezetésével. Az évad hazai és törökországi kulturális eseményeket is magában foglal és a kor aktuálissá vált gazdasági együttműködéseit is segítve kultúr diplomáciai funkciót tölt majd be. Fontos hangsúlyozni, hogy nem a történelmünk tragikus korszakát idéző, ötszáz évvel ezelőtti Oszmán Birodalommal,

hanem az új Törökországgal nyitott párbeszédet és a közös türk-magyar kulturális gyökereket ünnepelem, odafigyelve arra is, hogy milyen együttműködési lehetőségeket lehet létrehozni a két ország között 2023-ban, 2024-ben.

N. I.: Mit tekint a kulturális kormányzat legfontosabb eredményének az elmúlt időszakból?

Dr. H. P.: Fontos eredmény, hogy a kormány nemzetstratégiai ágazatként kezeli a kultúrát már 2010 óta. Az elmúlt évtizedben a kormány 650 milliárd forint támogatás biztosításával 900 milliárd értékű kulturális infrastruktúra fejlesztés megvalósítását segítette elő. Átadtuk a Magyar Zene Házát, az új Néprajzi Múzeumot, a megújult Operaházat, a debreceni Csokonai Fórumot és befejeződött a szolnoki Szigligeti Színház teljeskörű felújítása is. A felsoroltakból tisztán látható, hogy az állami kulturális beruházások nem csupán a fővárosra, de a vidékre is koncentrálnak és kiterjednek. A kulturális ágazat számára újonnan meghatározott három fő célkitűzésünk közül ez az egyik: segí-

teni a vidéken élők minél szélesebb hozzáférést a magas minőségű kultúrához.

N. I.: Milyen konkrét programokkal tudták elérni a kultúrához való szélesebb hozzáférést?

Dr. H. P.: A Kulturális Akadálymentesítés már évekkal ezelőtt elindult a Kulturális Alapellátás kiterjesztésével. Kormányzati célkitűzés, hogy a kultúra minden társadalmi réteg számára elérhetővé váljon, bárhol is éljen az országban, mert a kulturális javakhoz való hozzáférés az életminőséget érdemben pozitívan befolyásoló tényező. A fiatalok hozzáféréseinek segítése a minőségi kultúrához már évek óta a kormány kiemelt szándéka. Ennek megvalósulására kimagaslóan pozitív példa a Lázár Ervin Program, amelyben évente több százezer gyermek vehet részt gondosan válogatott, minőségi kulturális eseményeken. A program jelentősége, hogy az egyik legérzékenyebb korosztályra, a hat és tizennégy év közöttiekre összpontosít. Ezekben az években dől el, hogy valaki a kultúrával élő, azt értő és ahhoz kapcsolódó, azaz kultúrahordozó személy lesz-e. A kulturális akadálymentesítés fontos lába, hogy elkezdődött a magyar kulturális vagyoni digitális térbe költöztetése, hogy a lehető legszélesebb körű, minőségi kulturális tartalom az interneten keresztül is elérhetővé váljon. Ma a nemzet könyvtárában, az Országos Széchényi Könyvtárban, havonta akár egymillió oldal digitalizációját végzik el a szakemberek. Az így létrejövő adatállomány néhány éven belül magyar és angol nyelven is elérhetővé, kutathatóvá válik. A magyar kultúrkinccs digitális térbe emelése nemcsak a vidéki közösségeket segíti, de a határon túli magyar testvéreinknek is egyszerűbb hozzáférést fog biztosítani a jövőben. A polgári kormány számára megkérdőjelezhetetlen a ha-

táron túli magyarok hozzájárulása az egységes és osztatlan kultúrkinccsünkhöz.

N. I.: Mitől erős egy nemzet, mi adja az erejét?

Dr. H. P.: Mi, magyarok a kulturális identitásunk további megerősítésével tudjuk az európai civilizációs értéktartásunkat szolgálni. Mindnyájan érzékeljük, hogy a nyugati liberális mainstream ideológia minden eszközön keresztül a „te vagy a fontos, csak te számítasz” kultúráját közvetíti, ami borzasztó károkat okoz a társadalom szövetében. Az izolált, csak önmagára számító és a másikat inkább vetélytársként szemlélő individuum nem lesz képes az együttműködésre sem a családjában, sem a munkahelyén, sem a tágabb közösségével akkor, amikor eljön az összekapaszkodás

ideje. Pedig most éppen ilyen időszakot élünk, háború van, Európa lejtmenetben. Ha nem kapaszkodunk össze, kulturális önazonosságunkat nem erősítjük meg, és ezt nem közösségben éljük meg, akkor lehetséges, hogy a nemzethalál nem a történelmi vesztes csaták után, hanem egy civilizációs klímaváltozás következtében ér utol bennünket. Minden eszközzel ez ellen dolgozunk. A magyar kulturális világnemzet, és csak rajtunk múlik, hogy kulturális kiválóságunkat hogyan tudjuk megmutatni.

Nagy elődeink attól váltak emblematikus hazafikká, hogy védték Magyarország szuverenitását, kivívták függetlenségét. A klebelsbergi alapokra támaszkodva a jelenlegi kulturális kormányzat hagyományörző, értékalapú nemzeti kultúrpolitikát folytat, amelynek

Kép: Kulturális és Innovációs Minisztérium

alapja közös értékeink megvédése. Innovációra és megújulásra van szükség, hogy a rendelkezésünkre álló értékeket meg tudjuk erősíteni. A polgári kormányzás nemcsak a fővárosban, hanem a vidéki Magyarországon is gondolkodik. A magaskultúra és a tömegkultúra egyensúlyára van szükség a következő években, melyhez szükséges megteremteni a megfelelő feltételeket.

N. I.: Mik lehetnek ezek a feltételek?

Dr. H. P.: Az állami támogatások biztosítása egy fölöttébb összetett és szerteágazó folyamat. A háború és a hibás brüsszeli szankciós politika hatása a kulturális ágazatot sem kerülheti el, intézményeink fenntartása és működtetése a korábbiaktól eltérő szemléletmódot igényel. A Kulturális és Innovációs Minisztériumnak továbbra is célja a helyi közösségek és együttesek és a magas minőségű produkciók előállításában segédkező, résztvevő intézmények támogatása. Az elmúlt fél évben elindult a kulturális pályázati rendszer egycsatornássá tételének kidolgozása, amelynek célja, hogy a pályázók azonos feltételrendszerrel és elbírálási rendszerrel haladjanak végig a pályázás folyamatán. Ugyanennyire fontos ma, 2022-ben, hogy a stratégiai szemlélet és a piaci gondolkodás beépüljön a kultúra világába is, kézzelfogható eredménnyel. A magánmecenatúra-rendszer kialakítása és a források többszatornássá tétele válságállóbbá teheti kulturális intézményeinket, ezért a lehetőségek feltérképezésére ösztönözzük a vezetőket. A piaci szemléletű intézményvezetés része lehet a helyiségek bérbeadása, sőt a jegybevételek piaci racionalizálása is hozzá tarthat bizonyos esetekben.

N. I.: Hogyan látja, napjaink megváltozott társadalmi, gazda-

sági kihívásaira milyen válaszokat tudunk adni?

Dr. H. P.: A mostani elhúzódó háborúban, az egész Európát sújtó szankciós és migráció okozta válságban az emberek békére, biztonságra vágnak, a kormány ezt nemcsak az ország fizikai védelmével, az energiaellátás és szociális biztonság megőrzésével szeretné biztosítani, hanem a magyar kultúra védelmével is, amely erő adhat mindannyiunknak ebben a nehéz időszakban. A válságok ellenére kötelességünk az eddigieknél is nagyobb hangsúlyt fektetni a hosszútávú gondolkodásra, a pro-aktivitásra. Ma a kormány elsődlegesen a lakossági rezsicsökkentés, a munkahelyek, a családok, a nyugdíjasok és a vállalkozások védelmére fordítja az erőforrásokat. A kulturális intézmények esetében, ahol a rezsitételek elképesztő mértékben megemelkedtek az elmúlt hónapokban, központi szabályozás helyett a döntéshozatal az intézményvezetőkre bízunk. Ennek egyik fő oka, hogy az állam által fenntartott kulturális intézmények rendkívül diverzifikáltak, más rezsiigénnyel rendelkezik egy múzeum, egy színházi

játszótér, egy hangversenyterem vagy akár egy levéltár. Az őszi elején konzultációra hívtam az intézményvezetőket és abban egyeztünk meg, hogy minden intézmény saját hatáskörében döntsön arról, milyen működési rendet alakít ki a takarékosági szempontok figyelembevételével. Az intézményi rezsicsökkentés támogatására kormányhatározat is született. Amennyiben az intézmények tavalyi rezsiköltségük 25%-át megtakarítják, az állam kompenzálni fogja őket. Itt szeretném kiemelni, hogy az elmúlt tizenkét év beruházásai és épületfelújításai most többszörösen megtérülnek, hiszen a modern és felújított épületek energetikai képességei nagyságrendekkel jobbak a régi épületekéinél.

Az intézmények mellett a Kulturális és Innovációs Minisztérium a kulturális ágazat közfeladatát ellátó dolgozói irányába is megad minden, a mai helyzetben kivitelezhető támogatást. 2022-ben a kormány egységesen 20%-os béremelést vezetett be, aminek végrehajtásához állami támogatást lehetett igényelni. Ez mintegy háromezer intézmény 28.000 dolgozóját érintette, akiknek bére en-

Kép: Kulturális és Innovációs Minisztérium

nek köszönhetően automatikusan 20%-kal magasabb lett. 2022-ben az állami támogatás teljes összege közel 21 milliárd forint volt. Elértük, hogy azoknak a kulturális feladatokat ellátó foglalkoztatottaknak a bérébe, akik 2022-ben megkapták a kiegészítést, a 20%-os bérfeljesztés 2023-tól beépüljön.

N. I.: Látszik-e a magyar kultúra országhatárainkon túlról is?

Dr. H. P.: Természetesen. A miniszterelnök a jelenlegi ciklusban nemcsak egy olyan új minisztériumot indított útjára, aminek már a nevében is szerepel a kultúra szó, hanem a minisztérium megalakulásával sikerült a kulturális ágazat legfőbb szereplőit is egyesítenie, azaz a világ 24 országában működő 26 külföldi magyar intézet szakmai irányítását a Kulturális és Innovációs Minisztérium alá rendelni. A Liszt-intézetek kiemelt szerepet játszanak abban, hogy a magyar kultúrát és ezáltal a magyar értékeket közelebb hozzák az Európai Unió állampolgáraihoz és ezáltal valós képet közvetítsenek Magyarországról, ellensúlyozva a nyugati mainstreamben, liberális médiában rólunk megjelenő torzításokat. Mivel tavasz óta a hazai kulturális intézményrendszer és a külföldi magyar kulturális intézetek szervezetenként is közös irányítás alá kerültek, a színvonalas és igényes magyar kulturális programok még könnyebben mutathatók meg külföldön és vihetik jó hírünket.

N. I.: Említette az összekapcsolást. Ezt szolgálja az a nemzetépítő, nemzetegyesítő folyamat, amely az elmúlt egy évtizedben elkezdődött?

Dr. H. P.: Különös jelentősége van a magyar kultúrának abban a tekintetben, hogy ez a legerősebb összetartó erőnk azokkal a magyar testvéreinkkel, akik ma az országhatárokon kívül élnek. Az az ország, amelynek népét nemzeti

kultúra köti össze, erős. Magyarország Kormányának minden olyan lépése, amely nemzeti kultúránkat a magyar jövő fundamentumaként védi, erősíti és továbbörökítését támogatja, a magyar kultúra iránti közös felelősségre emlékeztet mindannyiunkat. Igen dicséretesek és elismerésre méltóak azok a kezdeményezések, amelyeket a Nemzeti Művelődési Intézet indított el a Kárpát-medencében ezen célok érdekében. A magyar államhatáron kívül élő magyar közösségek virágzásának feltétele az erős anyaország. Mi pedig a határon túli nemzetrészekre a nemzet erőforrásaiként tekintünk. Csak a kultúránk őrizhet meg bennünket és

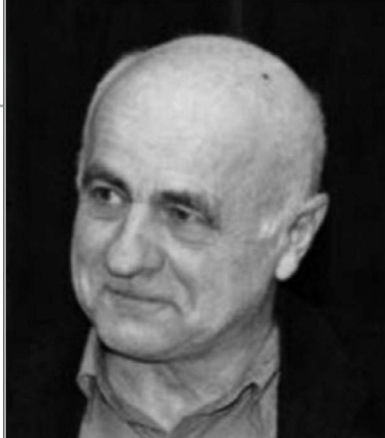
tarthat minket együtt magyarként a Kárpát-medencében.

„Hiszünk a közösségi kultúra, a közösségi művelődés fontosságában és erejében, hisszük azt, hogy a magyar kultúra csak a magyar kulturális közösségek megerősítésével, felemelésével őrizhető meg és vihető tovább, bízunk abban, hogy e fontos intézmény – a Nemzeti Művelődési Intézet – létrehozásával évszázadok magyar nemzedékeinek teszünk lehetővé, hogy felismerhesse, megérthesse, elsajátíthassa és tovább örökíthesse Magyar Nemzetnek kulturális értékeit.” – részlet a Nemzeti Művelődési Intézet vendégkönyvéből.

Dr. HOPPÁL PÉTER tanulmányait a JPTE Művészeti Karán középiskolai ének-zenetanár, karvezető szakon, majd a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen közoktatási vezető képzésben végezte. A budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Zeneakadémia) Doktori Iskolájában DLA doktori címet szerzett egyházzeneből, ezt követően a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán diplomázott MBA szakokleveles menedzserként. 1995-2010. között gimnáziumi tanár, 2002 és 2010 között a Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma, Általános Iskolája és Óvodája főigazgatója volt, mindemellett több kórus karnagyaként, illetve a Pécsi Tudományegyetem óraadó tanáraként is dolgozott. 2017-től a PTE Művészeti Kara Zeneművészeti Intézetének egyetemi adjunktusa.

2004-ben a frissen alakult Fidesz Kulturális Tagozatának tagja lett. 2006-tól 2014-ig Pécs MJ Varos önkormányzati képviselője, 2010 és 2014 között a városvezető Fidesz-KDNP frakció vezetője, illetve az Európa Kulturális Fővárosa 2010 programot felügyelő Oktatási és Kulturális Bizottság elnöke volt. 2009. óta országgyűlési képviselő, számos bizottságban dolgozott. 2014-2018. között az Emberi Erőforrások Minisztériuma kultúráért felelős államtitkára volt. 2018-ban ismét országgyűlési képviselő, az Országgyűlés Kulturális Bizottságának alelnöke és az EMMI miniszteri biztosa. 2022-ben negyedszer is egyéni mandátumot nyert a Baranya 02-es Pécs-komlói választókerületben, és a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára.

NOVÁK IRÉN felsőfokú tanulmányait az Eszterházy Károly Főiskola könyvtáros szakán végezte, ezt követően a Budapesti Corvinus Egyetem Gazdaságtudományi Karán kulturális turisztikai menedzser, majd a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán kulturális mediátor mesterdiplomát szerzett. A szakirányú képzések mellett rendszeresen részt vesz készségfejlesztő tréningeken, aktív résztvevője szakmai fórumoknak, workshopoknak. Közel két évtizede dolgozik közművelődési területen, 2015-2021 között a Miskolci Kulturális Központ Nonprofit Kft. ügyvezetője. Vezetői munkájának köszönhetően a Miskolci Kulturális Központ Minősített Közművelődési Intézmény Címet, Látópont címet, Felelős foglalkoztató díjat, Családbarát Munkahely és Családbarát Szolgáltatóhely díjat, EFFE Label minősítést kapott. Közművelődési, kulturális és turisztikai szakember. 2022-től a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai igazgatóhelyettese.

Nemzetben gondolkodni

A Nemzeti Művelődési Intézet szakmai munkájának 2012-ben kezdődő időszakát kívánom bemutatni, emlékezve és emlékeztetve az arra az időre érvényes kormányzati elvárásokra és bennünket vezérlő Beke-Páli gondolatokra.

Kiemelném, hogy az eltérő adottságú korábbi megyei intézmények kormányrendelettel való országos szervezetbe való integrálása igen heterogén társaságot hozott létre létszámában, gondolkodásában, szemléletében és felkészültségében egyaránt.

Első lépésként elkezdtük értelmezni a nemzet fogalmából adódó feladatainkat és tanakodtunk, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet címének megfelelő tevékenységet hogyan lehetne kialakítani, milyen elvárások fogalmazódnak meg vele szemben. Bizony voltak vitáink a stratégiai tervek kialakításánál az eltérő nézőpontok és vélemények következtében.

Nekem talán könnyebb helyzetem volt, hiszen itt Lakiteleken a 70-esévek elejétől az Irodalombarátok Klubja – ennek vezetője Lezsák Sándor volt – összejövetelein többször tartott előadást Czine Mihály irodalomtörténész a két világháború közötti időszak népi írói mozgalom kiváló alkotóinak életpályáiról. Itt hallottam először Veress Péter írónak a népben, nemzetben való gondolkodás iránti követelményével, és ez jó kiindulópontot adott a feladatok értelmezéséhez.

Ezt a gondolatot, mint elvárást igyekeztem integrálni a Nemzeti Művelődési Intézet tevékenységébe. Meggyőződésem volt – most is az egyébként, – hogy a Nemzeti Művelődési Intézetnek a magyar nemzet a kultúráját kell támogatni, mert ezt nem csinálja meg helyettünk más ország. Elismerve más nemzetek népeinek és jeles alkotóinak munkásságát, de tapasztalatból tudva, hogy a többi ország, mint pl. az olaszok, németek sajátjukkal ezt teszik. Állami fenntartású országos hatókörű intézményként saját nemzeti kultúránkért tartozunk felelősséggel, így a Nemzeti Művelődési Intézet feladatkörében a magyar és a nemzethez tartozók, magukat nemzethez vallók kultúráját kell őrizni, elsajátításukat, megélésüket segíteni. E tekintetben akár a magas kulturális értékek, művészetek, akár a közkultúra közvetítésében elég sok tennivalónk van.

A szervezetfejlesztésről minden kiskönyv azt a sorrendet állítja fel, hogy mindenekelőtt meg kell fogalmazni egy küldetéstudatot, amire létrejön az adott intézmény. Ez egy látomás tulajdonképpen arról, hogy milyenek akarunk mi lenni. Az értékrendek kialakításánál ki kell jelölnünk, hogy a kitűzött célokat milyen értékek és sarokkövek mentén, illetve milyen mezsgyék

határain belül valósítjuk meg. Kellenek rövid- és hosszútávú célok, amik elérhető és megvalósítható tevékenységeket tartalmaznak, valamint jó a módszereket és eszközrendszert, melyek a célok megvalósításához szükségesek. Az első években sok – sok megbeszélés témája volt, hogyan tudunk stratégiai céljaink megvalósításában, a nemzeti kultúra közvetítésében, a sokféle kisközösségek, a települések, településrészek működésének segítésében részt venni

Színes a paletta, sok-sok lehetőség áll rendelkezésünkre, hisz a kultúrafelfogásban is elég sokfajta nézet uralkodik, leegyszerűsítő és tág meghatározás egyaránt. Kérdés volt, hogy ebből a Nemzeti Művelődési Intézet milyen szerepet tud a rendelkezésére álló erőforrásaiból hatékonyan felvállalni, hiszen neki az alkotói, a közvetítők és a befogadói tevékenységet egyaránt támogatnia kell, melybe a tudományok, a művészetek sokfélesége és a hétköznapi kultúrája is beletartozik. A zene területéről példát hozva Kodály és Bartók hangverseny szerzeményei és a népdalok, népzenei művek egyaránt fontosnak kell, hogy legyenek, de ehhez meg kell találnunk a megfelelő közvetítő eljárásokat. E művészeti ágban maradván tudjuk azt, hogy a zene által – és ez az összes művészeti ágra és közösségi tevékenységre vonatkozik – jobb emberré válhatunk.

Ehhez kapcsolódva volt egy olyan gondolat még a kezdet kezdetén, hogy ismét kellene készíteni egy kutatást, mint amilyen az 1980-as évek elején a kecskeméti Kodály Iskola tanulói és egy kontroll csoport körében volt. Ez megállapította, hogy azok az emberek, akik zenét tanulnak, más, jobb emberré, jobb orvossá, közgazdásszá, mezőgazdásszá, és nem zenésszé, hanem hatékonyabb munkaerővé és gazdagabb személyiséggé váltak. Gondoltunk, hogy meg kellene csinálni, és dokumentálni, hogy reprezentálva legyen a kultúra haszna azon emberek számára is, akik esetleg ezt a közösségi művelődési tevékenységet nem, vagy nem ugyanennyire tartják fontosnak. Országos hatókörű módszertani intézményként ilyen feladatunk is van.

Ha már a tervekről beszélünk volt olyan elképzelésünk is, hogy kultúránk gyökereit keresve kelet felé nyissunk. Mi magyarok keletről jöttünk, bizonyos jegyekben keletiek is maradtunk. Példának idézve Karácsony Sándor ide vonatkozó gondolatait – lásd a vendéglátásból eredő viselkedésünk: a vendéget nem a pénzéért fogadjuk, hanem barátként, családtagként kezeljük és úgy tukmáljuk rá magunkat és ételeinket, italainkat ezek jó és rossz hozadékával, szándékával egyetemben. Megértendő, mi itt vagyunk Európa közepén, hidat alkothatunk kelet és nyugat között is, alkalmasak is vagyunk erre. A mi kultúránk se kisebb, se kevesebb – volt amikor ők is tanultak tőlünk – csak másabb, mint a nyugaté.

Emlékezzünk rá, hogy 2010-es évek elején még más, rosszabb állapotban volt az ország. A foglalkoztatási ráta akkor 40-50% körül mozgott, ez napjainkban 64-65%. Az akkori kormányprogram 1 millió munkahely megteremtését hirdette meg. Társadalmi felelősségvállalásunkból adódóan

olyan kulturális tartalmakat kellett felvállalnunk és közvetítenünk, ami a hátrányos helyzetben lévők munkavégzéshez szükséges képességeinek fejlesztését szolgálta. Fontos feladatnak tűztük ki a helyi identitás erősítését, hogy a kultúra abból a megközelítésből is szóljon az emberekhez, hogy ott, helyben tudjanak tájékozódni, hogy a helyi társadalomban, közösségekben, társadalmi mozgásokban, természeti környezethez tartozó feladatokban részt tudjanak venni, ott boldoguljanak. Helyesen pozícionálják magukat, ne legyenek felesleges vagy teljesíthetetlen vágyaik, hanem magukat is el tudják helyezni abban a társadalmi közegben és lehetőleg boldogan, elégedetten tudjanak ott élni. Közösségfejlesztő munkánk ezt kívánta szolgálni.

A bázisalapú tervezés helyett az intézet a feladatfinanszírozási rendszert vezette be. Ez se volt egyszerű, pontos célmeghatározást, folyamatszabályozást és mérési, értékelési követelményeket vártunk el a munkatársaktól. Korábbi oktatói tapasztalataimból tudtam, hogy sokszor a célok pontos megfogalmazása se volt elvárás a szakmai gyakorlatban. Miért is csináljuk ezt a rendezvényt – fesztivált, stb. – volt a kérdés, s ezen sokan meghökkentek, majd jött a válasz – mert minden évben szoktuk, mert a polgármester elvárja... A feladatfinanszírozási rendszerbe viszont csak olyan program kerülhetett bele amelyik a stratégiához igazodó célokat szolgálta, ahhoz igazodó módszert alkalmazott, szükséges forrásokat, mérhető kimenet pon-

tokat és ezáltal értékelhető eredményeket tartalmazott. A mérhetőség nagyon fontossá vált számunkra. Minisztériumi intézményként vezetőjeként, a szakma jövője szempontjából is fontosnak gondoltam tevékenységünk szabályozottságának és mérhetőségének kérdését.

Gondoljuk végig, amikor az államtitkár úr költségvetési tárgyalásra megy, akkor neki bizony nem csak a bölcsészek okosságával kell tudni érvelni, hanem a közigazgatás forrintérzékenységére is hatni. Kellenek adatok: x millió látogató, x millió bevétel, vagy olyan minőségű kulturális értékváltozás, ami esetlegesen most még csak hatásként érzékelhető, de hosszabb távon már mérhetővé válik, hogy a mi munkánk más szakma számára is értékelhető, befogadható legyen. Ez a szakmánk szempontjából hosszabb távon elérendő cél, tudva azt is hogy minden egyes tevékenységünk nem mérhető fizikai mérőegységben, nem számszerűsíthető, de hatásában pozitív változásokat mindenféleképpen létre kell hoznia, így eredményesnek, hatékonynak kell lennie.

A minisztériumi háttérintézmény-szerepből adódóan arra törekedtünk, hogy olyan adatokat szolgáltatassunk az irányító szerveknek, amik tényleges információt nyújtanak, amelyekkel a szakmai fontosságunkat, szerepünket, nélkülözhetetlenségünket tudjuk bizonyítani. Lehet, hogy ez csak hosszabb távon mutatható ki, de a jobb, a boldogabb, elégedettebb élet érdekében tudunk valamit tenni az egyéni életsorsok és a közösségek működése során. Még megyei intézményként Bács-megyében komoly egészségfejlesztő programokat generáltunk. Statisztikák szerint rövidebb az életünk, mint ahogy az egyébként várható lenne. Helytelen életviteli és táplálkozási szokások, fizikai és lelki problémák és a mindennapok okozta stressz mind közrejátszik ebben. Az em-

ber nem ezekkel a hátrányokkal születik. lelki és kulturális problémákból adódó élethelyzetekbe kerül, melyek következtében alakulnak ki ezek a magatartásformák és ezeken a közművelődés, a közösségi művelődés tud segíteni.

Fontos feladatunknak tartottunk a településről való elvándorlás csökkentését, tehát azt, hogy olyan ügyekben tudjon a Nemzeti Művelődési Intézet beavatkozni, ami a legkisebb faluban is élő embereknek is valamifajta hasznossággal szolgál. Ennek egyik eleme volt az érékfeltárás.

Országos módszertani központnak feladata továbbá, hogy modellértékű rendszereket, eljárásokat alakítsunk ki. Szakmai hitelességünket az igazolja, ha bizonyítani tudjuk, hogy ugyanazon célokért, ugyanazon eljárások alkalmazásával nagy valószínűséggel, ugyanaz az eredményt érjük el kistéleplésen, városban, városrészen, megyeszékhelyen vagy bárhol. Ki kell dolgoznunk, majd kipróbálni, és alkalmazni ezeket a szakmai eljárási szabályokat, különösen a változó körülmények adta kihívásokra.

Visszagondolva az eltelt tíz év első éveire, iszonyatos sok munkát fel kellett vállalnunk. Sok minden, előre nem látható körülmény megterhelte ezt az alakuló, építkező szervezetet. Borzasztóan nagy feladatot és terhet helyezett akár a megyei hálózatra, akár az országos központra és a bennük tevékenykedő kollégákra ezen folyamatok végig vitele és megvalósítása. Egyik ilyen korábban nem tervezett, de kapott lehetőség volt a kulturális közmunka program, aminek keretében olyan ügyeket vállaltunk fel és olyan eredményeket tudtunk elérni, amelyek hatására a magyar-

országi települések többségében jelen voltunk, valamint a lakosság életében hasznos dolgokat tudtunk elindítani, hátrányos helyzetű embereknek, fiatal, diplomás hölgyeknek, agrár végzettségűeknek értelmes munkát adtunk abban az időben. Településeken, több ezek közösségben ezáltal indultak el fejlesztési folyamatok.

Szervezetünk a stabilizálási törekvések mellett az új problémák megjelenése következtetésben képes volt a változásokra is. Ilyen volt például a szakmai központok létrehozásának beintegrálása a központi egységbe, a működésük feltételeit megteremteni, melyhez tucatnyi belső dokumentumot, szabályzatot kellett szerkeszteni, vagy az eszközparkok, köztük is az irodák, gépjárművek hatékony működtetését megoldani.

Voltak személyi változások is, több jó szakemberünk települési munkát vállalt. Kezdetben azt gondoltuk, hogy ez veszteség, de tudjuk, hogy a teremtéstörténet is így fejeződik be: szaporodjatok, sokasodjatok. Így aztán ők is szövetségeseinkké váltak az idő során s reményeim szerint az intézetben szerzett tapasztalatokat munkájuk során tudják hasznosítani.

Az értékrenddel kapcsolatban nagyon fontosnak tartottam abban az időszakban és tartom napjainkban is, hogy ugyanaz az értékrend működjön a szervezeten belül is, mint aminek közvetítésére vállalkozunk. A közösségfejlesztő a saját személyiségével dolgozik, azt használja munkája során, ez jelenti hitelességét. Lényeges, hogy ugyanazt az értékrendet tapasztalja meg szervezeten belül és azt is tudja közvetíteni.

POLYÁK ALBERT népművelő, közösségfejlesztő, a Nemzeti Művelődési Intézet egykori szakmai, majd megbízott főigazgatója. Címzetes főiskolai tanár, jelenleg nyugdíjas, földműveléssel, szőlőtermesztéssel foglalkozik. Szakmai kitüntetései: Kiváló Népművelő, Wlassics Gyula-díj, Bessenyei György-díj, MIOSZ Ezüstgyűrű-díj.

Államháztartáson innen és túl

A Nemzeti Művelődési Intézet életében 2016-2017-ben talán egy dolog volt biztos, az pedig a változás, és a változásmenedzsment, ezért fontos volt a változáshoz való viszonyunk és viszonyrendszerünk. Nehéz időszak volt, de jól tudjuk, minden időszak nehéz valamilyen ok miatt. A közművelődés az egyik sajátossága, ahogy a kultúra sajátossága is egyben, hogy ez a folyamatos megújuló képesség mindig egyfajta lehetőséget is rejt magában. Az adott környezeti viszonyrendszerünk kihasználásával hogyan tudunk erősségeinkre építeni, illetve gyengeségeinket fejleszteni.

2016-ban született meg az a döntés, miszerint a Nemzeti Művelődési Intézet központi költségvetési szervként megszűnik. A júniusban megjelent kormányhatározatban annyi állt, hogy az Intézet megszűnik, feladatait 2017. január elsejétől a Népfőiskola Alapítvány látja el. Nagyon sokáig semmi más kapaszkodónk nem volt, de a háttérben közben állandóan, lépésről-lépésre zajlott az a folyamat, ami ezt kibontotta, részletezte. Egyébként volt egy olyan verzió, hogy már év közepén, július elsejétől megszűnik az Intézet, ami akkor nem kis kétségbeesésre adott okot számunkra, ám időközben ez szerencsére változott és év végére átkerült a döntés.

Az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Kft.-t a Lakitelek Népfőiskola Alapítvány hozta létre. Ezzel

kapcsolatban már rögtön a legelején kiemeltük és ezt Lezsák Sándor, az Alapítvány kuratóriumi elnöke is nagyon sokszor hangsúlyozta, hogy ez nem beolvadás, nem integrálódik az Alapítvány működésébe ez az országos intézmény a feladatellátásával együtt, hanem egy önálló jogi személyt hoz létre az Alapítvány. Csak így volt biztosítható az a jelentős feladatellátás, amit tovább lehet és kell vinni. Ezt nagyon fontos volt leszögezni a kezdetekkor. Most már utólag kijelenthetjük, hogy sikerült megoldanunk az akkor lehetetlennek tűnő feladatot, és mindezt azért, mert megvoltak azok az erős alapok, amelyeket elődeink letettek és folyamatosan építettek, illetve amelyek következtében egyfajta paradigmaváltás következett be a közművelődési szakterületen. Ehhez kellett azok az emberek, akik az ügyet magukra vállalták és tetteikről, valamint az őket ért kihívásokról és az ezekre nyújtott válaszokról jelen lapszámunkban számolnak be. Ez az óriási eredmény, amelyet elértünk csak így, többszintű, széleskörű szakmai összefogással volt kivitelezhető, lehetővé kellett tenni azt, hogy a közösségi művelődés további térnyerést kapjon. Talán ez az egy alternatíva volt arra, hogy ez egy továbbfejleszthető szakterület maradjon, és ez a folyamat nemhogy megálljon egy szinten, hanem tovább tudjon építkezni, fejlődni.

Mérföldkő

Megjelent korábban egy kiadvány is ezzel a címmel. Tíz év történéseiről beszélünk, melyben több mérföldkő is volt. Mindig meg kell határozni egy adott időszakot, amikor én dolgoztam a szervezetnél, az a szervezeti átalakulás mérföldköve volt, amiben nagyon nagy szerepe volt a kommunikációnak. Tudomásom szerint korábban még nem volt példa arra és a mai napig sincsen másik, hogy egy országos szintű állami közfeladatot ellátó intézményt államháztartáson kívülre szervezzenek. Annak érdekében, hogy ez megvalósulhasson jogszabályokat kellett módosítani, amire ténylegesen nem volt eddig sem példa, sem gyakorlat. Ez egy egyedülálló változás és átszervezés volt, ami magába foglalt egyfajta példamutatást is, hiszen, ha ez ilyen formában működőképes és sikeres, akkor elképzelhető, hogy más szakterületeken is hasonló megoldásokat lehet alkalmazni. Az első pillanattól kezdve arra koncentráltunk, hogy ezzel mit tudunk nyerni, hogy milyen lehetőségeket rejt magában ez az átszervezés, mitől lehet jobb és hatékonyabb a működésünk, ezért jöttek létre ezek a fő kommunikációs panelek. A fenntartó változott ugyan, de a szakmai feladatellátás az megmaradt és működőképesnek kell lennie, amit jogszabály tudott garantálni, ezért törvényt kellett

módosítani és kormányhatározatokat kellett alkotni. Csak ily módon lehetett mindezt elérni. Mindvégig az előnyökre fókuszáltunk és ezt hangsúlyoztuk az egész szakterület számára, felhívva a figyelmet arra, hogy mit tudunk jobban csinálni azáltal, hogy államháztartáson kívülre került ez a feladat. A változásra már utaltam, ez egy kulcsfogalom, és ezzel kapcsolatban is nagyon fontos volt az is, hogy egyéni módon hogyan tudunk viszonyulni ehhez a változáshoz. Volt, aki nem tudta ezt magáévá tenni és emiatt nem tudott továbbjönni velünk ebben a folyamatban. Meg kellett erősíteni a külső és a belső kommunikációt is. Fontos volt, hogy minden munkatársunk megfelelően legyen vértézve ezen a területen, hogy napi szinten kezelni tudják a beérkező kérdések, illetve megfelelő minőségben tudják tartani a kapcsolatot a partnerszervezetekkel.

Az Emberi Erőforrások Minisztériumában, a Kulturális Államtitkárságon a rendszeres újratervezések és egyeztetések során Závogyán Magdolnával és Szedlaccsek Emiliával közösen dolgozva nagyon sok dokumentum született, és ezt, ahogy haladt az idő, mindig újra kellett gondolni, mert a körülmények mindig változtak. A külső kommunikáció is meghatározó volt, hogy mit szól ehhez a szakma, az a szakma, ami így vagy úgy, de működött az elmúlt évtizedekben. Olyan embereknek kellett a szemléletét formálni, akik nem ehhez szoktak. Ez nem volt egyszerű dolog, éppen ezért nagy hangsúlyt kellett fektetni rá.

A szervezeti átalakításról

Egy 70 éves intézményről beszélünk, csak önmagában ez a tény is jelentőségteljes, hiszen 70 év alatt sok minden történik, és sok minden történt is, így rengeteg dolog halmozódott fel, amivel kel-

lett, illetve lehetett valamit kezdeni. 2016 elejétől egy nagyon szoros együttműködés alakult ki a minisztériummal. Emellett a munkatársainkban is tartani kellett a lelket, hiszen nem volt egyszerű dolgunk az átszervezés során. 160 munkatárs volt a központi költségvetési szervként működő Intézetnek közalkalmazotti jogviszonyban. Akkoriban az, hogy valaki a 30-40 éves közalkalmazotti jogviszonyból áttér a munka törvénykönyve szerinti foglalkoztatásra akár talán ördög-től való gondolat is volt. Itt is az előnyökre koncentráltunk. A munkatársainknak volt választási lehetőségük, vagy továbbjöttek velünk az úton, vagy nem. Az újtól, az ismeretlentől sokan féltek, ezért inkább elmentek pedagógusnak, oktatónak és elhagyták ezt a szakterületet. Megjegyezném, hogy volt végkielégítés is, mivel jogutód nélkül szűnt meg az intézmény, ezt a jogszabály kimondta, ezért voltak olyan körülmények, amelyek a döntést vagy segítették, vagy nem.

Néhány feladatot ki szeretnék emelni. A törvénymódosítás nagyon fontos volt, hiszen addig nem lehetett, hogy államháztartáson kívülre szervezzenek közfeladatot. Ugyanígy a felnőttképzési területbe is bele kellett avatkozni, mert az sem engedte az automatikus átadást, új engedélyeket kellett beszerezni. Maga a feladat kiszervezése egy közszolgáltatási szerződéssel történt, amelyet a minisztériummal megkötöttük, ezzel párosult egy támogatási szerződés, amely a feladat mellé forrást is rendelt. Ezt követően megkezdődött a tárgyalás a munkatársakkal, az átadás-átvétel, a szakmai és a pénzügyi – mondanom sem kell, óriási mennyiségű – dokumentáció. Emellett a korlátolt felelőségteljes társaság működésének a beindítása is számos feladattal és megannyi munkával járt. A cégalapítás 2016 áprilisában megtörtént, hiszen nem lehetett átadni ezt a rengeteg feladatot csak úgy egyik

napról a másikra. Elő kellett készíteni és működőképessé kellett tenni azt a szervezetet, ami át tudta venni az országos közfeladatot. Egészen decemberig kellett várnunk arra, hogy megszülessen a további részleteket tartalmazó kormányrendelet, mely már konkrétan leírta, hogy mit és hogyan kell átvennie az utódnak. Ez az országos és területi szakmai szolgáltatásokat, az európai uniós forrásból megvalósuló projekteket, valamint a Kulturális Közfoglalkoztatási Programot nevesítette, illetve voltak további kötelezettségek is, minden folyamatban lévő szerződést tovább kellett vinnünk.

Államháztartáson kívül a jogszabályi környezet teljesen más, így a szervezet felépítése is jelentős mértékben átalakult. Aki dolgozott az államháztartáson belül a közszférában és azon kívül is, az tudja, hogy teljesen más jogszabályi környezet a meghatározó. Újra kellett gondolni az egész működést, hiszen más gazdálkodási formában működik tovább az Intézet. Új belső szabályzatokat kellett megalkotni, új foglalkoztatási formákkal, amelyeknek ki kellett alakítani a kereteit. Csak egy érdekesség, hogy az induláskor a megyei irodahálózatot nem is tudtuk rögtön továbbvinni, mert lecsökkent 160 főről 100 főre a munkavállalóink száma. Volt olyan megyei iroda, ahol nem maradt munkatárs, ezért egy átmeneti időre visszaálltunk regionális működésre és hét regionális iroda által biztosítottuk a területi szakmai szolgáltatásokat. Később, amikor újra lettek kollégáink mindenhol vissza tudunk állni a megyei irodahálózatra.

Feladatainkat tovább nehezítette, hogy a Corvin téri székházból el kellett költöznünk 2016 folyamán és bérelni kellett egy irodaházat Budapesten, átmeneti időre, amíg el nem készült Lakiteleken az új székház épülete. 2017-ben, amikor kft. megkezdte működését, már zajlott a beruházás előkészítése, ezidőben készülték el az épület kiviteli tervei.

Tartalomhoz a formát

Azokat az alapértékeket, célokat és feladatokat vittük tovább, amelyeket Závogyán Magdolnáék lefektettek az induláskor. Az volt a legfontosabb, hogy ezt az utat stabilan tartsuk és minden értékünk megmaradjon. A szakmai szolgáltatások folytonossága szintén nagyon jelentőségteljes volt. A szakmának is bizonyítani kellett azt, hogy a munka gördülékenyen halad tovább és nem lesz semmiféle megakadás, amely a minisztérium érdeke is volt egyben. Folyamatosan biztosítanunk kellett a jogszabály által előírt feladatokat is. Kötelességünk volt a szakmai képzések folytonosságának garantálása, amely szintén jelentős kihívást jelentett számunkra. A korábbi akkreditált, engedélyezett képzési rendszert gyakorlatilag újra kellett indítani, hiszen más volt a szervezeti háttér. Újra kellett engedélyeztetni az összes képzést, valamint újra kellett szervezni minden képzési helyszínt. A szakmai tevékenység folytonosságát mutatja, hogy voltak mintaprojektjei az Intézetnek, ezeket szintén továbbvittük, illetve minden mást is, amit a kormányrendelet kimondott, tehát az uniós projekteket is. Csak érdekesség, hogy volt egy közösen megvalósított nagy EU-s projektje a könyvtári, a közművelődési és a múzeumi szakterületnek, amelyet folytattunk, de emellett még 17 további fenntartás alatt lévő európai uniós pályázati programot vittünk tovább, amelyek adminisztrációja rendkívül összetett volt.

Ki kell emelni a Kulturális Közfoglalkoztatási Programot, mely öt éven át tartott. A negyedik szakasz valósult meg, amikor az átalakulás történt. A megszűnés napján éppen 5 377 közfoglalkoztatott volt, akiknek a munkajogi folytonosságát biztosítanunk kellett. A Jóisten segítségével gyakorlatilag egyetlen szerződés módosítással meg tudtuk valósítani ezt, méghozzá oly mó-

don, hogy az érintettek meg sem érezték. Szinte észre sem vették azt, hogy fenntartóváltás történt, mert ők ugyanúgy mentek be dolgozni december végén, mint ahogy január elején. Nem mellesleg 3 628 partnerszervezet (önkormányzatok, civil szervezetek) állt mögöttük, akikkel szintén folyamatos volt a kommunikáció és kapcsolat, hiszen az ő kétélyeiket szintén el kellett oszlatnunk. Jelentős, kimutatható társadalomfejlesztő hatása volt ennek a programnak. Óriási eredmény volt, hogy 30% volt átlagosan az elhelyezkedési arány. Akkor más munkaerőpiaci körülmények voltak, ez abban az időben nagyon nagy dolognak számított. Rengeteg további eredménye is volt a programnak, a települések közösségi élete újraindult és fellen-

dült, mely szépen illeszkedett ahhoz a törekvéshez, ami a kulturális alapellátás kiterjesztésére irányult, amelyet az akkori törvénymódosításban rögzítettek is.

Az új működési forma előnyeiről

Nagyon fontos volt, hogy az országos területi lefedettség folyamatos maradjon. A megyei irodahálózat szerepe és tevékenysége jelentőségteljes, hiszen ez adta gyakorlatilag a működés alapját. Sok dilemmát okozott számunkra a döntéshozatal vonatkozásában, hogy mikor szükséges jobban központosítani és mikor nem. Voltak olyan időszakok az átalakulás során, amikor fel kellett húzni a ha-

felmerülő kérdésekre, azt gondolom, hogy éppen a mi szakmánk képes válaszokat adni, amelyre rengeteg példát találhatunk a történelem során, amelyek egytől-egyig bizonyítják azt, hogy mire képes a szakterületünk. Azért nagyon fontos ez, mert ezek a lehetséges válaszok csökkentik a bizonytalanságot és ha tényleg erős értékeken alapulnak, akkor magabiztosságot, önbizalmat és büszkeséget nyújtanak. Úgy gondolom ez minden időben, így napjainkban is elmondható. A közművelődés a változások szakmája, egyfajta változásmenedzser, mely társadalmi folyamatokat fejleszt. Mindebben fontos, hogy az értékeinket megbecsüljük, ezekre építkezzünk és ezek eredményeképpen magabiztosak legyünk. Meghatározó az, hogy ezekhez a változásokhoz, hogyan viszonyulunk. Lehetőségként kell tekinteni rájuk, mert akkor tudunk helytállni egyénileg és közösségileg bármilyen szinten.

Ennek a szellemében dolgoztunk abban a néhány évben, amikor nekem is feladatomban volt az Intézetnél. Véleményem szerint ez egy nagyon szép, szerves folyamatot képez és ha ezt az értékrendszert, amit elődeinktől átvettünk továbbvisszük a következő évtizedekben, akkor valóban megvalósul az, amit a Nemzeti Fejlesztési Tervben ennek a szakmának szántak a döntéshozók, és nem mellesleg a helyben élő közösségek és polgárok. Én köszönöm és örülök annak, hogy részt vehettem ebben a folyamatban. Bízom benne, hogy eredményességéhez is sikerült hozzájárulnom.

táskört és nagyon gyorsan kellett meghozni a döntéseket, és olyanok is, amikor vissza lehetett adni a jogkört a megyéknek. Nem volt ez egy egyszerű dolog akkor, mert nem mindig volt éppen olyan munkatárs a szervezetben, akire szükség lett volna. Meg kellett oldani ezeket a helyzeteket is, amelyeket sikerült folyamatosan megtenni, mert tényleg mindvégig az előnyökre fókuszáltunk és ebből merítettünk erőt. Illetve az együttműködésben rejlt lehetőségeket tartottuk szem előtt, ami szintén sokat segített.

A feladatfinanszírozás a közfeladatok ellátásában kifejezetten előnyös, úgy tudom, hogy más szakterület is erre az útra lépett azóta. Ebben a működési formában a teljesítményorientáció hatékonyabb feladatellátását eredményez, hiszen be lehetett vezetni olyan intézkedéseket, amelyek talán még jobban tudják motiválni a munkavállalókat. Ez a fajta projektmenedzser szemlélet más típusú működést eredményezett a szakmafejlesztésben. Ami szerintem még kiemelhető, hogy rugalmasabbá vált a humán erőforrás-gazdálkodás.

Az Országgyűlés 2014-ben fogadta el a Nemzeti Fejlesztés 2030-as dokumentumot, amelyben rögzítették többek között a közösségi művelődés fogalmát is, véleményem szerint nagyon pontosan. Így

hangzik: "A közösségi művelődés a helyi problémák saját erőből történő megoldásához szükséges képességek elsajátításával és a helyi életminőség javításával elősegíti azt a nemzetstratégiai, nemzetgazdasági fordulatot, amely révén hazánk az itt élő emberek értékeire, erőforrásaira alapozva sikeres országgá válik." Ez az, ami a szakterületnek garanciát ad, emiatt büszkén mondhatjuk azt, hogy a mi szakmánk az társadalomfejlesztő szakma. Büszkének kell lennünk a hazai közművelődésre. Ami az elmúlt tíz év alatt történt az léptékváltás a kulturális területen és valóban példátlan, méghozzá világviszonylatban. Azt a fajta stratégiai gondolkodást, ami itt megvan, azt önmagában értékékként kell kezelünk, hatalmas eredményeket értünk el az elmúlt évek során.

Végezetül egy gondolat osztanék meg, amelyet a munkatársaknak is gyakran mondogattam, hogy ezzel is tartam bennük a lelket és a fókuszot: „a mi szakmánkban a változások állandóak”. A változások során

KÁRPÁTI ÁRPÁD művelődési és felnőttképzési menedzser, ifjúsági és PR szakértő. Szakmai pályafutását a pécsváradai művelődési központban kezdte, majd Pécs és Baranya megyében volt ifjúsági referens. Szakmai irányításával példaértékű megyei ifjúsági szolgáltató hálózatot alakítottak ki a megyében. Számos helyi, országos és nemzetközi projekt fűződik a nevéhez. Európai uniós pályázatok előkészítésével, értékelésével és megvalósításával is foglalkozott. Több hazai és nemzetközi támogatási rendszernek volt előkészítője és döntéshozója. 2014-2015-ben a Nemzeti Művelődési Intézet Kiemelt Programok Főosztályát vezette, 2015 márciusától előbb szakmai igazgatóként, majd főigazgatóként, az intézmény átalakulását követően pedig ügyvezetőként, majd igazgatóként irányította a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai munkáját. Jelenleg a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. Hazai Egyházi és Nemzetiségi Támogatások Igazgatóságának igazgatója.

A közösségi művelődés korszaka

Mindenekelőtt szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy mindehhez a változáshoz és eredményhez, mely az elmúlt tíz esztendő során végbement elsősorban egy csapat kellet, elhivatott és tenni akaró szakemberek közös munkája. A történet nem egy emberről és nem csak a vezető személyekről szól, hanem mindig egy csapatról, minden egyes emberről, aki részt vállalt feladatok megvalósításában. *A folyamat kezdetén*, 2010-ben is szükséges volt egy fáradhatatlan és elszánt emberekből álló csapat, amikor Lezsák Sándor, Halász János elnök urakkal és L. Simon László főigazgató úrral kezdtünk gondolkodni a közösségi művelődés helyzetéről, az országos működést biztosító feltételek kialakításáról. Ezzel egyidőben számos azonos értékrendű, elkötelezett barát, kolléga, önkéntes bevonásával kezdeményeztük stratégiai távlatokra érvényes, kormányzati döntéseket segítő fejlesztési tervek kidolgozását. Még inkább kellett ez a csapat akkor, amikor a kitűzött célok érdekében hozzáfogtunk az elképzeléseinket szakpolitikai szinten menedzselni, megvalósítani.

Lezsák Sándor elnök úr a 2012-2022 közötti időszakot kegyelmi állapotként szokta emlegetni, amellyel magam is egyetérték. Csakugyan kegyelmi állapot volt az az időszak, amely ezeket a jó embereket összehozta a közösségi

művelődés korszakának létrejötté érdekében. Mindig is hangsúlyoztuk, hogy a legfontosabb az, hogy megfelelő embereket találjunk meg az adott ügyhöz, hiszen így lehet előre haladni. Nem feltétlen az a meghatározó, hogy kinek milyen végzettsége van, ugyanis a folyamatok java nem ezen múlik, sokkal inkább egyfajta lelkeség és értékrend kérdése ez, a végzettséget már a munkavégzés közben is meg lehet és kell is szerezni. Ebben a kegyelmi állapotban voltak vészterhes idők is, azonban ezeket a Nemzeti Művelődési Intézet széleskörű összefogással igyekezett pozitív irányba visszafordítani és minden nehézségben meglátni a lehetőséget. Véleményem szerint sikerült elérnünk azt, hogy nem elmerültünk a negatív dolgokban, hanem igyekeztünk mindig egy léptékkal magasabb, minőségibb szintre emelni az időszakot, az Intézetet, és a közösségi művelődés országos működésében elhivatott kollégákat egyaránt. Lehetett volna másképp is. Ha nem ők lettek volna jelen akkor és nem lett volna adott az a közösség, csapat, akivel együtt dolgozhattunk, bizony a történések más fordulatot is vehettek volna. A megpróbáltatásokkal, kihívásokkal és nehézségekkel teli időkben hajlamos az ember meginogni és belemélyülni a gondok tengerébe, míg elkezdjük önmagunkat és környezetünket sajnálni, ami nem

szolgál sem megoldásként, sem vigasztként. Az ilyen időszakokban nagyon sokat számít az ember gondolkodásmódja, életszemlélete és kitartása. A megfelelő emberek a megfelelő irányba tudják mozgatni az ügyeket és meg tudják oldani a problémákat így vagy úgy, de addig nem nyugszanak míg a helyes irányba nem haladnak a folyamatok, még akkor sem, ha megannyi óriási akadályt gördít eléjük az élet. Úgy gondolom, hogy ez a csapat Polyák Albertékkel, Kárpáti Árpádékkal, és az összes akkori vezetővel, az őket segítő minden munkatárssal egyetemben bebizonyította, sikerülhet akár a lehetetlennek tűnő feladat is.

Egy csapatra mindig szükség van, ahogy napjainkban is, és hálás vagyok minden kollégámnak, amiért együtt dolgozunk, legyenek ők Baranya, Zala, vagy éppen Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, ahol most nagy kihívással nézünk szembe a szakterület vonatkozásában az orosz-ukrán háború miatt. Folyamatosan azon dolgozunk és gondolkodunk, hogy az érték alapú kulturális közösségeket hogyan lehet megerősíteni és értékrendben megtartani ezekben a nehéz időkben. Nagyon nagy felelőssége, illetve lehetősége van mindazoknak, akikkel együtt dolgoztunk és dolgozunk, hiszen ők egytől egyig nagyon értékes emberek. Tiszta szívből hálás vagyok azért, ami-

ért kiváló szaktudású és azonos értékrendű munkatársakkal dolgozhattam és dolgozhatok együtt, és megannyi szakmai fejlesztést, innovációt és kezdeményezést valósíthattunk meg közösen, *Szedlacsék Emiliával, dr. Juhász Erikával, Nagy Mártával* és mindazokkal, akik *végigkísérték* a történéseket és a változásokat. Együttes erővel megy csak, és mi együttesen tudtuk mindezt véghez vinni, amire méltán lehetünk büszkék.

L. Simon László főigazgató úr mondta és most már magamra is veszem, hogy egy „lopakodó jogalkotó” vagyok. Ha én lopakodó jogalkotó vagyok, azt érdemes tudni L. Simon Lászlóról, hogy ő pedig „rettentően vakmerő”. Az, ahogyan ő felvértezve nekiindult 2012-ben „harcolni” a közös ügyünkért, az példaérett és lenyűgöző. Az ő vakmerősége kellett ahhoz, hogy egy 240 millió forintos éves költségvetési intézménynek – a költségvetési pénzek elvonásának időszakában – *határozott érdekérvényesítéssel* sikerült 1 milliárd 200 millió forintot a Nemzeti Művelődési Intézet számára biztosítani. Higgyék el, hogy enélkül nem lehetett volna megvalósítani a későbbi mintaprogramokat, kormányzati megbízásokat. Nagy szükség volt L. Simon László úr ezen képességére. Adott volt tehát, egy lopakodó jogalkotó és egy vakmerő kormánytag, ám ahhoz, hogy a tevékenységek ténylegesen „zöld utat kapjanak” és működőképesek legyenek kellett egy háttország is, amit *Halász János* államtitkár úr biztosított. Ő volt az, aki egyengette utunkat és ügyünk mellé állította a háttérben mindazokat a politikai és szakpolitikai szereplőket, akik támogatása nélkül nem valósult volna meg a közösségi művelődés korszakának létrehozása. Fontos látni ebben az egész tízéves folyamatban magát a rendszert, mert amiről mi oly sokat beszélünk és most megjelenítünk kiadvány formájában is, mindaz

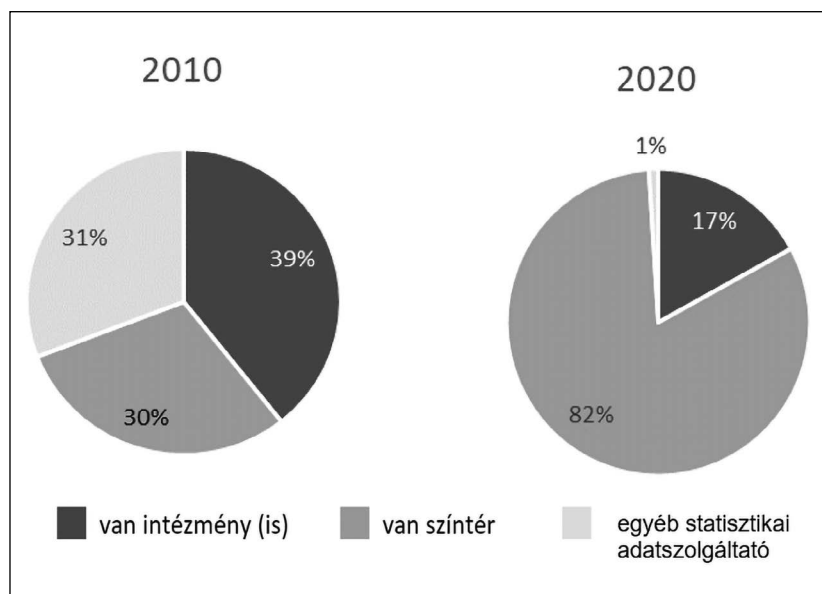
a rendszerszerű működés nélkül nem történt volna meg.

Legtöbbünknek a jelenlevők közül volt szerencséje Beke Pállal együtt dolgozni, talán az a feladat, amit ránk kirótt és nem didaktikus módon, hanem mégis csak egy szemléletet mutatva kitárt elénk, az mindenféleképpen egy hajtóerő volt számunkra, erőt adva motivált minket abban, hogy az értékrendet és az elkötelezettséget, magát a közösségi művelődést és ennek a korszakát megerősítsük. Amikor elkezdtük a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus átszervezését azt hangsúlyoztuk és tesszük ezt azóta is, hogy *ember nélkül semmi nem lehetséges és intézmény nélkül semmi nem tartós*, ahogy ezt Lezsák Sándor elnök úr tömören megfogalmazta. Négy kihívással szembesültünk négy különböző területen és ezekre megoldást kellett találnunk.

Rengetegszer túl kellett lép-nünk a hatáskörünket, amelyet dr. Németh János később *fényszórá effektusnak* nevezett a *Változások vonzásában* című, közösen írt könyvünkben. Alapvetően ténylegesen erre volt szükség ahhoz, hogy egy *szakterület* (a mi esetünkben a közművelődés) *tudjon ágazati és*

települési szinten egyaránt nagy rendszerekre kedvező hatást gyakorolni, a szakterületi érdekek prioritásával. „Túl kell lép-nünk” a hatáskörünket amennyiben a szükséges változásokat időben, azaz először mi érzékeljük, ha a körülmények azt kívánják és nem szabad elefántcsonttoronyba zárkózni, *nem szabad várni, hogy mások döntenek rólunk.* Kell, hogy legyenek partnereink a társmiszteriumokban, az Európai Unió támogatásait koordináló intézményrendszerben, a megyékben, a helyi önkormányzatoknál, a felsőoktatásban, és még számos döntéshozó testületben, vagy a döntéseket előkészítő szervezetekben. Ha nincs meg a kapcsolat és az összefogás ezekkel a lehetséges partnerekkel, akkor hiába megyünk előre települési szinten, ha például a felsőoktatásunk nincs szinkronban ezzel tempóval, akkor a tevékenységek óhatatlanul is elakadnak. Ezért fogtunk át egy széles terepet intézmény és szakember, valamint tevékenység és forrás oldaláról egyaránt.

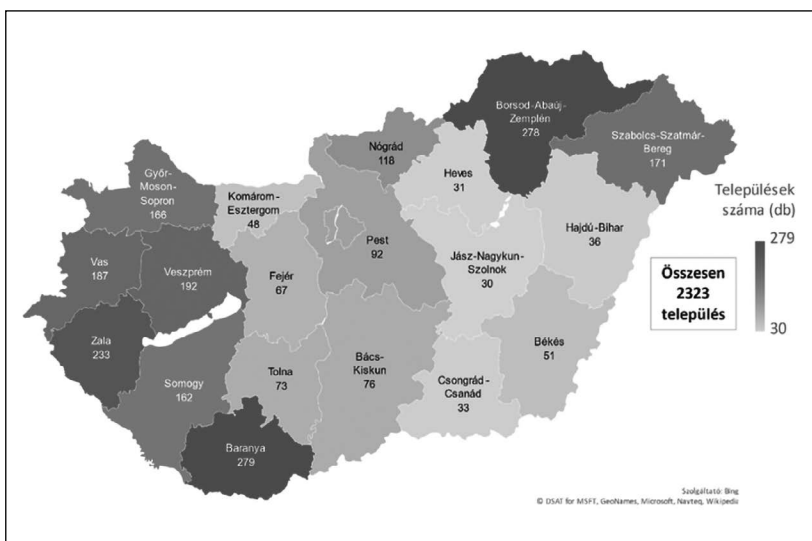
A közművelődési intézményellátottságról néhány adat. 2010-ben a települések 31%-án nem működött közösségi szintér vagy intézmény, napjainkra ez 1%-ra csökkent. (1. ábra)

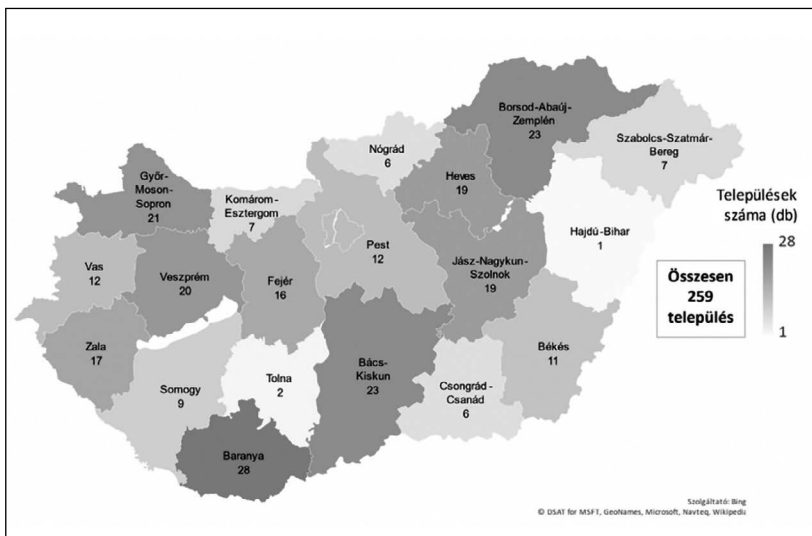
1. ábra: Települések intézményi ellátottsága (2010-2020, %)

A szakemberellátottság tekintetében 2017-es adat szerint a 3155 településből 2323-ban nem volt megfelelő végzettségű közművelődési szakember, ez az adat pedig már a Kulturális Közfoglalkoztatási Program eredményeit is tartalmazta, azt megelőzően még elkeresítőbb képet láthattunk. Később a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program lehetőséget adott a Nemzeti Művelődési Intézetnek arra, hogy a forrásokkal gazdálkodva 2021 novemberére ezt az adatot jelentős mértékben lecsökkentse, így már csak 259 településen nem tevékenykedett szakember, amely véleményem szerint óriási eredmény ilyen rövid idő alatt. Annak tükrében nézzék ezt az adatot, hogy a 3155 településünk közül 139 település száz fő alatti lélekszámmal rendelkezik. Ezek alapján azt mondom, hogy ez az arány, a szakember-ellátottságot illetően, teljes ellátottságra utal. Hálás vagyok a kollégáknak, amiért az elmúlt évet ebben a megfeszített tempóban, 2000 fő képzésével, foglalkoztatásával és mindezen folyamatok koordinálásával meg tudtuk valósítani. Ezek eredményeképpen az önkormányzatok 2021. január elsejétől hatályos kötelezettsége teljesülni tudott, miszerint kötelesek minimum egy középfokú végzettségű szakembert foglalkoztatni, amelyhez a pénzügyi fedezetet a kormányzat biztosítja a kulturális normatívával. (2. és 3. ábra)

Nézzük a már említett fényoszóró-effektust, azt, hogy „túl-lépjük” a saját hataskörünket egy másik kérdéskörben. Kifejezetten lényeges volt magának a szakterületnek a felnőttképzési és felsőoktatási platformját is átgondolnunk, áttekintenünk. Köszönöm *dr. Juhász Erikának* az elkötelezett munkáját és azt, hogy ez a feladat az irányításával sikeresen megvalósult. Immár 16 egyetemmel együttműködve, a szakmai anyagok megújításával ezt a léptékváltást is meg-

2. ábra: Települések megfelelő végzettségű közművelődési szakember nélkül 2017. június, az 1997. évi CXL. törvény módosításakor fennálló állapot

2. ábra: Települések megfelelő végzettségű közművelődési szakember nélkül 2021. november, a KFKP után fennálló állapot

valósítottuk. Biztos vagyok abban, hogy ő és csapata elkötelezett tevékenysége nélkül nem mondhattuk volna el azt, hogy a fent említett adatok 2017-ről 2021-re ilyen pozitívan alakulnak. Felépítettük azt a rendszert, amelyben a felsőoktatási vezetőket ügyünk mellé állítva, az ő együttműködésükkel egy középfokú és egy felsőfokú felnőttképzési kidolgozott tananyaggal munkálkodhattunk.

Meggyőződésem szerint e téren a legfontosabb eredmény, hogy az 1997. évi CXL. törvény megújítása során sikerült a törvény erejénél fogva garantálni a felsőfokú végzettségű szakemberek alkalmazá-

sát minden önkormányzati fenntartásban működő közművelődési intézményben. Továbbá azokat a tartós költségvetési garanciákat is nevesíti a kor követelményeihez igazodó, 2018. január 1-jén hatályba lépő törvény, amelyek a magyar közművelődésben *ezidáig példátlanul* sokrétű állami támogatást biztosít a közösségi művelődés folyamatos fejlődéséhez. Kiemelt figyelmet fordítva a vidéki Magyarország közösségi életének gazdagítására, a nemzet közösségi összetartozásának erősítésére.

Magyarország kormányának köszönhetően a kulturális normatíva, amelyben a települések ré-

szesülnek, a 2012-es bázishoz viszonyítva 2022-re duplájára emelkedett. Ezáltal megteremtődött a feltétele annak, hogy minimum egy szakképzett közösség-szervezőt tudjon foglalkoztatni minden önkormányzat. Fontosnak tartom ezúttal is kiemelni, hogy *a normatív támogatást az önkormányzatok kizárólag a jogszabályban meghatározott alapszolgáltatások működtetésére fordíthatják, külön közművelődési szolgáltatási tervben foglaltak szerint*. Ezzel a jogszabályi garanciával vált teljessé a helyi igények által létrejövő közösségi szerveződések díjfizetési kötelezettség nélküli működése, pontosabban az állami szerepvállalás tényleges tartalma lett átlátható, a felhasználás pedig nyomon követhető az önkormányzatok ellenőrzése során. (4. ábra)

A Kormány ezen túlmenően meghatározott értékek mentén szerveződő tevékenységekhez rendelt pénzeszközöket is biztosít feladatfinanszírozás keretében a közművelődési szervezetek, vagy akár magánszemélyek számára. Az elosztási mechanizmusok szerint ezek direkt, illetve indirekt formában juthatnak el az igénylőkhöz. Ezáltal 2018-hoz viszonyítva 7,5 milliárd forint az, ami pluszban kiegészítette a normatív támogatás összegét a közösségi művelődés területén.

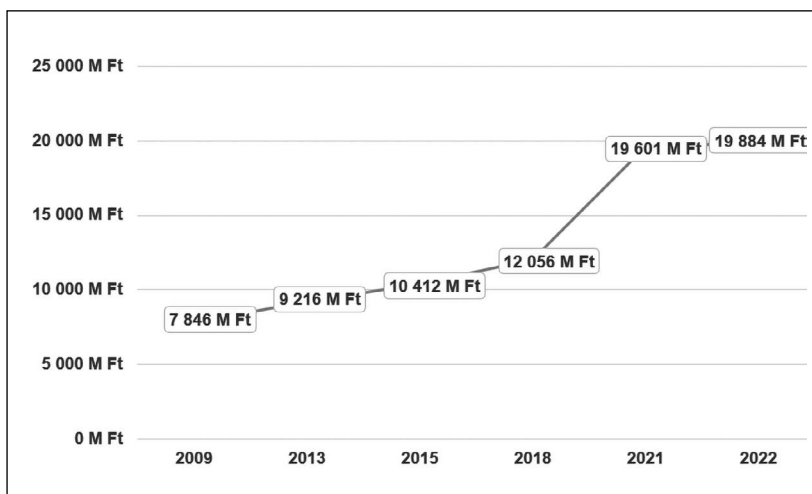
Az elmondottak pontosan tükrözik, hogy a Magyar Kormány a közösségi művelődésben rejlő energiákra, a nemzeti egység erősítésében játszott szerepére hosszú távon számít, és erre jelentős anyagi szerepvállalást is garantál mind a fejlesztések, mind a működtetés területein. Mi szakmailag vállaltuk azt, hogy a megyei hálózatunkon keresztül folyamatosan bővítjük a közösségek helyi létrejöttét, módszertani munkával, a helyi segítők felkészítésével, mintaprogramok megvalósításával, különböző szintű képzéseket, átképzéseket biztosításával hozzájárulunk a kormányzati célok megvalósításához.

A közművelődési tevékenységek vonatkozásában nagyon nagy lépést jelentett számunkra, valamint hivatásunk iránti elkötelezettségünkben is megerősített az a tény, hogy a kormányzat egyetlen államháztartáson kívüli szervezetként a kultúrstratégiai intézmények sorába emelte a Nemzeti Művelődési Intézetet. Meggyőződésem szerint ez egy olyan lehetőség volt számunkra és olyan magas szintű bizalom nyilvánult meg munkánk iránt, amellyel felvértezve egy átfogó ágazati stratégiát dolgoztunk ki a kormány döntéselőkészítő munkáját segítő – nem csupán az anyaországra, hanem a teljes Kárpát-medencei magyarságra szóló

érvényességgel – amely 2022-től 2026-ig stabilitást jelenthet a közművelődés átfogó, értékazonosságot garantáló fejlesztéséhez.

Mindazokra a kihívásokra, amelyek nem csupán a közművelődési, hanem általánosságban gazdasági vagy gazdálkodási területeken jelentkeznek, mi a népfőiskolák hálózatában keressük a megoldási lehetőségeket. Ez egy nagy horderejű program, ami a teljes Kárpát-medencét érinti, amelyben ötszáz járási, illetve nyolc területi népfőiskola található. Lezsák Sándor elnök úr vezetésével a Kárpát-medencei népfőiskolai hálózatnak a kialakítása volt az egyik alappillér és az egyik legfontosabb cél, amit megfogalmaztunk. Elnök úr már egy mintaprogram során 14 népfőiskolával elindította a járási szintű népfőiskolai hálózat kialakítását, amely tapasztalatait levonva és beépítve visszük tovább a folyamatot és gondoljuk át, hogy ez a hálózat milyen pilléreként, milyen forrással, hogyan valósulhat meg, amely szintén szerepel a Közművelődés Nemzeti Programjában.

A Közösségépítő Kultúránk programsorozat által is számos települést elérünk, amely során úgynevezett látóutak, szakmai és kulturális tanulmányi utak formájában ismertetjük meg a közművelődés meghatározó intézményeit kulturális programmal egybekötve. A lakiteleki Hungarikum Ligetbe, Kápolnásnyékre és Gyulára összesen húszezer főt tudtunk bevonni, míg például a komáromi Csillagerődöt kettőezer résztvevő látogatta meg. Ez nemzeti programunk által Kárpát-medencei kiterjesztésben indult volna el, azonban a pandémiás időszak ezt nem tette lehetővé, azonban 15 helyszínre szeretnénk kiterjeszteni ezt a programot, felmérve mindannak a lehetőségét, amellyel a közösségeket el tudjuk érni. Mindig azt kérem a kollégáktól, hogy azokat a közösségeket szólítsák meg és hívják meg

4. ábra: Kulturális normatíva Magyarországon (2009-2022, M Ft)

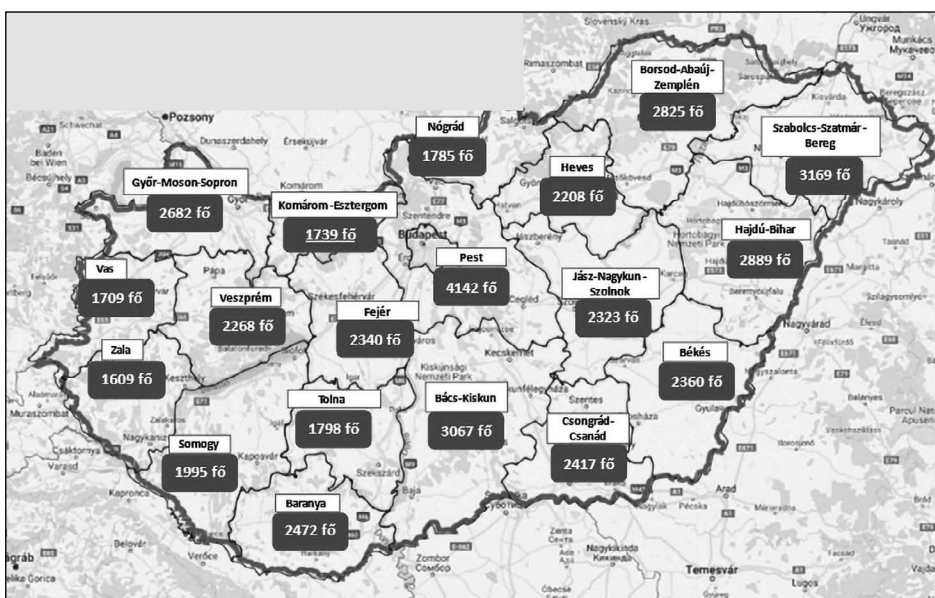
a Közösségépítő Kultúránk programsorozatba, akik önmaguk is egy közösségben dolgoznak vagy tevékenykednek, színjátszókörök, olvasóköri tagjai, hiszen az a lényeg, hogy ők egyfajta jutalomként, játékként éljék meg mindazt, amit kapnak, hogy egy napra egy kulturális térbe állami támogatással tudnak eljutni, illetve közösségüket továbbépíteni. Ezt a folyamatot 2020-21-ben indítottuk el. Remélhetőleg államtitkár úr támogatásának köszönhetően ez most kiteljesedik, amely következtében bekapcsolódik Gyula, Kiscsösz, Mezőörs, vagy éppen akár Mórahalom is a látogatható települések sorába. Célkitűzésünk a jövőre nézve a határon túli magyarok közösségei megszólítása is. (5. ábra)

A következő, amit a Nemzeti Művelődési Intézet ezen időszak alatt szakmai fejlesztésként tudhat maga mögött, az a JóGyakorlatON felület. Önmagában azt látuk, hogy nagy szükség volna arra, hogy nemcsak jelenléti formában, hanem az online térben is egyfajta szakmai segítséget adjunk egymásnak. A pandémia még jelentősebben felerősítette ezen kezdeményezésünk és innovációnk szükségességét. 2020-ban a Nemzeti Művelődési Intézet a webfejlesztők, *Vojtkó Ferencék* segítségével elindította azt a felületet, amelyen a települések egymást tudják segíteni a jó gyakorlataik, egyedi kezdeményezéseik megosztásával. Egy példát említve, ha egy településen a húsvéti szokásokhoz kapcsolódó bármilyen rendezvény, rendezvényelem szervezésébe beavatnak a helyi közművelődési szakemberek és erről 5-6 perces filmet készítenek, majd ezt megosztják a szakmai csoporttal online, akkor ezt a javaslatot, ötletet más szakemberek is hasznosíthatják. Emellett *Szedlaccsek Emiliával* három hetente élő streamben jelenünk meg és a felületen a szakemberekkel közművelődési kérdésekről, az őket

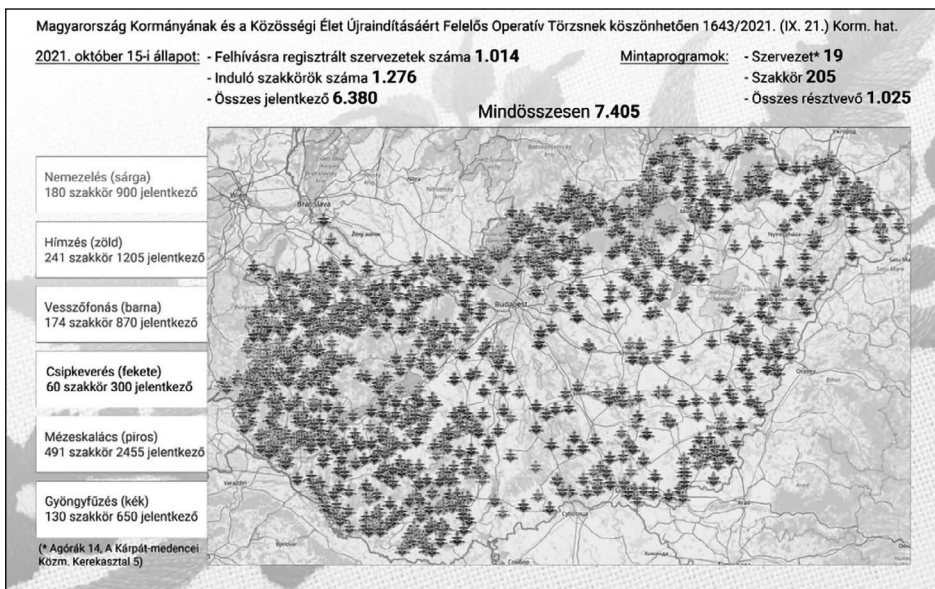
érintő ügyekről beszélgetünk, válaszolunk a felvetésekre, átbeszéljük az aktualitásokat. A műsorba az utóbbi időben bekapcsolódott *dr. Juhász Erika* szakmafejlesztési igazgató is.

Egy másik innovációnk az Aszakkör.hu weboldal és a *Tudásunkkal kézenfogva a közösségekért program*, amely mintaprogramként indult el tavaly novemberben. Jelen pillanatban 7405 fő vesz részt szakköri foglalkozáson közel 1500 településen, heti rendszerességgel, közösen hímeznek, nemezelnék

vagy kosarat fonnak. Magyarországi kormánya jelentős pénzügyi támogatásának köszönhetően 2022 júniusi meghirdetéssel, októberi indulással 14 ezer főt fogunk tudni megszólítani 15 szakköri tevékenységgel. (6. ábra) Én azt látom, hogy nagyon nagy az érdeklődés, a figyelem a program iránt. Hiánypótló ez a tudásmegosztó felület, kíváncsian követjük nyomon, hogy milyen kulturális aktivitások vannak egy-egy településen, ezeket hogyan valósítják meg, és miként veszik át más környezetbe is a kollégák.

5. ábra: Közösségépítő kultúránk programsorozat által elért résztvevő létszám 2020–2022

6. ábra: A településeken megvalósuló közösségi, szakköri program „Tudásunkkal kézenfogva a közösségekért”

A Nemzeti Művelődési Intézet igazából egy platformot működtet, a tudásmegosztás a településeken, a közösségek körében és együtt munkálkodásában van jelen. Nagyon népszerű lett ez a műsor a közösségi művelődés résztvevői között.

Fontos kiemelni azt a váratlan körülményt, azokat a váratlan hatásokat és következményeket, amelyeket a világjárvány okozott a magyar társadalom mindennapjaiban. Amikor bezártak a művelődési házak és nem voltak szakmai programok, akkor volt igazán nagy szükség a kollégák kreativitására, akik ki is találtak és meg is valósítottak különböző kezdeményezéseket a helyi lakosság részvételével. Így jött létre például a húsvéti ablakkiállítás vagy a szabadtéri vetítés, a kincskeresés a jó gyakorlatok között.

Fontosnak tartom, hogy ebben a körben is kiemeljem a Petőfi Klubok létrehozását és támogatását célzó Petőfi 200 Programot, amely közvetve része a Nemzeti Művelődési Intézet által, *A Közművelődés Nemzeti Programja* címmel összeállított ágazati stratégiának. A bicentenáriumhoz kapcsolódva a költőfejedelem születésének 200. évfordulójához a Petőfi Klubokban számos közösségépítő programmal, rendezvénnyel, valamint színvonalas kulturális eseménnyel találkozhatnak, amelyet a Nemzeti Művelődési Intézet kultúrstratégiai intézményi partnereivel, többek között a Déryné Program, a Filmharmónia Magyarország, a Hagyományok Háza, a Petőfi Irodalmi Múzeum, a Petőfi Kulturális Ügynökség, a Népfőiskola Alapítvány, valamint a Nemzeti Filmintézet közreműködésével valósít meg.

A Petőfi Klubok azontúl, hogy megismertetik a résztvevőket Petőfi Sándor életművével és szakmai pályafutásával, a nemzeti törekvéseket megerősítő, társadalmi és gazdasági változásokat generáló

7. ábra: Petőfi Klubok 2022

reformkorba is betekintést engednek. A program a reformkor szellemiségéhez méltó kulturális alkalmakat juttat a településekre, amely alkalmak közvetlen lehetőséget teremtenek a nemzeti értékek megismerésére, történelmi, művelődéstörténelmi és szépirodalmi tudásbővítésre, szórakozásra, továbbá a személyes és közvetlen kapcsolatokra építő, azokat erősítő közösségi együttlétekre és az online kapcsolódásra is. A Petőfi Klubok megvalósulásával idén 100 (88 magyarországi és 12 külhoni) település kapcsolódhat a program keretében megvalósuló kulturális programokhoz, míg 2023-ban várhatóan további 100 település csatlakozik a Kárpát-medencei klubhálózathoz. A már említett ágazati stratégia szerint az így létrehozott hálózat a jövőben a Nemzeti Kávéház Program gerincét képezi majd. Az a célunk, hogy minden járásban legyen legalább egy olyan központ, amely összefogja a térség kulturális aktivitását függetlenül a tele-

pülések nagyságrendjétől. Ennek a hálózatnak a kiépítésén dolgozunk. Ennek a munkának a során elsősorban a településekre, a rendszeres együttlétekekben gazdagodó közösségekre koncentrálunk. Feladatunk, hogy az érdeklődők hozzáférjenek minőségi programokhoz, ezzel lendületet adva a településeken élők öntevékenységének, elősegítve a fiatalok helyben maradását, kialakítva és erősítve a szülőföld gazdagításának igényét. (7. ábra)

Hálás vagyok mindenkinek: munkatársainknak, a Kárpát-medence szerzte a közművelődésben dolgozóknak, az elkötelezett civil szervezeteknek, hogy ezt a cseppet sem könnyű utat együtt tudtuk eredményekben gazdagodva megtenni. Adjon nekünk ez erőt a következő évtizedekre, ahogy a változások következetes megvalósításában elkötelezett összefogás és stratégiai együttműködés megalapította az eddigi érték alapú munkánknak.

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA közművelődési szakember, szakértő, szakfelügyelő. 2006-tól a Békés megyei önkormányzat kulturális referense, 2012-től a Nemzeti Művelődési Intézet főigazgatója. 2015-2018. között az Emberi Erőforrások Minisztériuma kulturáért felelős helyettes államtitkára. 2018 júniusától ismét a Nemzeti Művelődési Intézet élén annak ügyvezetője. 2012-ben Bánffy Miklós-díjban, 2019-ben Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült.

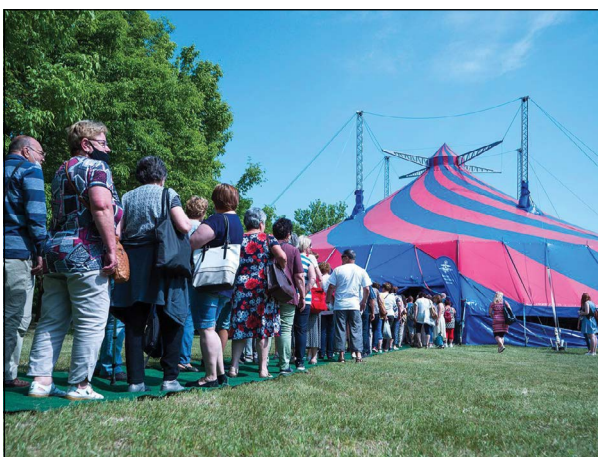

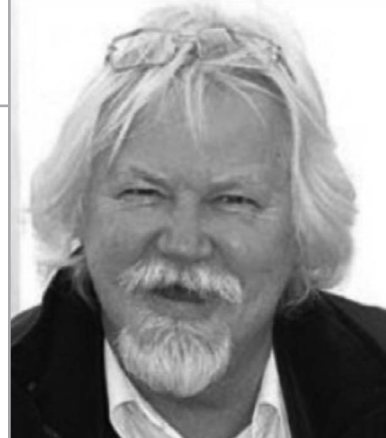

Változások vonzásában

A falu, ahonnan jöttem – Bükk-szenterzsébet – kiváló költőnk, *Utassy József* szülőhelye. Bevezetésként egy rövid textust idéznék abból a verséből, amit mindenki ismer, de most nem a bőség kossaráról és a jognak asztaláról lesz szó, ahonnan rendszerektől függetlenül, folyamatosan lopnak, hanem egy ritkábban említett veszélyről. „Holnap a szellem napvilágát / roppantják ránk a hétszer gyávák. / Talpra, Petőfi! Sírodat rázom: / szólj még egyszer a szabadságról!“. Olyan kort élünk – a szavak, fogalmak, értékek inflálódása idején – amikor a *szellem napvilágát* kell óvnunk, féltenuink. Ezt a megszentelt hagyományt, a nemzeti kultúra kristálykopolóját, amely még itt ragyog fölöttünk, mint *haza a magasban*. Látja, akinek van szeme a látásra. A művelődés útján járó ország lakosnak ugyanolyan villámfényes bizonyosság ez, mint az égbolt hatalmas kupolája, amely szélesen borul fölénk itt, a Duna-Tisza közötti síkon, a Kárpát-medence közepén. *Fülep Lajos* mondta, hogy ami a tengerparti népeknek a végtelenbe vesző horizont, az a magyar ember számára a Nappal, Holddal, csillagokkal ragyogó alföldi égbolt. Méltó dolog hát, hogy éppen e helyt talált otthonra a magyar génusznak az a különleges leleménye, amit *közösségi művelődésnek* nevezünk. Ennek az önállósult társadalmi alrendszernek, mely az

iskolán kívüli művelődésből, a felnőttképzés, a közösségfejlesztés és a településfejlesztés gyakorlatából, valamint az intézményesített közművelődési hálózatból szervesült nemzeti vállalkozássá, sehol sem találjuk párját az elárvuló, öreg kontinensen, amelynek sorsszerűen vagyunk lakói mi is.

Hagy csak egy történeti paradoxonra utaljak, itt virítottak az úgynevezett *művelődési otthon jellegű intézmények*, melyeknek már maga a kifejezése is gyanús. Ez valami pálinka jellegű italra utalhat, amit jobb kiköpni, mint lenyelni. Közük első volt az a szovjet mintára kialakított *kultúrház*, amit Békésen adták át a köznek 1949-ben, a szellemi szesztilalom szocialista évtizedeinek kezdetén. Annak az oszlopsoros, timpanonos homlokzatú épületnek egy vörös csillag ríktett a bejárata fölött, s amelynek egyetlen nagy termében propaganda szónoklatokat tartott és esztádműsorokat rendezett a hatalom. Nagyjából úgy néztek ki ezek az egyébként téglából és vályogból készült épületek, mint egy görög templomnak és egy hortobágyi istállóknak a keveréke. Ez jutott nekünk, kéretlen ajándékképp, szinte minden településnek. Később aztán, nagyot lépve az időben – szorgos szakmai munkálkodás nyomán – klubkönyvtárakká, művelődési házakká, kulturális központokká, integrált közösségi szolgáltató te-

rekké és agorákká szelődültek, minősültek, hierarchizálódtak, hálózatosodtak ezek a közművelődési intézmények. A bornírt gyakorlatba értelmet vivő erőfeszítések nyomán tisztult meg ama *talált tárgy*.

Néven nevezve, sok-sok olyan szakmai innováció nyomán, mint a Beke Pál-féle csapat *művelődési otthonok megújítására irányuló törekvései*. No és persze, a szakmai hierarchia csúcsán szerencsére mindvégig ott állott az a soknevű és számos alakváltozáson átment központi intézmény, amely három emberöltő hosszán székel a főváros Corvin terén, hogy végül otthonra találjon Lakiteleken, a nemzet szellemi fővárosában.

Abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy a Závogyán Magdolna és dr. Németh János István által írt és szerkesztett *Változások vonzásában* című kiadvány második kötetének szakmai lektorálásán munkálkodtam az elmúlt hetekben, így valószínűleg én vagyok (jelenleg) az egyetlen, aki ezt a két kötetet szó szerint betűről betűre többször végigsilabizálta. Ahhoz, hogy e hiánypótló művelődéstörténeti szakkönyvsorozat éppen elkészült etapjait analizáljuk, érdemben megtárgyaljuk, gazdagon kimunkált részleteit a szerzők interaktív közreműködésével bemutatassuk, önálló lehetőséget kell teremtenünk szakmai körökben, minél több alkalommal. Higgyék

el megéri, mivel általa a közösségi művelődés sokszínű gyakorlatának és jelenkori intézményesülésének olyan hiteles és részletes dokumentálásával ismerkedhetünk meg, amely a szakmai közvélemény teljes spektrumában és vertikumában kell, hogy eleven tudássá váljon, különös tekintettel a felsőfokú szakképzések tananyagában, illetve ajánlott olvasmányáiban.

E helyt csupán egy szubjektív élményemet osztanám meg tisztelt kollégáimmal, amire a kötet ajánlásában is utalást tettem. Hiteles történet következik, mely a következőképpen ment végbe. *Ti vagytok a népművelők?* – kérdezte a delejes tekintetű fiatal építész, majd a választ meg sem várva, a tanácskozóterem padlatára terített egy öles tervrajzot, amit mi aztán körbe guggoltunk. Véleményünket kérve magyarázni kezdte a furcsa formájú épület vázlatosan felkicicelt funkcionális elemeit. Történt mindez a budai Vigadó egyik félemeleti irodájában, a '70-es évek elején. A hivatali helységben a *Beke Pál* vezette művelődési otthon helyi munkatársai és éppen jelen lévő, vidéki bedolgozói konzultáltak. A széles mozdulatokkal magyarázó építész, *Makovecz Imreként* mutatkozott be, a padlót borító vízió pedig *Sárospatakon* kelt életre, jó tíz évvel később. Ez a történelmi pillanat volt a *közösségi művelődés kezdete* az én szubjektív megítélésem szerint. Ekkor indult ugyanis útjára az a termékeny cselekvéssorozat, amelyben egymásra talált két elszánt csapat. Építészek és népművelők egyesített erőiket megsokszorozva immár közösen fordultak közvetlenül – nagy szót mondok – a nép felé, hogy szerte az országban segítsék azokat a bátortalan kezdeményezéseket, mely során egy-egy helyi közösség elérkezettnek látta az időt az önálló cselekvésre.

Később aztán ezen a profán és szakrális térben egyaránt értelmezhető, térítő- és zárandókújaikon

erősítették harcban álló csapataikat a maguk kiépülőben lévő intézményeivel *Lezsák Sándor* és *Závogyán Magdolna*, akik már amúgy is jó úton jártak a halhatatlanság felé vezető surranó pályán. Sikerek és keserű kudarcok szegélyezték a kezdő szabadcsapat és a csatlakozott hadak útját, amelynek nyomán, mint egy varázsütésre nőttek ki a földből az otthonos *faluházak*,

a helyi kultúra ég felé nyújtózkodó *templomai, iskolái és műhelyei*, az új létre bűvölt *népfőiskolák, a művelődő közösségek változatos színterei*; a bakonyi rengetegben, a Balaton mellékén, Erdélyben, a délvidéki szórványban, Görbeországban, fent a tót hegyek között, a szatmári síkon, és szerte a Kárpát-medencében a szépen, pontosan járó magyar csillagok alatt.

DR. BALÁZSI KÁROLY művelődéstörténész, település- és közösségfejlesztő, nyugalmazott főiskolai tanár. Fél évszázados szakmai munkája során két főiskolán vezetett köz-művelődési tanszéket, oktatott szakmai tárgyakat. A Beke Pál, Makovecz Imre vezette *Közösségszolgálat Alapítvány* munkájában, mint felső-magyarországi rezidens vett részt. A népfőiskolai mozgalom megújításán 1986-tól dolgozik. A *Sárospataki Népfőiskolai Egyesület* alapító elnöke, a *Magyar Népfőiskolai Társaság* tudományos bizottságának vezetője, majd a *Lakitelek Népfőiskola* tanácsadója, illetve a *Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat* kidolgozásának segítője volt. Jelenleg a *Nemzeti Művelődési Intézet* hálózatépítő munkatársainak mentora. Számos szakkönyvet, szöveggyűjteményt, olvasókönyvet írt, szerkesztett, illetve jónéhány dolgozatot publikált.

Együttműködés a felsőoktatási intézményekkel

A Nemzeti Művelődési Intézet már 2012-től együttműködést kezdeményezett a felsőoktatási képzőhelyekkel, amely egy rendkívül egyedi és összetett folyamat eredményeként valósulhatott meg. Úgy gondolom, ez az együttgondolkodás, ami az évek során létrejött közöttünk nemcsak példaértékű, hanem hiánypótló is, hiszen ezt az összefogást számos más szakma terület hiányosan vagy egyáltalán nem valósítja meg.

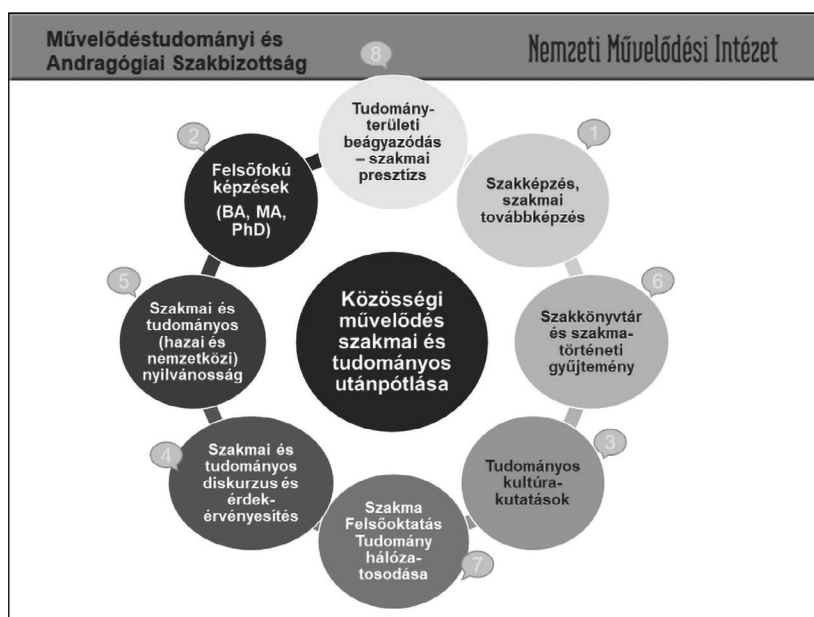
Méltán lehetünk büszkék arra, hogy a közművelődés vonatkozásában a szakma és annak képzőhelyei teljeskörűen együttműködnek, kiváló kapcsolatot ápolnak egymással, amely alapját remekül szemlélteti Lezsák Sándor elnök úr gondolata, miszerint „ember nélkül semmi sem lehetséges”. A humán-szolgáltató szakmának az a szakember az alapja, aki jelen van az adott településeken és segíti, építi a közösségeket. Emiatt már kezdettől fogva egy olyan modell kidolgozásán munkálkodtunk, ami képes volt biztosítani a közösségi művelődés szakmai és tudományos utánpótlását, ahogy teszi azt napjainkban is. (1. ábra) A modell alapját a különböző szakmai képzések, valamint a szakemberhálózat megerősítése szolgálta. Amikor 2012-13-ban elindult ez az építkezési folyamat, akkor – a kulturális statisztikának köszönhetően – láthattuk azt a szomorú tény, hogy a rendszerváltást követő időszakokban az eltelt 20-25 év hatására a közművelődésben tevékenykedő szakembergárdánk a felére csökkent. Megfeleződött az a szakemberhálózat, ami ezt a bűvös közösségi erdőt működtetni tudja és azon szakemberek száma, akik összefogják ezt a tevékenységet. Egyértelművé vált számunkra, hogy ez egy olyan történelmi pillanat, amikor döntőnk kellett arról, hogy vagy azonnal beavatkozunk ebbe a rendszerbe és elkezdjük végiggondolni tudatosan, hogy hogyan lehetne ezt a

hanyagoló tendenciát megállítani, és hogy kik lesznek azok a szakemberek, akik a településeken helyt fognak állni, vagy hagyjuk ezt az egész szakmát eltűnni.

Már akkor is úgy gondoltuk, hogy humán-szolgáltató szakma nincs szakember nélkül, mert ha nincs szakember, nem kell intézményrendszer sem, és ha nincs intézményrendszer, akkor nincs tevékenységrendszer sem, és akkor nem tudjuk érvényesíteni azt az alkotmányos jogot, miszerint a műveltséget, a művelődés lehetőségét mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni. Ezért tudatos építkezé-

sek

sek

1. ábra: A közművelődés szakemberutánpótlási modellje

si folyamat során végiggondoltuk, hogy melyek azok a lehetőségek, amelyek a szakember-utánpótlás vonatkozásában megoldásként szolgálhatnak. Meghatározó szerepet szántunk annak, hogy ez a humán szolgáltató szakma diplomás szakemberekre építsen, azonban azt is láthattuk Magyarország településszerkezetére való tekintettel különösen, de az elcsatolt országrészekben is, hogy jónéhány településen nem lesz lehetőség arra, hogy felsőfokú képzettségű szakemberek vigyék tovább ezeket a szakmai feladatokat. Rendkívül sok aprófalvas térségünk van, ahol alig párszázan élnek, ezek vonatkozásában örülnünk kell annak is, ha középfokú végzettségű leendő szakembereket találunk. Mindezt figyelembe véve egy olyan képzési rendszert dolgoztunk ki, amiben az volt a cél, hogy a legkisebb településeken legalább középfokú szakirányú végzettségű szakembereink tevékenykedjenek. Emellett azonban az is nagyon lényeges, hogy a nagyobb lélekszámú településeken magasabb végzettségű, alap- és mesterdiplomával rendelkező szakemberek lássák el a feladatokat. Célkitűzés volt továbbá, hogy tudományos fokozatott szerzett szakemberekkel a tudományos utánpótlásunk is biztosítottá váljon, és legyen újra önálló létjogosultsága a tudományterületét képviselni ennek a szakmának is a Magyar Tudományos Akadémiában. Jelenleg is jelen van szakterületünk akadémiai szinten, de csak más szakterületek, leginkább a neveléstudomány részeként rendelkezik tudományos fokozatszerzési és előmeneteli lehetőséggel, miközben már a rendszerváltást követően megvolt a lehetőség arra, hogy önálló művelődéstudományi szakterület jöjjön létre. Az akkori időszakok nem tették ezt lehetővé, az akkori döntéshozók, szakemberek nem vállalták fel ezt olyan jelentős mértékben, hogy meg tudjon valósulni.

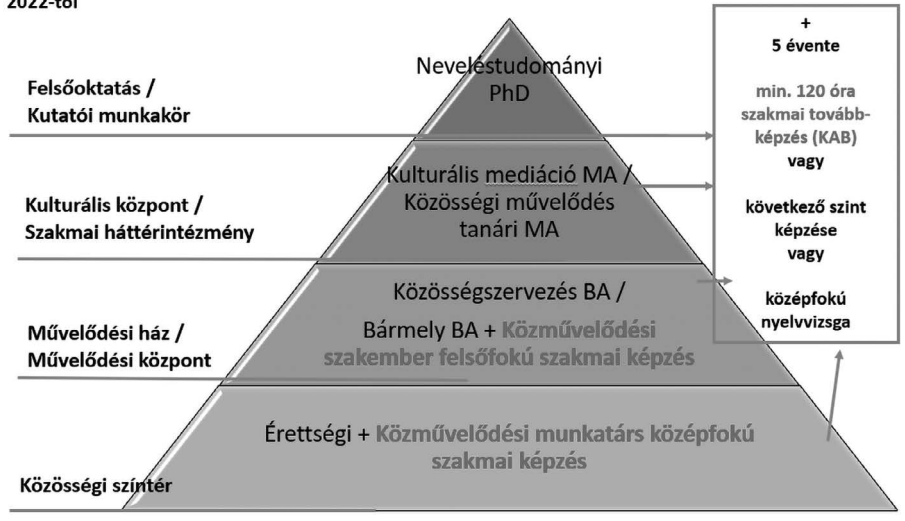
Úgy gondoljuk, hogy most jött el az az időszak, amikor ezért hatványozottan tenni tudunk. Természetesen ehhez elsőként az alapokat kell megerősítenünk, amelyben a középfokú és a felsőfokú OKJ-s, mai nevén szakmai képzéseink is meghatározó szerepet töltenek be. Ezek által a felsőoktatási intézményeket bevontuk egy olyan hálózatba és közös gondolkodásba, amiben ők nemcsak a felsőfokú, hanem a középfokú képzések tartalmi megújításában is részt vállaltak és vállalnak. Kölcsönösen előadóink a középfokú képzéseinkben, mint ahogyan a közművelődési szakemberek oktatókká váltak a felsőfokú képzésekben, hogy a gyakorlat és az elmélet egyesülni tudjon. A felsőoktatási partnerekkel együttműködve építettük ki és erősítettük meg azt a képzési rendszert, amely kultúrakutatásokra épül, és ezek eredményei folyóiratokban, kiadványokban jelennek meg értékeinket és tudásunk egybegyűjtve és megőrizve. Emellett ezen gondolatokról és a felmerült kérdésekről konferenciákon és szakmai napokon vitatkozhatunk és gondolkodhatunk közösen. Ez az együttműködés, ez az együttgondolkodás fogja megerősíteni azt a hálózatot, ahol a szakma, a képzés és a tudomány együtt tudnak tenni a minőségi közös jövő érdekében.

A Művelődéstudományi és Andragógiai Szakbizottság az a szervezet, amely azokat a felsőoktatási intézményeket egyesíti, akik a közművelődés területén valamilyen képzéssel rendelkeznek. Ezek a képzőhelyek a Nemzeti Művelődési Intézettel közösen alkották meg a képzési piramist, amellyel az volt a célunk, hogy ne csak egy általános képzési piramissal rendelkezzen szakterületünk, amely egyszerűen szemlélteti, hogy milyen előmeneteli lehetőségek vannak a képzésekben, hanem mindezeket hozzárendeljük az egyes intézményi típusokhoz is. (2. ábra) Ezt az

intézményrendszeres hozzákapcsolást úgy képzeljük el, mintha egy csúszatható rendszer lenne. Ezek a szintek mozgathatók, eltolhatók, és reméljük, hogy a következő tizedik éves stratégiai konferencián elmondhatjuk majd, hogy eljutottuk oda, hogy már a 3 000 fő feletti településeinken mindenhol felsőfokú diplomás szakember munkálkodik. A húsz év múlva megrendezendő konferencián pedig elmondhatjuk, hogy már a 2000 fő feletti településeken is mindenhol diplomás szakemberek tevékenykednek, majd ezt követően átadjuk a stafétát a gondosan kinevelt szakemberutánpótlásunknak, és őket támogatva szemléljük, hogy hova tudunk eljutni a szakma és a tudomány vonatkozásában. A folyamatos fejlesztés lehetősége ebben a rendszerben adott, mint ahogyan a kiképzett szakemberek folyamatos továbbképzési lehetősége is, amelyben a Nemzeti Művelődési Intézet jelentős szerepet vállal. Jelenleg országsszerte 13 felsőoktatási intézményben lehet felsőfokon továbbtanulni. Emellett néhány intézményben még közösségi művelődési tanárszakos képzésünk is van, illetve a doktori képzés elvégzésére is lehetőség van öt intézményben. Ezek az intézmények jelentik a bázisát ennek a szakmai együttműködésnek, amelyben a felsőoktatási intézmények egy legalább 70%-ban azonos tudást tudnak átadni a leendő szakembereknek, és ezt a közös tudást folyamatosan fejlesztjük a közművelődés és a felsőoktatás szakembereivel együttesen.

Tapasztalhatjuk, hogy a közösségépítő szakemberek képzése egy népszerű lehetőség a továbbtanulásban. Büszkén szoktuk emlegetni, hogy a közösségszervezés alapszakunk a harmadik legnépszerűbb bölcsészszak – a pszichológia és angol szak után –, és évről évre növekszik a felvettek létszámaránya. Természetesen – a felsőokta-

Törvényi előírások a közösségi művelődés min. képzettségében Magyarországon és a Nemzeti Művelődési Intézet képzései 2022-től

2. ábra: A közművelődés képzési piramisa

tás működési modelljeit ismerve – mindenki tudja, hogy ezen hallgatók közül nem mindenki a közművelődésben fog munkálkodni, de már azt is nagy eredménynek tartjuk, ha kultúrátámogató polgármesterekké, múzeumi munkatársakká, médiaszakemberekké válnak, vagy más egyéb területen a közösségi alapgondolatot és a kulturális értékek hangsúlyozását továbbterjesztik.

A kulturális mediáció mesterszak nagyon jelentős és kiemelt számunkra, hiszen ez a legmagasabb szintű felsőfokú képzést jelenti a szakemberek számára. A kulturális mediátorok lesznek azok, akik a csúcshintézmények, a kulturális központok, a művelődési központok, illetve a szakmai háttérintézmények vezetőivé és irányítóivá válnak, valamint akik tudományos fokozatot szerezhetnek, tovább mehetnek ezen az útvonalon is. Kiemelten fontos minden szakma-területen, hogy a mesterszakosok létszámában is egy stabil bázis legyen jelen. Ebben a tekintetben egy országos ingadozás figyelhető meg, a mesterképzésre jelentkezettek száma nem olyan töretlen, mint az alapszakosoké. Általánosságban ezzel minden szakma megküzd, hi-

szén napjainkban a munkaerőpiac viszonylag gyorsan felszívja a leendő szakembereket, amely folyamat a középfokú végzettségűek és az alapidomásaink körében rendkívül erőteljesen megjelenik.

Az élethosszig tartó tanulás folyamatának támogatása érdekében a szakma vonatkozásában sorra együttműködési és stratégiai megállapodásokat kötöttünk és kötünk a felsőoktatási intézményekkel. Azokkal az intézményekkel hívjuk létre ezeket, akikkel már számos alkalommal különböző ügyek vonatkozásában együttműködtünk sikeresen. Másszóval egy megalapozott, többéves szakmai együttműködés után ünnepélyes keretek között stratégiai együttműködésben is leírjuk mindezt. Jelenleg nyolc intézmény szerepel a felsőoktatási intézményekkel kötött stratégiai megállapodások listáján, de reményeink szerint 2025-ig mind a 13 felsőoktatási intézménnyel stratégiai együttműködési megállapodással fog rendelkezni a Nemzeti Művelődési Intézet.

Ezekkel az intézményekkel számos programot és kezdeményezést hívunk életre együttes erővel, közös módszertani fejlesztéseket, marketingtevékenységeket valósí-

tunk meg, emellett egy szakmafejlesztési munkacsoportot is működtetünk folyamatosan. Miért jó ez a felsőoktatásnak? A felsőoktatásnak hasznos, hiszen ezek a képzések megerősödtek és növelik intézményeik tanulóinak számát. A Nemzeti Művelődési Intézet szakmai gyakorlati helyszíneként segíti azt, hogy közművelődési intézményekben szerezhessenek gyakorlati tapasztalatot a hallgatók. Vendégelőadóként kölcsönösen támogatjuk egymást. Publikálhatnak a felsőoktatási szakemberek a Nemzeti Művelődési Intézet Kulturális Szemle tudományos folyóiratába, valamint részt vehetnek egy közös tudományos kutatási programban. Mindezek által a szakma és a tudomány összefonódását még erőteljesebben biztosítani tudjuk. Miért jó a közművelődésnek ez az együttműködés? A legfontosabb ok az, hogy képzett szakemberek dolgozhatnak a területen, amely következtében a szakember-utánpótlás is biztosított, illetve garantált a leendő szakemberek számára a helyben történő elhelyezkedés. A közművelődés számára is fontos az, hogy legyenek szakmai publikációk, konferenciák, ahol a szakemberek átadhatják és fejleszthetik tudásukat. Szerencsére számos ilyen program valósul meg a Nemzeti Művelődési Intézet és a felsőoktatás együttműködésében.

A szakbizottság eleinte – kicsit viccesen megfogalmazva – 13 dühös emberből állt, akik egy asztalnál ülve különböző, egymástól eltérő dolgokat akartak megvalósítani, és saját intézményeiket próbálták védeni. Ma már azt mondhatjuk, hogy a felsőoktatási intézmények eme szakbizottsága olyan, mint egy hangulatos klub. Egy nagyon jó közösség, ahol nemcsak szakmai, hanem baráti kapcsolatokra is lelték a szakemberek, amely során kiválóan tudjuk egymást támogatni és erősíteni szerte az országban. A sokféle tevékenységből egyet-

egyét kiemelnek. Közösségszervező táborban próbáljuk még elkötelezettebbé tenni a céltudatos fiatalokat, hogy a közművelődést válasszák élethivatásuknak. A Közművelődési Tudományos Kutatási Programban támogatjuk a felsőoktatási intézmények kutatásait, valamint támogatjuk a junior kutatókat szakmai mentorálással, publikálási lehetőséggel, konferenciák rendezésével. 2014 óta működtetjük a Kulturális Szemle online tudományos folyóiratot, amelynek már nemcsak magyar, hanem idegennyelvű publikációi is megjelentek, illetve kötelező irodalomként minden felsőoktatási intézményben jelen vannak. (3. ábra) Működtetünk egy kiadványsorozatot, Tudástár a közösségi művelődésben címmel, ami a közösségi művelődés szakmának az alapjait tartalmazza nemcsak a felsőoktatás számára, hanem bármilyen szakmai továbbképzésben, otthoni önképzésben, önnevelésben gondolkodó szakember részére. Már 13 kötet megjelent a szakma legfontosabb kérdéseinek elméleti és gyakorlati ismereteit bemutató. Karrierlehetőségek a közművelődésben címmel tanulmányutat és tréninget nyújtunk a leendő hallga-

tók számára, amivel megmutatjuk azt nekik, hogy hogyan és milyen utakat járhatnak be a közművelődésben a közigazgatási karriertől kezdve az intézményi pályafutáson át a tudományos életpálya útjaiig és lehetőségeiig. A szakmai gyakorlat biztosításában egy rendkívül jól működő modellt működtetünk, amelyhez sok-sok ember, sok-sok együttműködő és egy azonos akarat szükséges. (4. ábra) Ezt az egy akaratot próbáljuk a jövőbeni perspektívák bemutatásával is erősíteni. A felsőoktatás átalakulásával élesedik a versenyhelyzet. Szeretnénk megtartani a harmadik legnépszerűbb bölcsészszak helyét a felsőoktatási intézményekben, hogy ezáltal az utánpótlást biztosítani tudjuk. Tovább bővítjük és erősítjük együttműködéseinket azzal, hogy a Kárpát-medencében működő magyar nyelvű felsőoktatási intézményekben is megjelenünk vendégelőadóként, és részképzések vállalásával, később, reményeink szerint akár önálló szakkal is. Egyre több nemzetközi publikálási és előadási lehetőséget kapcsolunk be ebbe a hálózatba.

Előadásom végén a Nemzeti Művelődési Intézet egy új kezdeményezését mutatom be. Szeret-

nénk olyan online interaktív felületeket kialakítani, amelyek által lehetőségünk van a tudásmegosztásra és az ismeretbővítésre, amelyekben be tudjuk mutatni azokat az embereket, szakmabelieket, akik kiváló és példaértékű eredményeket értek el a területen, akikről érdemes tanulnunk. Emellett fontos, hogy egységesíteni tudjuk a fogalmainkat és megismertessük az intézményrendszerünket. Mindezeket a Nemzeti Művelődési Intézet legújabb fejlesztése, az NMikon weboldala egytől-egyig magába foglalja. (5. ábra) Azokat az ikonikus személyiségeket, intézményeket és meghatározó fogalmakat gyűjtöttük össze az nmikon.hu online oldalra, amelyek és akik a közművelődés területén fontosak, meghatározóak számunkra. Természetesen, mint minden online felület ez is folyamatosan bővíthető és terveink között szerepel a folyamatos fejlesztése. Felfedezhetjük rajta a Nemzeti Művelődési Intézet történetét, tevékenységeit, díjait bemutató aloldalakat is, illetve a közművelődés fogalomtárát is online módon megjelenítjük ezen. Tartalmazza a hazai és a külhoni meghatározó szervezeteket és azok bemutatkozását, illetve egy szintén

3. ábra: A Kulturális Szemle online tudományos folyóirat főoldala
Elérhetőség: <https://www.kulturalisszemle.hu>

4. ábra: A szakmai gyakorlat folyamata a Nemzeti Művelődési Intézetnél

folyamatosan bővülő meghatározó személyeket bemutató oldalt. Kérjük, hogy lapozzák, nézzék, használják.

Legyünk büszkék arra, amit a közművelődésben elértünk az elmúlt tíz évben. Bővítjük az NMikont, hogy ki tudja fejezni mindazt, amit tíz év alatt a Nemzeti Művelődési Intézet a közművelődés minden egyes szereplőjével, állami, felsőoktatási és stratégiai partnerrel megvalósított. Ahogyan Durkó Mátyás, szakmánk felsőfokú képzésének alapítója mondta: „*aki felteszi a kolompot, az rázza is*”. Elindultunk egy úton és a következő tíz évet tervezzük már, ebben többek között a Durkó díjazottjainak a szellemiségét, munkásságát is továbbörökítve.

5. ábra: A Nemzeti Művelődési Intézet új NMikon honlapjának logója

DR. JUHÁSZ ERIKA Ph.D. okleveles művelődési és felnőttképzési menedzser, közművelődési szakértő, a nevelés- és művelődéstudomány doktora. A Debreceni Egyetem oktatója 25 éve, 2011 óta tanszékvezető docense, aranyérmes mestertanár. Emellett 2015 óta a Nemzeti Művelődési Intézetben a Kárpát-medencei magyar közművelődés képzési és kutatási folyamatainak vezetője, jelenleg mint szakmafejlesztési igazgató. Többek között elnöke az MTA Debreceni Akadémiai Bizottság Művelődéstudományi Munkabizottságának, a KultúrÁsz Közhasznú Egyesületnek, alelnöke többek között a Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesületének. Főszerkesztője a Kulturális Szemle folyóiratnak, az Acta Andragogiae et Culturae, valamint a Tudástár a közösségi művelődésben kötet sorozatnak. Szerkesztőbizottsági tagja a Polymatheia Művelődés- és neveléstörténet hazai, valamint a Hungarian Educational Research Journal nemzetközi folyóiratoknak. Fő kutatási témái a közművelődés és felnőttképzés intézmény- és tevékenységrendszere, valamint a kulturális tanulás.

Az Agóra-műhely országos hálózata

Munkatársaimmal nagyon sokat gondoltunk azon, hogy hogyan közelítsük meg ezt a témát. A helyi- vagy a kormányzati döntéshozók szemével, vagy éppen a saját magunk nézőpontjából tekintünk erre. Véleményem szerint szükségünk van saját magunk megerősítésére amikor erről a hálózatról, erről az együttműködésről beszélünk, hogy érzékeltsük és mi magunk is érezzük milyen fontos tevékenység az, amit végzünk.

Amit be kívánok mutatni az nem kifejezetten arról szól, hogy mit és hogyan értünk el az elmúlt évek során – igaz, címszavakban utalni fogok rájuk –, sokkal inkább arról, hogy miért is csináljuk mindezt. Ahhoz, hogy kellőképpen érzékelteni tudjam ennek a súlyát messziről indítom mondanám. A kultúrának számos értelmezése és definíciója ismert, melyek más-más szemszögből írják körül azt. Az utóbbi időben számomra az a meghatározás jelképezi leginkább a fogalmat, mely szerint az a bizonyos természeti ember, azaz a homo sapiens a civilizációk létrejöttével, valamint az urbanizáció hatására elvesztette közvetlen kapcsolatát a természettel, a számára igazán biztonságos életet adó környezettel. Ekkor egyfajta szorongás lett rajta úrrá, melynek következménye gyakorlatilag a kultúra és az ezáltal létrehozott intézményhálózat, amely

gyakorlatilag azt jelenti, hogy a kultúra az ember természetes környezete.

Földes László Hobótól tudjuk, hogy mesél az erdő. Én most az erdőt hívtam ide hasonlatként. Pár évvel ezelőtt hallottam arról, hogy a fák kommunikálnak egymással, tehát az erdő életközössége támogatja, gyógyítja, segíti, ápolja egymást, mely napjainkban már tudományosan bizonyított tény. Egy régi szakember szavait idézem fel, aki azt mondta, hogy „*az élő természet legmagasabb szervezettsgű társulása, sokrétű és titokzatos jelensége az erdő*”. Azonban a fák nemcsak egymással kommunikálnak, hanem minden ott élő élőlényel, a rovarokkal, a madarakkal, sőt még a gombafonalakkal is hasznos információkat közvetítenek egymásnak. Ez a bűvös erdő a művészetben is gyakran megjelenik, mely mindig a változás, a titokzatosság, a különlegesség helyszíne, ahol bármi megtörténhet, éppen ezért nem véletlen, hogy inspirálta a legnagyobb művészeket Mozarttól Dantéig, Lázár Ervintől Tamási Áronig vagy éppen Munkácsy Mihályig. Ez a természeti környezet és ez az ember, aki kiszakadt ebből, most itt áll a XXI. század társadalmi, gazdasági, szociális, természeti és technológiai kihívásai előtt, melyek miatt úgy érezhetjük magunkat, ahogyan Tamási Áron hőse a rengetegben.

Elérkeztünk egy óriási problémához, ami mindannyiunkat, de leginkább a fiatal generációt érinti. Ez az infokommunikációs technológia csapdája, ami a megváltást ígerte, de még nagyobb elmagányosodást eredményezett. Barabási Albert László munkásságának köszönhetően tudományosan bizonyított tény, hogy csak közösségekben, vagy valamilyen közösségi tevékenység által, gyakorlatilag a közösség jutalmaz meg minket a sikerrel. Az az együttműködés, amely a Nemzeti Művelődési Intézet és az Agora Szakmai Műhely között létrejött ezt a kulturális diverzitást, sokféleséget garantálja és táplálja. Ez a hálózat egyfajta életközösségeként működik, és ez az a bizonyos erő, amire építeni lehet, ez a mi bűvös erdőnk a ránk bízott közösségekkel települési, térségi, vagy éppen Kárpát-medencei szinten. Egymást erősítő folyamatok sorozatának eredményeként jutottunk el idáig, melyek meghatározó része volt az agorák építése, majd az Agora Szakmai Műhely megalakulása.

Azok számára, akik kevésbé ismernék az elmúlt évek történéseit a legmeghatározóbb pillanatokot röviden felsorolom. Az építkezés 2011 és 2015 között zajlott 14 településen egyedülálló innováció formájában, a kultúra várost épít gondolat jegyében. Az érintett településeket számbavéve rögtön látható,

hogy ezek, ha nem is fedik le az egész országot, akkor is a saját agglomerációjukban, térségükben meghatározó tevékenységet folytatnak és jelentős kapcsolatrendszert építettek ki. Ha összekötjük ezeket a pontokat, akkor rögtön egy láthatatlan hálózat képe rajzolódik ki előttünk, ily módon talán még szemléletesebb az, hogy behálózuk az országot, és tevékenységünkkel jelen vagyunk az egész Kárpát-medencében. Ez az organikus fejlődés, az Agora Műhely, 2013. november 20-án alakult meg Kecskeméten. Mi sem illusztrálja jobban együttműködésünket a Kulturális Központok Országos Szövetségével, minthogy az általuk szervezett konferencia keretében jött létre ez az összefogás, melyet már a kezdetek óta – és a megalakulás során is – folyamatosan szakmailag mentorál, illetve erőforrásokkal támogat a Nemzeti Művelődési Intézet.

Mit is csinálunk mi tulajdonképpen az agorák együttműködésében? Ez az, amit egy ilyen rövid írásban nem lehet felsorolni, de az egyik legfontosabb az, hogy olyan személyes impulzusokat adunk egymásnak, amelyek máshogyan nem teremődnek meg, egyedül nem tudnának megvalósulni, létrejönni, tehát páratlanok és szükségesegek. Jól láthattuk a pandémiás időszak során, amikor az online értekezletekre tértünk át, hogy a személyes hitelesség és a meta-kommunikáció hiánya nem teszi életszerűvé ezt a kapcsolatrendszert. Nem tudjuk megélni a találkozások általi személyes nexusokat és váratlan helyzeteket. Ez ismét azt bizonyítja, hogy milyen fontos az, amit végzünk, milyen fontos az, hogy a közösségeket, az embereket egymáshoz közel hozzuk. Emellett az intézménylátogatások is rendkívül sok szakmai és üzemeltetési tapasztalattal jártak. Nem szabad megkerülnünk azt a fontos tényezőt, mi szerint mi már majdnem

mindegyik agorában kölcsönösen láttuk egymást, a kollegákat és a szakterületek képviselőit. Ez hitelesíti és megerősíti munkánkat és egy olyan kölcsönhatást eredményez, amely akár a saját fenntartónk, akár a saját közönségünk felé is egy komoly visszaigazolás. Mindezek közül a legfontosabb, hogy minden alkalommal tanulunk egymástól.

Az agorák integráló szerepe egy nagyon fontos és kiemelt eleme a közművelődésnek. A műhely létrejötte előtt is, de azóta még kifejezettebben minden agóra komoly jelentőségű kistérségi agglomerációs kapcsolatrendszerrel rendelkezik, mely egyre csak gyarapodik. A konkrét lépések pedig ebben az együttműködésben a képzések, a találkozók és a konferenciák, a tanulmányutakon –, amelyek mindig többek egy egyszerű tanulmányútnál –, valamint az adatszolgáltatás és az adatcsere, a kölcsönös információáramlás, amely térségi, országos és Kárpát-medencei szinten is megjelenik, az gyakorlatilag pótolhatatlan.

A legutóbbi tanulmányutunk Sutus Áron és csapata szervezésében, segítségével valósult meg a

Vajdaságban. Ez is számtalan lehetőséget, kapcsolatot biztosított már számunkra, és gyakorlatilag csak a koronavírus világjárvány, illetve a jelenleg kialakult háborús helyzet akadályozott meg minket abban, hogy a Kárpátaljára is elmenjünk. Gyakorlatilag az elcsatolt nemzetrészek mindegyikén jártunk már Kárpátalja kivételével. Ahogyan egy testvérvárosi kapcsolat is általában gyermek, kulturális, vagy sport területtel indul, úgy volt ennél is. A döntéshozók figyelmébe is szeretném ajánlani, hogy a kultúra nem a szegény rokon. Gazdasági vezetőkkel, vállalkozókkal, cégvezetőkkel beszélgetve szoktam érezkelni ezt a vélekedést hogy majd, ha lesz pénz a gazdaságban, majd akkor lesz pénz a kultúrára, de ez soha nem így működött a világtörténelem során, ahogyan napjainkban sem. Vegyük példának a Mercedes gyár Kecskemétre települését, ebben is nagyon fontos szerepet játszott az, hogy Kecskemét milyen kulturált város, hogy be tudja fogadni egy világszínvonalú cég vállalati kultúráját. Tehát akkor, amikor a kultúráról és a tapasztalatainkról beszélünk, akkor nemcsak egyszerűen a hagyományörzészről,

a közösségépítéséről, a kultúraápolásról van szó, hanem a felkészült, művelt munkavállalóról is, aki képviselni tudja magát egy állásinterjúban és számos szakmai kompetenciával rendelkezik.

Hogyan tovább? Nagyon egyszerű a válasz, a végét már az elején elmondtam. A művelt emberekért és a közösségekért dolgozunk. Ez a műveltség nem azt jelenti, hogy a magas kultúra látogatására és annak befogadására alkalmas, hanem azt, hogy a mindennapi élethez szükséges kultúrákra, a viselkedéskultúrától a közlekedéskultúrán át a táplálkozáskultúráig minden tekintetben elég művelt és készen áll arra, hogy a kultúra és a közösségek által felkínált lehetőségeket a saját boldogulása, a minőségi élet és a közösség javáért fordítsa. Nekünk ehhez, a szakmában és a terepen dolgozókkal a közös gondolkodásra, a szakmai innovációkra és természetesen a hálózatosodás folytatására kell törekednünk. Itt köszönnek vissza az erdőről olvasottak, más szóval nekünk is a lehető legmagasabb szervezetségű, sokrétű közösségi művelődésért kell tennünk, mun-

kálkodnunk és gondolkodnunk minden nap. Hogy hogyan néz ki a mi bűvös erdőnk? Ez szellemi, érzelmi, de még földrajzi értelemben is a Kárpát-medence. A mi szakmánk, a mi bűvös erdőnk, ez a közművelődés és a közösségi művelődés, amelyről jól tudjuk, hogy hungarikum. Ez egy különleges magyar modell 3 155 településen 3 655 elkötelezett intézménnyel és közel 12 ezer szenvedéllyel dolgozó munkatárssal. Remélem, ha az elején egy kicsit érthetetlen volt, hogy miért az erdőt hoztam hasonlatként, akkor a végére letisztult hiszen az erdő a benne élő közösséggel a legösszetettebb szervezetségben, a legnagyobb

ellenállóképességgel rendelkező természeti metafora, mely igaz a mi bűvös erdőnkre és a mi munkánkra is. Az évszázados fák azok a mi hagyományaink, a madaraink a művészetek, a gombafonalaink a közösségek és az illatunk a műveltség.

Szeretném megköszönni minden munkatársamnak az ország valamennyi részén, illetve Kárpát-medence-szerte, hogy együtt dolgozhatunk, valamint köszönjük a Nemzeti Művelődési Intézetnek, hogy partnerünk és mentorunk ebben a folyamatban. A döntéshozókat pedig arra kérjük, hogy tartsanak velünk ebben a bűvös erdőben.

MOLNÁR LAJOS MILÁN rendezvényszervező, marketing menedzser, andragógus. Országos fesztiválok, kiállítások szervezője, vállalkozóként 1993-tól üzleti klubot vezetett, majd 2006-tól Budapesten a pénzügyi szférában dolgozott. 2010-től az Aba-Novák Agóra vezetője. Több városi és térségi kezdeményezés fűződik a nevéhez: Agóra Forgatag, Családkutatók Klubja, Csokoládé Fesztivál, Feminális Napok, Séf Randevű, Helyi Termékek Vására. Tagja a Szolnok Jövőjéért Alapítvány kuratóriumának. A 2021-ben alapított Szapáry Gyula vállalkozói Klub alapítója. 2019-től a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesület alapító tagja. Közművelődési képzések rendszeres oktatója, szakmai konferenciák előadója. Közművelődési és közösségépítő tevékenysége elismeréseként 2016-ban Magyar Arany Érdemkereszt elismerést, 2019-ben Beke Pál-díjat, 2020-ban Bessenyei György-díjat vehetett át.

A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal

Úgy gondolom, ha összetartunk, összefogunk akkor igen nagy sikereket tudunk elérni. Ha összetartunk, az azt jelenti, hogy egy családhoz tartozunk, és ha családról beszélünk, akkor otthon vagyunk egymásnál és mindenhol, ahol együtt vagyunk. Ez az elmúlt 10, sőt 12 év ezt jelenti számunkra, nemcsak állandó partneri kapcsolatban állunk egymással, hanem baráti kötelékek is szövődtek közöttünk. Együtt gondolkodunk és hozunk döntéseket, azt az innovációt és azt a tudást, amely megteremtődik itt, az anyagországban, illetve megteremtődik ugyanúgy a külhoni régiókban is, közösen tudjuk hasznosítani a nemzet javára. Az, hogy alkalmanként jónéhány intézményvezető összefogásával több száz szakembert el tudunk érni, azt jelenti, hogy ez a partnerségi viszony nemcsak, hogy sikeres, hanem alapjaiban tudott újjáépülni és megerősödni.

Egy pár hívószó jutott eszembe a téma kifejtése során, ezek a következők: nemzetben gondolkodva, közösség, örökség, értékűség, felgazdagodás, közösségek megújítása, formálása, megerősítése, alkotói lélek, derű, együttlét, találkozás. Mondhatom mindez az elmúlt 10-12 évnek a valósága is egyben. Az elmúlt 12 év nemzetegyesítő hatása és ereje a közművelődési hálózat

erősödésének vonatkozásában az, amiről az előbb próbáltam néhány hívószót felidézni. Mindezek a mindennapi cselekedetekben, odafigyelésben és kiszámíthatóságban közös Kárpát-medencei léptékkal és lélekkel történtek, és ez nagyon fontos. Ezen tevékenységek – még mielőtt elmélyednénk a témában – egységesítve a következőket eredményezték. Közöségileg elkötelezett ifjúság, közös rendezvények és Kárpát-medencei szintű tematikus szakmai találkozók megvalósulása, a leendő közművelődési szakemberek képzése és a már szakképzettek továbbképzése ránk, külhoniakra is ki tudott terjedni. Stratégiai szintű és léptékű fejlesztések tudtak megvalósulni. Szakmafejlesztés, egységes szakmai tudástér került kialakításra. Közművelődési szakmai napok, közösségfejlesztő alkalmak és ezek – és ez a legfontosabb – rendszerintű alapjainak kialakítása és megalapozása.

A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal az, amely platformja és nagyon fontos bázisa tudott mindennek lenni, hiszen a külhoni magyar régiók magyar művelődési intézeteit tudta egybefogni, és nemcsak a művelődési intézeteket, hanem további civil szervezeteket is a kerekasztal tagjai közé hívott a Nemzeti Művelődési

Intézet szakmai hálózataként. 2008 óta, de 2010 és '12 óta különösképpen és megerősödve gondolkodunk és dolgozunk együtt, mely folyamatban az Erdélyi Magyar Művelődési Intézet, az EMKE, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület, a Magyar Nemzetiségű Művelődési Intézet Lendváról, a Csemadok intézete Dunaszerdahelyről, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség és természetesen a Nemzeti Művelődési Intézet is aktív tagként van jelen.

Ahhoz, hogy ilyen minőségű és szakmaiságú közös programok jöhessenek létre és kezdeményezések valósulhassanak meg, nagyon sok mindenre szükség volt. Elengedhetetlen volt olyan törvényi hátterek megteremtése és olyan megalapozó munkák létrehozása, amelyek révén a hungarikumtörvény elfogadása után a külhoniak is létrejöhettek a magyar értéktárak. Így megalakulhatott például a Vajdasági Magyar Értéktár, de Horvátországtól és Felvidéktől kezdve Erdélyen és a Mura-vidéken keresztül egészen Kárpátaljáig megindulhatott és megerősödhetett ez a közösségi összefogás, fejlesztés és minden egyes érték és közösség saját története, mely a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal ko-

ordinációjával tudott a végek végén is megvalósulni. Fantasztikus programok jöttek létre, például az *5 határon át Kárpát-medencei vetélkedő*, mely hatására a fiatalok mélyrehatóbban megismerhetik a külhoni értékeket, nemcsak a saját, de egymás régiójának kincseit is felfedezhetik. Részt vesznek értéktárak bővítésében is, de ami talán a legfontosabb, a vetélkedéshez kapcsolódóan minden tevékenységnek közösségerősítő, közösségfejlesztő hatása tud lenni.

Nagyon fontos kiemelni az értéktár mozgalom vonatkozásában – a Nemzeti Művelődési Intézetnek is hála –, hogy az értéktárak is „*otthon tudnak lenni egymásnál*”, hiszen nemcsak itt, az anyaországban vannak találkozók, a külhonban is megrendezésre kerülnek különböző értéktár-bemutatók és -konferenciák. Szintén a KKK szervezésében valósul meg a Kárpát-medencei Kulturális Ifjúsági Fesztivál, amelynek idén Lendva adott otthont. A fesztivál 2015 óta minden évben megszervezésre került, egyedül 2020-ban maradt el a pandémia miatt. Minden évben más Kárpát-medencei régió ad otthont ennek az eseménynek, melynek már az anyaország is volt házigazdája. Ez nem csak egyszerűen egy kulturális fesztivál, hatalmas szerepet játszanak benne a műhelymunkák és a közös gondolkodás, munkálkodás is. A zentai szervezésre – az oromi állomásra – visszaemlékezve mindenki jó szívvvel gondol az ottani csoportos feladatokra, beszélgetésekre, valamint arra a számos közösségfejlesztő tevékenységre, amely ezeken az alkalmakon végbement. Nagyon fontos, hogy ez a fesztivál a jövőben is minden évben megrendezésre kerüljön, hiszen ebben a programban is otthon vagyunk.

Fontos terület továbbá a juniorokképzés és a szakemberek továbbképzése. A Kárpát-medencei közművelődési szakemberhálózat

megerősítésével kapcsolatban a kiemelt jelentőségű történésekről és eseményekről tudni érdemes, hogy ezek a Nemzeti Művelődési Intézet szakembereivel és vezetőivel közösen szervezett, kihelyezett képzések. Ez van az első helyen. Ez kell, hogy legyen az első helyen, hiszen ez a legfontosabb. 2018-ban például dr. Juhász Erika Kishegyesen, nálunk, a Vajdaságban tartott a Káptai-tanyán egy nagyon jó hangulatú többnapos műhelymunkát. Ehhez hasonló alkalmak minden régióban megvalósultak a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal és a Nemzeti Művelődési Intézet közös munkájának eredményeképpen. Szívvel reméljük, hogy erre újból sor fog tudni kerülni és a továbbiakban is keresni fogjuk az együttműködés lehetőségeit.

Egyik kiemelt célunk a junior szakemberképzésben résztvevők, a szakmabeliek, a küldetéstudók és az elhivatottak megtalálása, szakmánk szeretetének és fontosságának megerősítése bennük, valamint közöttük együttműködés generálása. A junior szakemberképzés vonatkozásában egy nagyon-nagyon fontos momentum volt a Magyar Közösségépítők Ér-

tékszövetség Egyesületének a megalakulása és megalapítása. Köszönjük szépen a Nemzeti Művelődési Intézetnek azt a rengeteg szakmai támogatást és azt a közös gondolkodást, amellyel támogatni tudták az egyesület vállalásait és célkitűzéseit. Köszönetem egyben alapítóként is mondom, nagyon hálás vagyok, amiért már az indulás óta részese lehetek az egyesületnek és tevékenységének. Hasonlóan fontos Kárpát-medencei léptékű pillanat volt a Látópontok és a Látóút programnak a Kárpát-medencei szintű kiterjesztése, melyben Jantyik Zsolt nagy szerepet játszott, az Ő munkájáért is nagyon hálásak vagyunk.

Kiemelten fontosak a szakmai kiadványok, illetőleg az, hogy a Kárpát-medencei szakemberek miként kerülnek bevonásra akár olyan kiadványok szerkesztésébe és kiadásába, mint a Szín Közösségi Művelődés folyóirat, mely 2021. évi 3. lapszáma egy Kárpát-medencei különkiadás volt, melynek alcíme *Közösségek a Kárpát-medenceiben*. Závogyán Magdolna ügyvezető asszony gondolataiból eleveníték fel néhány sort: „*Isten egy szívnek egy kebelt teremté, így egy*

embernek egy hazát.” Ennek a jegyében került ez a kiadvány megszerkesztésre és eljuttatásra szerte a Kárpát-medencében, Vajdaság körülbelül 300 közösségbe tudta ezt eljuttatni, amiért az Ő nevükben is köszönetet mondok.

Nekünk is, mint oly sok szakmabelinek nagyon fontos volt – főként a pandémia idején, amikor az online térbe szorultunk és virtuálisan tartottuk a szakemberekkel a kapcsolatot –, hogy be tudtunk kapcsolódni már az indulás pillanataiban és részesei lehettünk a JóGyakorlatON közösségi tudásmegosztó hálózatának. Úgy gondolom ennek a kezdeményezésnek köszönhetően rengeteg településen indult meg, illetve lendült fel a közösségépítő, értékteremtő munka egyedi és innovatív kezdeményezésekkel és programokkal, melyek révén nemcsak a szakma hatékonysága, de a településeken lakók életminősége is jelentős mértékben növekedett. Vegyük példának Bácsfeketehegy települést. Minta-programként egy ízörző, értékörző programot pályázott meg az agrárminisztériumnál a hungarikum pályázat keretében, mely kezdeményezés sikerességét mutatja, hogy a pályázatot maximális összeggel nyerte el. Ezt a programot a JóGyakorlatON felületen látott, szakmai közösségben megvitatott ötletek és rendezvények inspirálták, mások tevékenységéből ihletet merítve dolgozták ki a saját településükhöz leginkább illő programot, majd belevágtak a munkafolyamatok sokaságába. Nagyon fontos számunkra, hogy a mi szakembereink továbbra is részesei lehetnek a folyamatokban Kárpát-medence-szerte.

Nemrég voltunk Molnár Györggyel Magyarokanizsán, amikor *aSzakkör Tudásunkkal kézenfogva a közösségekért* második programját indították el Sarnyai Károly vezetésével, a Felnőttképzők Regionális Hálózatával egyetemben. 2022-ben 550 szakkör tu-

dott elindulni a külhoni régiókban, ebből 155 a Vajdaságban, ezt csak zárójelenesen jegyzem meg és némi büszkeséggel is, hogyha megengedik nekem ezt a zárójelent. Láttuk mi is az örömet a közösségekben, azt, ahogyan új tudásra tehettek szert, illetve, hogy ez az élethosszig tartó tanulás mennyit jelent a kis-közösségek revitalizálása vonatkozásában. A szakkörnek hála új lendületet tudtak venni a közösségek, bár ezek öttagú társaságok, mégis minden generáció képviseltette magát, így fiatalok és idősek együtt tudtak alkotni, tevékenykedni. A kiállításokra óriási örömmel és meglepéssel készültek a szakkört záró csoportok, a települések ünnepei voltak, ünneppé váltak ezek az alkalmak. A résztvevők pedig folytatni akarják, hiszen eljutottak egy pontról egy másikra, és bizony nehéz szívvel juttatták vissza a szakkörökhöz kapott eszközöket a bázisokra, hiszen jövőhéten is és azután is menni akarnak a foglalkozásokra. Hála Istennek, hogy itt az alkalom, hogy folytatni tudják 2022 október közepétől indulva. Lényeges számunkra, hogy ebben

az évben, a közös gondolkodásnak hála, akár a dél-bánsági szórványban is indulhat szakkör. Ez azt jelenti, ha település szerint akarjuk említeni, hogy Torontálvásárhelyen vagy Pancsován, Hertelendyfalván, Székelykevény, a legdélebbi magyarlakta településeken is jelen van az üzenet és megvan az összetartó erő. Hangsúlyoznám, hogy ehhez mindenekelőtt kell az a stratégiai partnerség, az a hálózatban való gondolkodás, és az a közös nemzeti érzés, szív és lélek, amely léptéket tud váltani, és amely ilyen közösséget és ilyen társadalmi összefogást tud teremteni, megerősíteni és megtartani a gondviselő segítségével, illetve Önökkel, mindannyiunkkal egyetemben.

Virág Kiss Anita kolléganőmmel beszélgettünk nemrégiben a családtól „lealkodott”, megfosztott időről. De azt is tudja mindenki, aki társunk az életben és társunk a munkában, hogy mi sosem árultunk ezzel kapcsolatban zsákba-macsát. A család a legfontosabb, a nemzet a legfontosabb, az együtt gondolkodás, a közös küldetésűdat és az elhivatottság.

SUTUS ÁRON 1983-ban született Szabadkán. Az általános iskolát és a természettudományi-matematikai szakirányú gimnáziumot szülővárosában fejezte be. Az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén diplomázott 2016-ban. 2017-től 2019-ig a Lakiteleki Népfőiskola és a Nemzeti Művelődési Intézet Tessedik Sámuel Kollégiumának hallgatója. 2006 és 2010 között a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség közművelődési szakmunkatársa, 2010-től 2013-ig annak ügyvezetője, 2017 júliusától annak elnöke. Munkába állása, 2006 óta a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetségben szolgálatot vállaló személyként az öntevékenység ösztönzését, az amatőr és népművészeti mozgalom megújulását és fennmaradását célzó folyamatok megvalósításának segítségével, a közösségi művelődés gyakorlati ismereteinek elterjesztésében vállal szerepet. A Művelődési Szövetség által szervezett rendezvények, programsorozatok mellett szerepet vállal különböző, egyének és csoportok öntevékenységét fejlesztő képzések kidolgozásának és lebonyolításának segítségével, ezzel növelve a magyar művelődési egyesületek, szakosztályok, csoportok további hálózatosodását, kapcsolataik és az egymásra odafigyelés erősödését. Egyéb közösségi és társadalmi tevékenységei: 2009–2010 között az ideiglenes Magyar Nemzeti Tanács, majd 2018–2022 között az MNT Kulturális Bizottságának tagja (2022-ben ismét beválasztják a testületbe), 2010–2014 között az MNT Civil Konzultatív Testületének, 2013–2018 között a Durindó és Gyöngyösbokréta Fesztivál Tanácsának tagja. 2017-ben beválasztják a Magyar Örökség díj bíráló bizottságába. Alapító tagja a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesületnek.

Kutatások a Nemzeti Művelődési Intézetben (2012-2022)

Bevezetés

A Nemzeti Művelődési Intézet jogelődjénél 2012-től induló változások a vizsgált 10 év távlatában már paradigmaticus átalakulásnak tekinthetők. Az Intézet keretein belül a közművelődési szakmai csúcsszervezet gyökeres átalakítására irányuló reformok – amelyek elsősorban a kulturális törvény közművelődési fejezetének módosulásában és a végrehajtó rendelet megjelenésében váltak normatív szabályozássá – a közösségi művelődés egészére is döntő hatással bírtak.¹

Miért is beszélhetünk paradigmaváltásról? Azért, mert a gyökeres változások a rendszer minden elemét átalakították. Olyan minőségi, mennyiségi, gondolkodás- és értékbeli elmozdulás történt a 2012-2013-as években, amely a legfontosabb, statisztikailag is igazolható paraméterekben, a szakmai tevékenység, a szervezet, a finanszírozás és a humán erőforrás idősoros adatainak alakulásában volt tetten érhető.

Olyan mérföldköveket említhetünk, amelyek ugyancsak igazolhatják a paradigmaváltás tényét:

az állami hozzájárulás folyamatos növekedése a kulturális, közművelődési feladatellátásban, a megyei közművelődési feladatok gyökeres átalakítása, Kulturális Közfoglalkoztatási Program, országos hatású projektszemlélet és belső finanszírozási, pályázati rendszer kialakítása az Intézet falain belül, stratégiai szakmai szövetségek és együttműködések kötése, a szakmai képzések országos hálózatának kialakítása, a szakemberképzés megújítása, a statisztikai adatszolgáltatás minőségi és mennyiségi reformja, a minőségfejlesztés és a szakfelügyeleti munka megújítása, valamint számos mintaprogram és szakmai projekt indítása. Ebben a változások folyamán – összefüggésben a fentiekkel – kiemelt feladattá vált a kutatások megerősödése és újratervezése is.

Kutatások a Nemzeti Művelődési Intézetben (2012-2022)

A tanulmánynak ugyan nem elsődleges feladata, hogy részletezze az Intézet stratégiai céljait, azon-

ban fontos megemlíteni néhány olyan releváns elemet, amelyek a kutatási tevékenységet is nagymértékben meghatározták. A 2012-től elinduló fejlesztési folyamatok egyik legfontosabb célja, hogy a modern 21. századi közösségi művelődés a korábbiaknál intenzívebb módon kapcsolódjon be a társadalom-, gazdaság- és közösségfejlesztési folyamatokba; a kultúra segítségével járuljon hozzá a helyi közösségek megerősítéséhez, a nemzeti összetartozás erősítéséhez, a Kárpát-medencei közös kulturális tér kialakításához és a vidéki Magyarország értékeinek, hagyományainak feltárásához és megőrzéséhez.

Az Intézet kutatási koncepciójának tervezésében fontos és elengedhetetlen szempontként jelentkezett a felsőoktatási szakemberképzés megújítása, a szakma tudományos alapjainak megerősítése. A fenti stratégiai elképzelések egyik legfontosabb feltételévé vált a szakmán és az Intézetben belül is a különböző társadalomtudományok alapjain nyugvó kulturális, ezen belül a közművelődési szakterületre fókuszáló kutatások újra-

¹ 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. 20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi szintek követelményeiről.

gondolása. Mindez egyidőben és szoros összefüggésben történt a Kulturális Szemle online folyóirat létrehozatalával, a felsőfokú szakemberképzés megújításával, a Közművelődési Tudományos Kutatási Program létrehozásával, az új közösség-szervező szak indításával és a felsőoktatás intézményeivel történő stratégiai együttműködések kialakításával.

Fentiekkel összefüggésben az Intézet kutatási koncepciójában az elmúlt tíz évben a következő, a kutatásokat is érintő átfogó célok fogalmazódtak meg:

- a társadalmi megújulás és összetartozás kulturális alapú és célú tudományos kutatásokkal történő megerősítése;

- a Kárpát-medencei közös kulturális tér tudományos kutatásokkal történő felmérése, erősítése, fejlesztése;

- a Kárpát-medencét érintő más fókuszú kutatások figyelemmel kísérése;

- a nemzetstratégiai szempontok figyelemmel kísérése és érvényesítése a kultúrakutatási feladatok során;

- közös kulturális tudományos együttműködés kiépítésében történő aktív részvétel;

- sokoldalú együttműködés kialakítása a felsőoktatási intézmények szakintézetivel és szaktanszékeivel, bekapcsolódás a tehetésgondozásba;

- a közösségi művelődés kiemelkedő szellemi, kulturális és tudományos eredményeinek, múltjának, hagyományainak, társadalmi, gazdasági helyzetének elemzése, kutatása, fejlesztése;

- a közösségi művelődés erőforrásaival, szervezetével, finanszírozásával, tevékenységével és humán erőforrásaival kapcsolatos kutatási, felmérési és elemzési feladatok,

mindezekkel kapcsolatban fejlesztési javaslatok megfogalmazása;

- együttműködés hazai és határon túli kutatói műhelyekkel, intézetekkel, közös projektek szervezése és bonyolítása;

- a közösségi művelődés szempontjából kiemelt célcsoportok esetében kutatási, felmérési, elemzési feladatok ellátása;

- a kutatások eredményeinek tudományos, illetve szakmai napokon, konferenciákon, valamint tanulmányok, kiadványok és publikációk formájában a szakmai és a szélesebb nyilvánosság elé tárása;

- kutatási tervek, kutatási és közművelődési adatbázisok készítése, kezelése és megosztása, a kulturális, közművelődési feladatok ellátásával kapcsolatos tervezési, szervezési, koordinációs feladatok, az adatok tudományos feldolgozása, javaslatok megfogalmazása.

Örömteli tény, hogy a vizsgált 10 év alatt közel 100 kutatás és felmérés zajlott az Intézet koordinálásában. A történeti távlat és a kutatások számossága már lehetővé teszi, hogy több dimenzióban is megvalósulhasson a kutatások áttekinthető (de egyelőre nem részletező és teljességre törekvő) bemutatása. Ezt a bemutatást ugyanakkor már most is több dimenzióban is megtehetjük. Lehetőség van kronologikusan, az elmúlt 10 év történetét feldolgozva (1), megtehetjük az Intézet szervezeti változásainak összefüggéseiben (2) és tematizálhatjuk a kutatások szakmai céljait és tartalmát illetően is (3).

A kutatások szakmai orientációját, kutatási céljait tekintve 6 nagy csoportról beszélhetünk.

1. A közművelődési területre, annak jellemzőire irányuló vizsgálatok, ezzel összefüggésben a sta-

tisztikai feladatok ellátásából és az adatszolgáltatásból nyert idősoros, érvényes és megbízható adatok a tevékenység, a szervezet és a humán erőforrás vonatkozásában.

2. A települések múltjához és jelenéhez, kultúrájához, kultúraforgasztási szokásaihoz kapcsolódó kutatások.

3. A települések civil, művelődő közösségeit célzó kutatások.

4. Az intézet szakmai projektjeihez, programjaihoz, valamint a felnőttképzéshez kapcsolódó kutatások. Valamennyi jelentősebb programban a résztvevők bemene- ti és kimeneti kérdőívet töltöttek ki, és ezekben az esetekben lekérdezésre kerültek a partnerszervezetek is. Nagyban segítette az egyes kutatások eredményességét, a minták elemszámának növekedését az a tény, hogy a résztvevők nem csak interjúalanyként, hanem több esetben kérdezőbiztosként is dolgoztak.

5. Ifjúsággal kapcsolatos felmérések.

6. Egyéb kategóriába sorolható kulturális kutatások és felmérések.

A 2012-2022 közötti időszak három jól elhatárolható kutatási periódusa különböztethető meg.

1. Az átmenet időszaka (2012-2013).

2. A kutatás-szakmai professzió átalakulásának és megerősödésének, valamint a hálózati működés kialakulásának időszaka (2014-2019).

3. A hálózati kutatások és együttműködések időszaka (2020-2022).

A továbbiakban, tekintettel a kronológiára és a szervezeti változásokra, az egyes időszakok jelentősebb kutatásai kerülnek bemutatásra.²

2 Terjedelmi korlátok miatt az egyes vizsgálatok tematikus bemutatására és csoportosítására nincs lehetőségünk ebben a tanulmányban.

1. Az átmenet időszaka (2012-2013)

2012-2013 között az Intézet életében részben az intézmény konszolidációja, részben az új működési feltételek kialakítása és megerősítése volt az elsődleges feladat. A kutatási feladatok a Nemzeti Művelődési Intézet és Képzőművészei Lektorátus Stratégiai Fejlesztési Főosztály Kutatási és Szakinformációs Központ szervezetén belül valósultak meg. 2012-ben zajlott a *közművelődési szakfelügyelet célvizsgálati felmérése*, és a *közművelődési intézmények felnőttképzési kapacitását mérő vizsgálat*. 2013-ban történt a *megyei közművelődési feladatok finanszírozásának vizsgálata*, valamint a *gyorsfénykép az intézeti munkatársakról* című felmérés is. Mindezek már szoros összefüggésben valósultak meg az Intézet átalakulási folyamataival. A Központ elsődleges kutatási feladatai ekkoriban elsősorban a stratégiai fejlesztési javaslatok és döntések kutatásokkal, felmérésekkel történő előkészítésére, másrészt azok hatásának vizsgálatára irányultak.

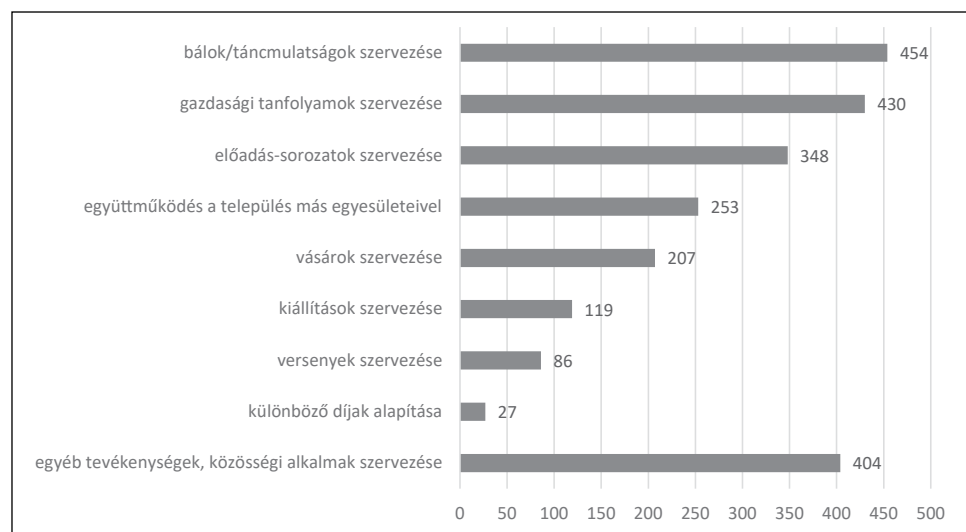
2. A kutatás-szakmai professzió átalakulásának és megerősödésének, valamint a hálózati működés kialakulásának időszaka (2014-2019)

Az átmeneti időszakot követően, összhangban az Intézet stratégiai céljaival, valamint az egyre szorosabbá váló kapcsolatokkal a felsőoktatás szakembereinek képviselőiből álló Andragógiai Szakbizottsággal, már megjelent a fokozott elvárás a kutatók körében a tudományos fokozat megszerzésére, a felsőoktatásban és egyéb szakmai képzésekben történő oktatásban történő közreműködés-

re és a magas szintű szociológiai, társadalomtudományos, közművelődés-szakmai, informatikai ismeretek együttes meglétére. Ebben az időszakban már a korábinál jóval nagyobb mértékben és intenzitással folytatódtak a kutatások és felmérések. 2015 februárjától jön létre a Nemzeti Művelődési Intézet Országos Tudományos és Felsőoktatási Szakmai Központja, amelynek egyik fontos feladata a közművelődési tudományos kutatások szervezése és bonyolítása (Juhász 2022). 2018-tól a kutatási feladatok már a Kultúrakutatási és Képzési Igazgatóság feladatkörében jelentek meg.

A *Kulturális Közfoglalkoztatási Program* (KKP 2013-2018) öt szakaszához köthető felmérések koordinálása és hagyományos kutatási feladatainak ellátása a legnagyobb volumenű munka volt ebben az időszakban. Ezek részben magára a Programra irányultak, részben pedig annak segítségével valósultak meg. A résztvevők és a fogadó partnerszervezetek az indulásnál és az egyes Programok végén kerültek lekerdezésre. Ezekben a vizsgálatokban elsősorban a véleményekre, tapasztalatokra és javaslatokra irányultak a kérdések.

A 2013-2019 közötti időszakban azonban párhuzamosan számos más kutatás is zajlott. 2013-2014 között, a további tervezési munkát megalapozó közművelődés-szakmai adatbázis készült. A Program által érintett településeken felmérésre kerültek a *művészeti csoportok* (Dudás 2015), a *civil szervezetek és ifjúsági közösségek* is. Az Intézet ebben az időszakban mérte a lakosság kultúrafogyasztási és intézményhasználati szokásait is, valamint ugyancsak 2014-ben zajlott a *Leleményes hősök és a települések I. Világháborús emlékévéhez kapcsolódó felmérés* is. A 2. KKP-ban (2014-2015) a *közművelődési szakemberek felmérése* és a *Magyar Kultúra napjával kapcsolatos első adatfelvétele történt*, amelyet a második kör 2016-ban követett. A 3. KKP során (2015-2016) olyan jelentősnek mondható kutatások és felmérések valósultak meg, mint az *Agorák és IKSZT-k* (Dudás 2016) működésének feltérképezése, valamint a *kulturális alapellátás és tudáskörnyezetének hazai vizsgálata*. 2016 és 2017 között, a negyedik Programban az Intézet két korábbi szakmai projektjének, a *Kapunyitogató Programnak* (Juhász – Ponyi 2016) és a *Látóutaknak* (Izer 2016) hatásmérése is zajlott.

1. ábra: Településfeltáró kutatás. Az egykori gazdakörök leggyakoribb tevékenységei a településeken (db)

Ugyancsak ebben az időszakban a megemelt *közművelődési és közgyűjteményi normatíva kistélepülések kulturális feladatellátására gyakorolt hatása* is felmérésre került. Az ötödik Programban 2017-2018 között zajlott a *közöségi múlt feltárását szolgáló kutatás* és ugyancsak ebben az évben került lebonyolításra a *települések szakemberellátásának második körben történő felmérése*. 2018 év elején ismétlésre került a *kulturális alapellátás tudáskörnyezetének vizsgálata*, a *Petőfi öröksége* kutatás, az *Agorák felmérése* két körben és a *Tudástár* munkacímű felmérés is. (1. ábra)³

Fentiekkel párhuzamosan zajlottak továbbá 2017 és 2019 között a *Cselekvő Közösségek Projekt* keretén belül bonyolított kutatások, amelyek elsősorban a kulturális terület jövőbeni trendjeire, az intézményrendszerre ható társadalmi folyamatokra, az intézményi partnerségekre, a társadalmiasítás, az önkéntesség és a közösségszervezés gyakorlatára irányultak. A projekt eredményeként hét kutatás eredményeként 6 témában jelentek meg kiadványok (Arapovics – Ponyi 2019). A *közösségszervező szakosok kompetenciamérése* 2017 és 2020 között időszakban folyamatosan zajlott (Juhász – Márkus – Benkei-Kovács 2020, 2021) és az *OKJ-és képzésekben részt vevők IKT tapasztalatainak és digitális kompetenciáinak mérése* is lezajlott.

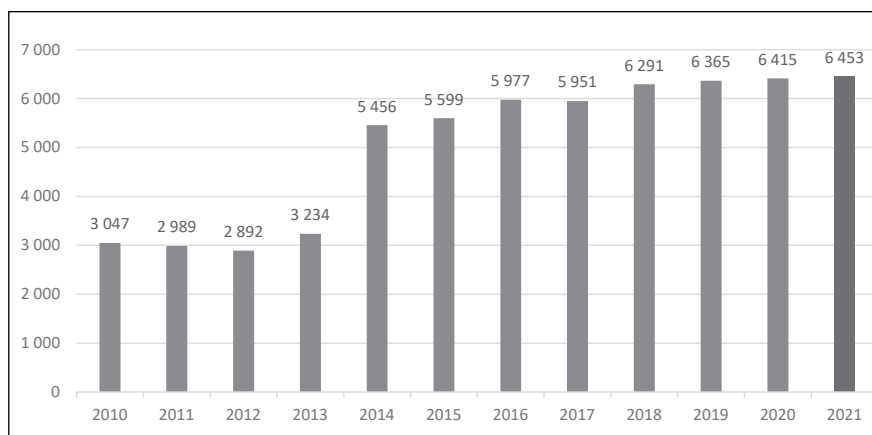
3. Hálózati kutatások és együttműködések időszaka (2020-2022)

A 2019-2022. szeptemberig tartó időszakot a hálózati kutatások és együttműködések időszakának nevezhetjük. Az Intézet szervezeti változásaival összefüggésben a ku-

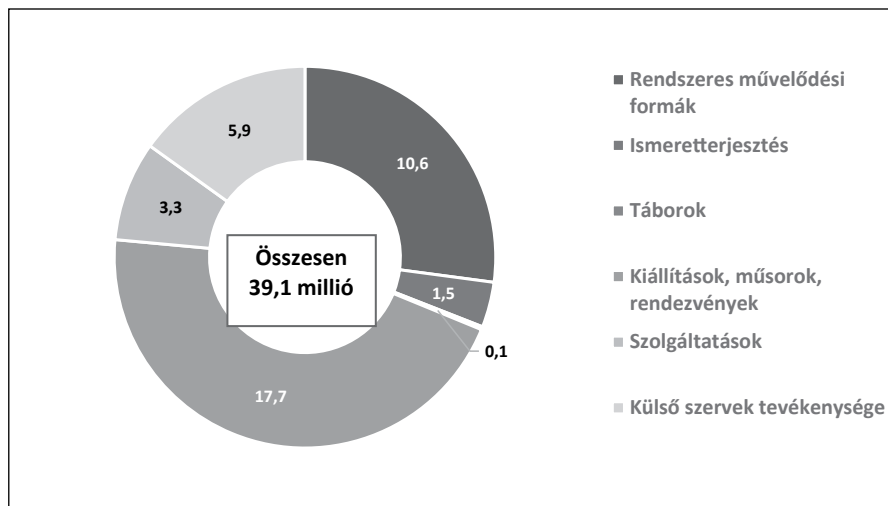
tatások 2019-től már a Szakmafejlesztési Igazgatóság Kutatási Központjában zajlottak. A megnövekedett kutatási feladatok ellátására, a kutatási feladatok és kutatásszervezés hálózati működésének biztosítására 2021-től regionális kutatói hálózat jött létre ebben a szervezeti keretben. A Kutatási Központ és regionális hálózata feladatául kapta a *statisztikai adatszolgáltatás megyei és országos generálásának nagy volumenű és nagy kihívást jelentő feladatát* is. (2-3. ábra)

Jól mutatja a megnövekedett feladatokat, hogy a statisztika mellett 2021-ben a Kutatóközpont keretein belül 22 felmérés és kutatás zajlott, a vizsgálatokban az elemszám elérte az 50 000-et,

a levéltári kutatásban több mint 29 000 civil szervezet feltárása és adatbázisba rögzítése történt meg ebben az időszakban. A Központ 3 szakmai kiadványt készített elő, 7 régiót elemző tanulmány készült és 3 újabb adatbázis született. Ezek az indikátorszámok a kutatásokat messzemenően támogató intézményi menedzsmentnek, a regionális kutatói személyi állomány felállításának, a megyei igazgatóságok aktív részvételének és a hálózati alapú kutatások megszilárdulásának is köszönhetőek. A 2020-2021-es években a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programban (KFKP) zajló kutatásokat már 4 központi, 7 kutatási koordinátor, átlagosan 2000 résztvevő és a 19

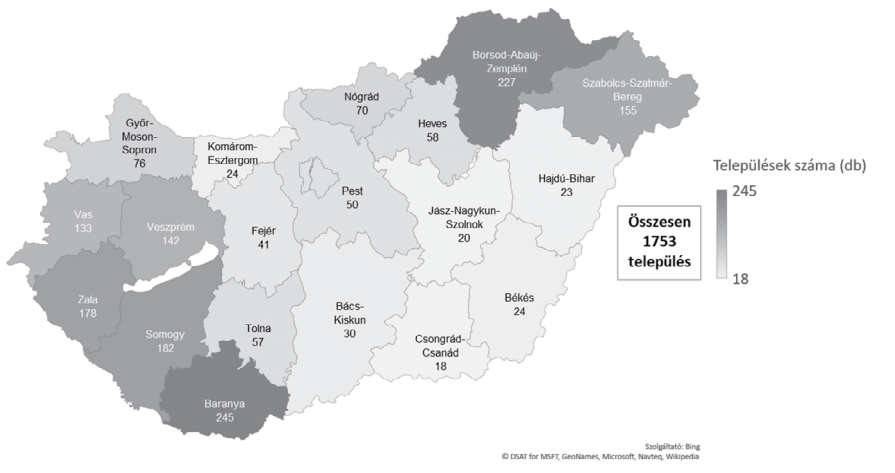
2. ábra: Közművelődési statisztikát beküldő, adatszolgáltató szervezetek számának alakulása, 2010-2021 (db)

3. ábra: Közművelődési statisztika. Látogatások megoszlása tevékenységtípus szerint 2021

3 A tanulmányban szereplő ábrákat elsősorban illusztratív szándékkal illesztettük be.

Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program által érintett települések száma (2021.01.05)

4. ábra: Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program által érintett települések száma (2021.01.05)

megyei igazgatóság munkatársai segítették (Juhász – Ponyi 2021). Hasonlóan a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban zajló kutatásokhoz, ebben az esetben is, a vizsgálatok részben a résztvevők bemeneti és kimeneti mérésére irányultak, részben pedig a Program alanyai maguk is bekapcsolódtak az Intézet kutatásaiba (4. ábra).

A 2019-2022-es időszak legjelentősebb vizsgálata a *Kulturális tanulás kutatás (2020)*, amely a közművelődési intézményrendszer és a népfőiskolák tanulási aktivitásait mérte. Meghatározó, az egyik legnagyobb volumenű feladat 2022-2023-ban is a *levéltári adatgyűjtés a polgári kori egyesületekről*. Ebben az időszakban zajlott a *kulturális közösségeinket felmérő* kutatás, valamint a *közművelődés helyzete és reakciói a koronavírus-járványra* munkacímű felmérés 11 körben (2020-2021), a *filmklubok vizsgálata a közművelődés intézményrendszerében*, a *játékos közösségek-közösségi játékok*, az *éremgyűjtő tevékenységek* és egy kulturális gazdaságfejlesztési projekt keretében a *kézművesek országos felmérése*. 2021-es kutatás volt, a közelgő évfordulóra tekintettel, a Petőfi öröksége kutatás második köre (2021). A *levéltári felmérés mellett* 2022-ben olyan vizsgálá-

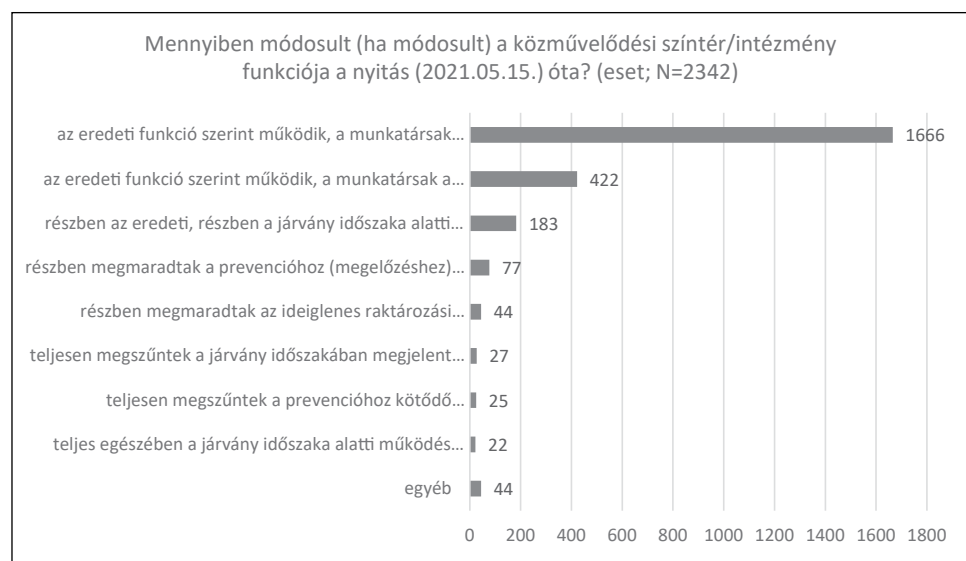
tok zajlottak még, mint a *települési kiadványok*, valamint a *közművelődés és felekezetek viszonyának felmérése* és az *olvasási szokások kutatása*. (5. ábra)

Köszönhetően a hálózati munkának napjainkra intenzív és folyamatos együttműködés alakult ki az Intézet megyei igazgatóságaival kollégáival mind a statisztikai adatszolgáltatás, mind az egyes kutatások terén. A Szakmafejlesztési Igazgatóság Képzési és Felsőoktatás-fejlesztési Központjával történő együttműködés pedig szinergiában is erősítette a három

terület teljesítményét (pl. a Kutató Központ kollégáinak részvétele az egyes képzésekben, előadások a közösségszervező nyári táborokban, tananyagfejlesztés, Felsőoktatás-fejlesztési Központ kutatási tevékenysége.)

Összegző megállapítások

Összességében a kutatások nagyban segítettek az Intézet stratégiai céljainak megvalósulását a szakma megújulásának folyamatában. Fontos döntések meghozatalát készítettek elő a közművelődés tevékenységének, szervezetének és finanszírozásának tekintetében. Az Intézeti kutatásai a szerves részei, kiegészítői lettek a közművelődési feladatellátásnak az országos, megyei és a helyi szinteken is. Az egyre hatékonyabbá váló hálózati működésnek, a statisztikai adatszolgáltatásnak és a közösségi szintereket, közművelődési intézményeket, civil szervezeteket célzó vizsgálatoknak köszönhetően a közművelődés valamennyi szereplője be tudott kapcsolódni a vizsgálatokba. A kutatások beépültek az egyes szakmai projektekbe, előkészítették azokat, mérték a hatásukat és gyorsjelentések, cikkek,

5. ábra: Koronavírus felemelés. Mennyiben módosult (ha módosult) a közművelődési színtér/intézmény funkciója, a 2021. 05. 15-i nyitás óta? (db)

tanulmányok formájában tájékoztatták a tágabb és szűkebb szakmai nyilvánosságot.

Az is előrevetíthető, hogy a 2022-es és 2023-as évek globális, részben lokális történelmi, társadalmi és gazdasági eseményei, válságai egy újabb időszak kezdetét jelzik mind a közművelődési szakma, mind az Intézet, mind a közművelődés-szakmai kutatások vonatkozásában. A kulturális szereplők egyre erősebb együttműködése, hálózatos tevékenysége, a kutatásra épített döntéshozókészítés elterjedése azonban azt igényli, hogy a kutatási terület továbbra is meghatározó része legyen a Nemzeti Művelődési Intézet tevékenységének: nem csak a közművelődésre, hanem a teljes kulturális ágazatra kiterjedően.

Felhasznált irodalom:

• Dudás Katalin (2015): Az amatőr művészeti tevékenység hatása a szubjektív életminőségre és a lelki egészségre. In: Kulturális Szemle, 3. szám. <http://www.kulturalisszemle.hu/3-szam/hazai-tudomanyos-muhely/dudas-katalin-az-amator-muveszeti-tevekenyseg-hatasa-a-szubjektiv-életminosegre-es-a-lelki-egeszsegre-2015-10-30>

• Dudás Katalin (2016): Az integrált többfunkciós szolgáltató terek – IKSZT-k – tevékenysége. In: Kulturális Szemle, 5. szám. <http://www.kulturalisszemle.hu/5-szam/hazai-tudomanyos-muhely/dudas-katalin-az-integralt-tobbfunkcios-szolgáltato-terek-ikszt-k-tevekenysege-2016-07-28>

• Izer Boglárka (2016): Szervezeten belüli non-formális tanulás – A Nemzeti Művelődési Intézet „Látó útjainak” hatása. In: Kulturális Szemle, 6. szám. [malis-tanulas-a-nemzeti-muvelodesi-intezet-lato-utjainak-hatasa\)](http://www.kulturalisszemle.hu/6-szam/junior-kutato-i-muhely/izer-boglarka-szervezeten-beluli-non-for-</p>
</div>
<div data-bbox=)

• Juhász Erika – Ponyi László (2016): A Kapunyitogató program országos hatásvizsgálatának eredményei (2013-2016). Szín – Községi Művelődés 21/2. 2016. május.

• Juhász Erika – Márkus Edina – Benkei-Kovács (2020): A közösség-szervezés szakos hallgatók bemeneti kompetenciamérésének eredményei. Szín – Községi Művelődés 25/4. 2020. december.

• Juhász Erika – Márkus Edina – Benkei-Kovács Balázs (2021): Kutatás közben – közművelődési szakemberek képzést kísérő pályakép vizsgálatának első eredményei. In: Szín, 26. évf. 4. sz. (2021. december) 26-29 p. http://epa.oszk.hu/01300/01306/00168/pdf/EPA01306_szin_2021_04_026-029.pdf

• Juhász Erika – Ponyi László (2021): Kutatások a Közművelődé-

si Foglalkoztatási és Képzési programban. Szín – Községi Művelődés 26/4. 2021. december.

• Novák Erzsébet (2015): Digitális írástudás a szakadék két oldalán. In: Kulturális Szemle, 3. szám. <http://www.kulturalisszemle.hu/3-szam/hazai-tudomanyos-muhely/novak-erzsebet-digitalis-iras-tudas-a-szakadek-ket-oldalan-2015-10-30>.

• Arapovics Mária – Ponyi László (2019): Vezetői összefoglaló. A kutatási folyamatok összegzése, további javaslatok. In: Arapovics Mária – Ponyi László – Bódog András (szerk): Kulturális közösségfejlesztési folyamatok vizsgálatai Magyarországon. Cselekvő közösségek Projekt EFOP Összefoglaló zárótanulmány. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, NMI Művelődési Intézet NKft., Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 5-21. p.

DR. PONYI LÁSZLÓ Ph.D. történelem, filozófia szakos tanári, népművelői és igazgatásszervezői végzettséggel rendelkezik. Huszonkét éve közművelődési szakértő, a neveléstudomány doktora. 2013-óta lát el különböző feladatokat a Nemzeti Művelődési Intézetben, jelenleg az Intézet Szakmafejlesztési Igazgatósága Kutatási Központjának a vezetője. Az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar egyetemi adjunktusa, tudományos kutató. Harminc éve dolgozik a közművelődés különböző szakmaterületein, huszonhét éve oktat a felsőoktatásban. Kilenc éve a Közművelődési Akkreditációs Bizottság és hat éve a Kulturális Szemle Online Tudományos Folyóirat szerkesztőbizottság tagja. 2021-től az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Andragógia Albizottság tagja. Tagja továbbá a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesületnek, korábbi elnöke, jelenleg tagja az Egri Nagycsaládosok Egyesületének, valamint az Egri Kálvin Ház Alapítvány kuratóriumi tagja. Szakértői, kutatási területei: kultúra és közigazgatás, a kultúra intézményrendszere, a közművelődés változásai a rendszerváltást követően, kulturális és társadalmi tőke a közösségi művelődésben, mozgóképkultúra.

DR. JUHÁSZ ERIKA Ph.D. okleveles művelődési és felnőttképzési menedzser, közművelődési szakértő, a nevelés- és művelődéstudomány doktora. A Debreceni Egyetem oktatója 25 éve, 2011 óta tanszékvezető docense, aranyérmes mestertanár. Emellett 2015 óta a Nemzeti Művelődési Intézetben a Kárpát-medencei magyar közművelődés képzési és kutatási folyamatainak vezetője, jelenleg mint szakmafejlesztési igazgató. Többek között elnöke az MTA Debreceni Akadémiai Bizottság Művelődéstudományi Munkabizottságának, a KultúrÁsz Közhasznú Egyesületnek, alelnöke többek között a Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesületének. Főszerkesztője a Kulturális Szemle folyóiratnak, az Acta Andragogiae et Culturae, valamint a Tudástár a közösségi művelődésben kötetorozatoknak. Szerkesztőbizottsági tagja a Polymatheia Művelődés- és neveléstörténet hazai, valamint a Hungarian Educational Research Journal nemzetközi folyóiratoknak. Fő kutatási témái a közművelődés és felnőttképzés intézmény- és tevékenységrendszere, valamint a kulturális tanulás.

A Nemzeti Művelődési Intézet által alapított rangos szakmai elismerések

A Nemzeti Művelődési Intézet a közösségi művelődés állami közfeladatát ellátó, országos módszertani háttérszervezeteként kiemelten fontosnak tartja a közművelődési szakemberek minél szélesebb körben történő elismerését, ezért több szakmai díj alapításával csatlakozott a közművelődési kitüntetések rendszeréhez. Korszakalkotó, a közösségi művelődés alapjait megteremtő szakemberekről nevezte el elismeréseit, olyan személyekről, akik életművükkel kulturális szakemberek generációinak mutattak utat, és tevékenységükkel hozzájárultak a szakma fejlődéséhez.

A Nemzeti Művelődési Intézet eddig három alkalommal adott át szakmai elismeréseket, először 2019-ben. Azóta számos elismert szakemberrel bővült a díjazottak száma. 2020-ban a pandémia miatt nem került sorra stratégiai konferencia, így a 2020. évi díjak kerültek átadásra 2021. szeptember 8-án, a Nemzeti Művelődési Intézet által megrendezett szakmai napon. Majd 2022. október 12-én, a Nemzeti Művelődési Intézet XVI. Stratégiai Konferenciája során kerültek átadásra a 2022. évi díjak.

Az **Illyés Gyula emlékérem** életmű-elismerésként adományozható azoknak a közösségi művelődés területén dolgozó szakembereknek, akik kiemelkedő tevékenységükkel a helyi társadalom életerejének erősödéséhez, valamint a szakmai utánpótlás fejlesztéséhez meghatározóan hozzájárulnak.

Jogelődünk, a Magyar Nemzeti Művelődési Intézet egykori igazgatója, Beke Pál életműve előtt tisztelegve, a család beleegyezésével alapította meg a Nemzeti Művelődési Intézet a **Beke Pál-díjat**, mely a helyi értékek feltárásával, a helyi közösségek megerősítésével foglalkozó szakembereknek adományozható, akik kiemelkedően hozzájárulnak a helyi és nemzeti öntudat erősítéséhez, valamint a szakmai utánpótlás fejlesztéséhez.

A **Karácsony Sándor-díj** azoknak a fiatal szakembereknek adományozható, akik kiemelkedő eredményekkel alkalmassá teszik fejlesztő tevékenységük adaptálását, széles körben való elterjesztését.

A **Durkó Mátyás-díj** azoknak a művelődéskutatás területén tevékenykedő szakembereknek adományozható, akik a szakterületen olyan eredmények felmutatására képesek, amelyek segítik a szakte-

riület integrációját a tudományos közéletbe, illetve a felsőoktatásba, valamint hozzájárulnak a tudományos utánpótlás fejlesztéséhez. A Durkó Mátyás-díj átadására minden páros év júniusában a Durkó Mátyás Konferencia keretében kerül sor 2006 óta.

A **Közösségépítő Önkéntes díj** azoknak a közösségi művelődésben tevékenykedő, aktív önkénteseknek adományozható, akik példaeértékű kezdeményezéseket generálnak, mentorálnak, előmozdítva a társadalmi aktivitást és megerősítve a helyi identitástudatot. Az emlékéremből évente kettő darab adományozható. Az elismeréshez kapcsolódóan az érintett önkéntes megjelölhet egy, a következő évben általa tervezett közösségépítő projektet, amelynek megvalósulását a Nemzeti Művelődési Intézet megyei, szakmai, módszertani mentorálás mellett legfeljebb 200.000 Ft értékben finanszíroz, saját feladatfinanszírozási rendszere keretében.

A **Közművelődést Támogató díjat** a Nemzeti Művelődési Intézet 2020-ban alapította. A díj érdekessége, hogy azoknak a személyeknek adományozható, akik ugyan nem közművelődési szakemberek, de tudásukkal, munká-

jukkal és elkötelezettségükkel támogatják a közművelődési célok megvalósulását, ezáltal hozzájárulnak a közművelődés fejlődéséhez. Az emlékéremből évente legfeljebb három darab adományozható.

Az önkormányzatok számára is alapított díjat a Nemzeti Művelődési Intézet. A **Közösségeket Támogató Önkormányzati díj** azoknak az önkormányzatoknak adományozható, amelyek jelentős mértékben támogatják a településükön működő közösségeket, valamint példaértékű szerepet vállalnak a közösségeik megerősítésében, a közösségeikkel történő együttműködésben és új közösségek létrehozásában. Az emlékéremből évente legfeljebb három darab adományozható. Az elismerés mellé az érintett önkormányzat megjelölhet egy, a következő évben tervezett közösségépítő projektet, amelynek megvalósulását a Nemzeti Művelődési Intézet megyei, szakmai, módszertani feladatellátása mellett, legfeljebb 400.000 Ft értékben finanszírozza, saját feladatfinanszírozási rendszere keretében.

A Nemzeti Művelődési Intézet által alapított díjakat és a díjazottakat a Nemzeti Művelődési Intézet új online közművelődési adatbázisán, az NMikon felületén lehet megtekinteni.

www.nmikon.hu

Díjazottak

Illyés Gyula Közművelődési életműdíj

Halász Péter (2019)
Huszár László (2020)
Halász János (2022)
Salamon Hugó (2022)

Beke Pál-díj

Molnár Lajos Milán (2019)
Szekér Tamás (2020)
Gazdik István (2022)

Karácsony Sándor-díj

Varga Dalma (2019)
Bagi Andrea (2020)
Dr. Széman Emese Rózsa (2022)

Durkó Mátyás-díj

Alapította a Debreceni Egyetem BTK Művelődéstudományi és Felnőttképzési Tanszéke, valamint a Magyar Tudományos Akadémia PTB Andragógiai Albizottsága. A Nemzeti Művelődési Intézet 2019-ben csatlakozott az alapítókhoz.
Maróti Andor (2006)
Harangi László (2010)
Csoma Gyula (2012)
Horváth Margit (2014)
Sári Mihály (2016)
Boga Bálint (2018)
Kleisz Teréz (2020)
Szabó Irma Ibolya (2022)

Közösségépítő Önkéntes díj

Mátyus Aliz (2019)
Fekete Sándorné (2019)
Miklós Judit (2020)
Kószó Mihályné (2020)
Szalóki István (2022)
Daróci Lajosné (2022)

Közművelődést Támogató díj

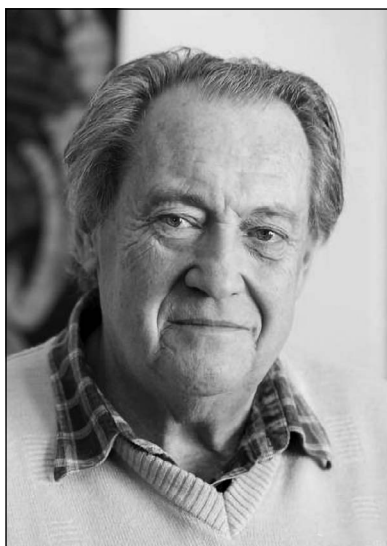
Szabó János (2020)
Vojtkó Ferenc (2020)
Karsai László (2020)
Dr. Kis Tiborné (2022)
Grátz Antal (2022)
Lovass Tibor (2022)

Közösségeket Támogató Önkormányzat díj

Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata (2019)
Petőfiszállás Község Önkormányzata (2019)
Rozsály Község Önkormányzata (2019)
Sátoraljaújhely Város Önkormányzata (2020)
Taktaharkány Nagyközség Önkormányzata (2020)
Komló Város Önkormányzata (2020)
Karcag Város Önkormányzata (2022)
Nyárad Község Önkormányzata (2022)
Panyola Község Önkormányzata (2022)

2019. évi díjazottak méltatása

Az **Illyés Gyula közművelődési életműdíj** kitüntetésben **Halász Péter** részesült.

Halász Péter

Halász Péter, a Művelődési Intézet nyugalmazott igazgatója, néprajzkutató. Munkássága során főképpen a moldvai csángók kultúrájának, szokásainak kutatásával foglalkozott. A Honismeret folyóirat főszerkesztője és a Duna Televízió műhelyvezetőjeként és főszerkesztőjeként is tevékenykedett.

A **Beke Pál-díjat** **Molnár Lajos Milán** vehette át.

Molnár Lajos Milán három évtizeddel ezelőtt kezdte meg szakmai életútját a közművelődésben, munkájában mindig a közösségépítés és az értékek közvetítése állt

a középpontban. Nevéhez fűződik számos közösségi kezdeményezés, gyermek- és családi rendezvény, életmód fesztivál. Az elmúlt 10 évben a szolnoki Aba-Novák Agóra Kulturális Központ Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója. Ő indította el az Agóra tevékenységét és alakította ki a teljes tevékenységszerkezetét, melyben helyet kaptak a közösségek, a fotóklub, a Népdalkör és a Családkutatók klubja és helye lett a kreatív kiállításoknak. Kreatív ipari projektek elindításával, támogatásával, közművelődési módszerek alkalmazásával segíti a helyi képző-, előadó- és iparművészet fenntartását, éltetését. Kezdeményezője a területi szakmai feladatok ellátásának, a régió településeinek összefogásának, melynek leghíresebb kezdeményezése a Vándorló bográcsok

program. A települési értékekre helyezi a hangsúlyt, melynek során nemcsak megőrződnek a hagyományok, hanem átadásra is kerülnek, a fiatalok részére. A szakmai felkészültségén és folyamatos fejlődésén felül munkája során fontos szempont a munkatársakról való gondoskodás, melynek során 2018-ban, a Családok Évében elnyerte az intézmény az Agora a Családbarát Munkahely címet. Molnár Lajos Milán eddigi pályafutását a folyamatos fejlődés és az elhivatott, felelősségteljes munkavégzés, a szakmai kapcsolatok fontosságának a hangsúlyozása, a hagyományokat tisztelő, újító szándék, a kimagasló szervezőkészség, valamint a szolnokiak hatékony megszólítása és bevonása jellemezte. A térség kulturális életében betöltött megha-

Molnár Lajos Milán

tározó szerepe, a közösségépítést és értékközvetítést elősegítő tevékenysége elismeréseként, érdemes a Beke Pál-díjra.

A **Karácsony Sándor-díj** elismerésben **Varga Dalma**, a bogyzslói Petőfi Sándor Művelődési Ház Közösségi Tér közművelődési szakembere részesült, aki aktívan, elhivatottan és komoly szaktudással vesz részt a bogyzslói művelődő, hagyományörző közösségek támogatásában. Szorgalmazza létrehozásukat, megerősítésüket és folyamatosan feladatokkal segíti megmaradásukat. Elkötelezett az ifjúság és az idősebbek megszólítása, bevonása és művelődése terén, a közösségi lét fontossága, valamint az egész életre kiterjedő tanulás szükségessége mellett. Számos projektjével, programjával bizonyítja, hogy vidéken élni jó, programjai is ezt tükrözik: Idősek napja, Falunap, Ifjúsági Hangverseny, Adventi játszóház. A Bogyzslói Hírlap főszerkesztője is. Munkájában a település legteljesebb tájékoztatására, hatékony megszólítására, és a közösségi művelődés adta lehetőségek minél szélesebb körben történő megismertetésére törekszik. Varga Dalma munkájára a hagyományok tisztelete a közös munka iránti elkötelezettség és a szakma szeretete a jellemző.

Fekete Sándorné

Mátyus Aliz

A Közösségépítő Önkéntes Díjat **Mátyus Aliz kapta és Fekete Sándorné kapta.**

Mátyus Aliz író, szociológus, falukutató, a Nemzeti Művelődési Intézet Szín – Közösségi Műve-

lődés című szakmai folyóiratának alapítója, felelős szerkesztője, és a pápai Szélesvíz című folyóirat lapszerkesztője, a Pápai Művelődéstörténeti Társaság alelnöke, a népfőiskolai kezdeményezés elindítója. 1973-ban került a Nemzeti Művelődési Intézethez és sok évtizedes kutatói, népművelői, lapszerkesztői elhivatott szakmai munka után innen is ment nyugdíjba. Számos könyv, tanulmány, kutatási anyag és publicisztika megírása fűződik a nevéhez. A Nemzeti Művelődési Intézet 1996-ban – általa is – alapított Szín – Közösségi Művelődés című szakmai folyóiratnak 20 évig volt főszerkesztője, de szerkesztőbizottságának a mai napig tagja. A Szélesvíz című pápai folyóiratnak megalakulásától, 2014-től a lapszerkesztője. A közművelődésben és a közművelődésért végzett sok évtizedes magas szakmai színvo-

Varga Dalma

nalú, elhivatott és önzetlen munkáját a mai napig elismerés övezi. Mátyus Aliz életpályáját áthatja a szakma, az írás, a vidék, az emberek szeretete, az elhivatottság, az ügyekért való kiállás, valamint, a közösségek támogatása fontosságának – saját életén és munkásságán keresztül történő – hangsúlyozása. Vallja, hogy minden területen folyamatos építkező munkára van szükség, mert csak ez hoz maradandó eredményt, és ez az eredmény adja életünk boldogságát.

Fekete Sándorné Bojt település Tájházaának önkéntes vezetője. Mivel már ősei is vessző és gyékényfonásból éltek, ezért ezt a tevékenységet folytatta tovább, gyékényszatyrokat, táskákat talpallókat készített. Később gyermekjátékok alkotásába is belefogott, tagja lett a Bihari Népművészeti Egységnek. 2010-ben adták át a Tájházat Bojton, melynek ő lett a vezetője. Önkéntes segítőként, arra is volt ereje, hogy önkénteseket állítson magamellé, akikkel szervezi a Tájház életét, kézműves foglalkozásokat tartanak, egész napos programokat, táborokat szerveznek, beteg gyerekeknek okoznak örömet a hozzájuk vitt foglalkozásokkal.

Évek óta érdekli a település története, gyűjti a falu idős embereinek érdekes meséit, regéit, mondáit, élettörténeteit. Fekete Sándorné meghatározó személyisége Bojt községnek, a település kulturális életének motorja, közösségi életének szervezője. Vallja egy ember semmit nem tehet mások nélkül.

A Községeket Támogató Önkormányzat Díjban Kaposvár Megyei Jogú város Önkormányzata, Petőfiszállás Község Önkormányzata és Rozsály Község Önkormányzata részesült.

Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata folyamatosan figyelemmel kíséri és támogatja a város közösségeit és civil szervezeteit. Példamutató együttműködést és kapcsolatrendszert alakított ki, és működtet napjainkban is a szervezetekkel, együttműködések szolgálják a város polgárainak javát.

Az önkormányzat alapelveként fogalmazta meg, hogy az önkormányzati feladatok, szolgáltatások ellátásába és a döntés-előkészítési folyamatba bevonja a közösségeket, a civil szervezeteket. A szervezetek aktív életet élnek a városban, kiemelkedően sok önkéntes munkát

vállalnak, és tevékeny résztvevői a város kulturális életének. Az Önkormányzat a szervezetek részére programjaik megvalósításához, működésükhöz segítséget, helyszínt, több esetben anyagi támogatást, kedvezményes színház-és koncertlátogatást is biztosít. Az eredményes együttműködést bizonyítja, a szervezetek közötti összefogás megléte, igazi közösségi összetartozás kialakulása. Vallják, egy város igazi ereje az ott működő és együttműködő közösségekben rejlik.

Petőfiszálláson hosszú évek óta kiemelt figyelmet fordítanak a hagyományok, a települési értékek megőrzésére és továbbadására, a közösségek munkájának támogatására, a fiatal korosztály tanulásának, művelődésének, közösségekbe történő bevonásának előmozdítására. A közösségi élet jeles napjai összefogják a község lakóit, melynek szinte mindenki szervezője is és résztvevője is egyúttal. A Szalási Napok, a Hagyományörző Szüreti Felvonulás és Bál, a Család Napja, a Gyermeknap, a Mikulásvárás és karácsonyi Betlehemes játék az értékek megőrzését is szolgálja és ugyanakkor közösséget teremtő erővel bír. Megőrzik a közösségi alkalmakon és foglalkozásokon a seprűkötés, a kosárfonás, valamint a tanyasi önfenntartó életforma, a tanyai lét fenntartásának hagyományos házi praktikáit, a baromfitartás, disznóölés, lekvár főzés, gyógynövények gyűjtése ismereteit. Az önkormányzat az együttműködések ápolója, mert azt vallják, együtt mindent meg lehet oldani, az együttlétek hozzájárulnak a község lakóinak megtartásához.

Rozsály Község Önkormányzata céljai között első helyen áll a közösségi élet megerősítése, a településen felmerülő feladatok közösségek bevonásával történő ellátá-

Rozsály Község Önkormányzata, Sztolyka Zoltán

sa. A település képviselő-testülete célul tűzte ki, hogy a települési értékeket megőrzi vagy feltámasztja. Rozsály a szociális földprogramjáról és a hozzá kapcsolódó foglalkoztatásról és önellátásról országszerte ismertté és elismertté vált. Példamutató közösségépítési törekvései sorát gazdagítja a rozsályi gyerekek színdarab elő-

adásai. A közösségi élmény, mely megérinti, mind a felnőtteket és a gyerekeket leírhatatlan. Az elballagott diákok, továbbra is megtartják a közösséget és a szünetekben közös programokat szerveznek a helyi Kemencés-házban. A Rozsályi Piknik egy örömnépnep, amikor a közösségek munkájukat, és egy kicsit önmagukat is ünneplik. Mind-

ezek a helyi identitás erősödését eredményezik. Rozsály példája azt mutatja, hogy egy kis település is kihasználhatja a lehetőségeit, tud élhető környezetet teremteni lakosainak. A rozsályi emberek összefogása, munkaszeretete, a község iránti felelőssége lehetővé teszi, hogy Rozsály egy élő, szerethető falu legyen.

2020. évi díjazottak méltatása

Az **Illyés Gyula közművelődési életműdíj** kitüntetést **Huszár László** a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet egykori igazgatója kapja.

Huszár László

Engedjék meg, hogy ismertessem Huszár László példaértékű életútjának jelentősebb mérföldköveit. Iskoláit a Felvidéken végezte, a középiskolás éveitől kezdve tagja volt a Csemadoknak. A Comenius Egyetemen tanári, Budapesten kulturális mediátori végzettséget szerzett. 1977-1979 között a Csemadok Központi Bizottsága szervezési osztályának instruktora, majd 1986-ig a dunaszerdahelyi Területi Választmány instruktora. 1986-1989 között a Dunaszerdahelyi Városi Művelődési Központ művészeti osztályát vezette. 1991-2007 között a dunaszerdahelyi területi választmány titkári tisztségét látta

el. 2003-2004 között kezdeményezője volt a Csemadok Művelődési Intézete megalakításának, melynek 2007-től igazgatója. 2012-től az intézet Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet néven működik tovább, szintén az ő igazgatásával.

Huszár Lászlóról egyik méltatója ezt írta: aki a tündérek országában született, a Csallóköz szívében és abban a városban tevékenykedett, amelyik a felvidéki magyarság egyik központjának számít, nem feltűnő, ha azzal jellemezzük, hogy számára a nemzet, az anyanyelv és a szülőföld az egyik legnagyobb érték. Azt mondták róla, hogy „ő a kovász”, az az ember, aki soha nem adta fel, aki mindig fáradhatatlanul szolgálta a nemzetét. Aki művészi színvonalon használta a mai korra jellemző elektronikus világot, aki számára a digitális világ végtelen kreatív tér, amely minden pillanatban új ötleteket, inspirációt jelentett részére és mindenki számára, akit megfertőzött szeretetével. A felvidéki értéktár mozgalom meghatározó személyisége volt. Páratlan és példátlan az a digitálisan mentett és bárki számára hozzáférhetővé tett magyar kulturális örökség, amelyet irányításával feldolgoztak. Népzene- és népmeseikinc, közművelődési adatbázis, felvidéki településmustra, fotóarchívum, és a felvidéki értéktár teljes digitális kincse. Mindössze tíz év alatt épített fel óriási adatbázist,

megmozgatva a legkisebb magyar közösséget is. Mert tudta, hogy a településeken élők azzal, hogy értéktárba került egy-egy hagyományuk, épületük, hímzésük, maguk is értékesnek kezdték érezni saját emlékeiket, azt a lokális tudást, mellyel rendelkeznek. Nem állt meg itt, játékokat fejlesztett, vetélkedőket szervezett bevonva a felvidéki, a Kárpát-medencei magyarságot. Minden gondolata a közművelődési fejlesztések körül forgott, megvalósítandó ötletei a digitális világba született fiatal generációk meglátásait is túlszárnyalták.

2021. február 8-án, életének 70. évében itt hagyott bennünket. A koronavírus-világjárvány áldozatává vált. Huszár László értékmegőrző, kulturaközvetítő és kultúrateremtő munkásságával példaértékű lett a közművelődésben dolgozók számára, szerte a Kárpát-medencében. A 2020 őszen odaitélt díj Huszár László váratlan halálával, mára posztumusz díjjá változott.

A **Beke Pál-díj** elismerésben **Szekér Tamás** részesült.

Szekér Tamás neve összeforrt, egy helyi közösség által létrehozott, a helyi identitást megőrző és megerősítő, stabil alapokon álló, folyamatos megújulásra képes kulturális, szellemi központtal, a Herényiek Házával. A városrészt élteséneke, közművelődésének helyi motorja, Szekér Tamás. Aki az ott

Szekér Tamás

élőket másokra odafigyelőkké, az együtt gondolkodás lángját éltetőkké akarta tenni. Aki „lámpás-ként”, a helyi értékeket a fejlesztés középpontjába állítva, innovatív elképzeléseivel elindított egy közösséget. 1996 óta működteti a Herényi Kulturális és Sportegyesület azt a közösségi színteret, amelynek története 1932-ig nyúlik vissza. Az épület – ahogy jelenkori működését, úgy létrehozását is – a herényiek összetartásának köszönheti, hiszen annak idején Herény község lakossága fogott össze azért, hogy méltó helyszínt teremtsen a helyi kulturális eseményeknek. Az 1990-es évek közepén pedig ismét a helyi közösség döntött úgy, hogy önállóan éltesse tovább a házat. Szekér Tamás munkásságában kitüntetett helyet kap a herényi értékek feltárása és élővé tétele, a természeti kincsek megóvása és felfedezése melyet a kerékpáros centrum működtetésével indított el. Országos, sőt nemzetközi hírű kulturális alapú gazdaságfejlesztő jó gyakorlatként mutatható be a Herényi Virágút – virág és dísznövénykerteszi kiállítás sikere. Tevékenységét egy mottóval hirdeti, közösséget építünk, közösségre építünk, mely mottó a közművelődési szakma mottója is lehetne. A térség kul-

turális életében betöltött meghatározó szerepe, a közösségépítést és érték közvetítést elősegítő tevékenysége elismeréseként, érdemes a Beke Pál-díjra.

A **Karácsony Sándor-díjat Bagi Andrea**, a kabai Mácsai Sándor Művelődési Ház munkatársa, a Lakat Színpad vezetője kapta.

Bagi Andrea

Bagi Andrea számára a Nemzeti Művelődési Intézet Pajtaszínház programja nyújtotta azt a lehetőséget, hogy a helyi fiatalokat Kabán közösséggé kovácsolja. Toborzó munkába kezdett, létrehozta először a Kabai Ifjúsági Klubot, majd

a Lakat Színpad elnevezéssel működő közösséget. A 17-35 éves fiatalok az elmúlt évek alatt komoly sikereket értek el az amatőr színjátszás területén. A kezdeti lendületet a Nemzeti Színházban történő sikeres bemutató adta. Az akkori tíz perces előadás után mára egész estés darabok kerülnek bemutatásra több helyszínen és több településen. A felkészülés, a próbák és az előadások tartalmas közösségi programok a fiatalok számára, de mindez igazából egy lehetséges módszer a közösségépítő folyamatban. Bagi Andrea képzéseken szerzett tapasztalatokkal ismerte fel a helyi közösségben rejlő lehetőségeket, az összetartozás, a közös gondolkodás és cselekvés erejét. Először a Nemzeti Művelődési Intézet közösségszervező képzésén szerzett végzettséget, mely később arra inspirálta, hogy tovább képezze magát, és elvégezte a kulturális közösségszervező alapszakot. A településen is büszkének arra, hogy működik és él egy fiatalokból álló közösség, akik önmaguk és a helyi társadalom javára munkálkodnak, akik gazdagítják a település kulturális életét.

A Durkó Mátyás-díjat **Dr. Kleisz Teréz** címzetes egyetemi tanár vehette át.

Dr. Kleisz Teréz a tudományos-oktatói munkáját 1982-ben kezdte. Egyetemi docensként, a Kultúratudományi Intézet Kultúraelméleti és -szociológiai Tanszék vezetője volt 2005-2015 között. Kutatásszervezőként és kutatóként is kiemelkedő teljesítményt nyújtott: kezdetben kutatói közreműködéssel, majd országos kutatási projektekben vett részt és önálló kutatási területeket is talált. Nyelvtudása révén a nemzetközi kutatásokhoz is kapcsolódni tudott, nemzetközi kutatások kiemelkedő személyiségévé vált. Kiváló angol nyelvtudása révén rendszeresen oktatott külföldön is Svédországban, Nagy-Britanniában, az Amerikai Egyesült

helyzetű tehetségek támogatása. Ennek érdekében hagyományteremtő kulturális programok megvalósítását támogatja, mint a Művészeti Gála, a Mikulás járat, Látlelet kiállítások. Több közösség működését indítja el, mint az Amatőr Komédiás Társulat, a Nyári alkotóműhelyek. Szakmai tevékenysége, közösségépítő tevékenysége, értékteremtő munkássága alapján érdemes a díjra. Azt vallja az ember mindig több és jobbra válik, ha közösségekben tevékenykedik.

Kószó Mihályné több évtizede szolgálja Mórahalom közössége-

Dr. Kleisz Teréz

Államokban. Számos szakmai konferencián vett részt: magyarországi konferenciák mellett egyéb európai országokban szervezett nemzetközi szimpóziumokon, szemináriumokon, konferenciákon tartott előadást, ezzel a magyar kultúra és tudomány jó színvonalú reprezentálását nyújtotta. Mindezek mellett gazdag publikációs jegyzéket is magáénak tudhat, amelyben számos magyar és angol nyelven írt, külföldön és itthon megjelent szakirodalom, tanulmány sorakozik.

2020-ban a Durkó Mátyás-díj díjazottja, amelyet a művelődés és a felnőttkori tanulás szervezésével foglalkozó képzések és szakmák fejlődését, fejlesztését elősegítő munkájának elismeréséül adományozott számára a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Művelődés-tudományi és Humán Tanulmányok Tanszéke, a Magyar Tudományos Akadémia Andragógia Albizottsága és a Nemzeti Művelődési Intézet.

A Közösségépítő Önkéntes díj elismerést **Miklós Judit és Kószó Mihályné** vehette át.

Miklós Judit mestertanár 1997 óta vezeti a Közös Jövőnkért Alapítványt, melynek célja a helyi közösségek megerősítése, a hátrányos

Miklós Judit

Kószó Mihályné Marika

it, a településen élőkét. Segítette a Nyugdíjas Klub működését előbb önkéntesként, majd 2005-től vezetőjeként. A klub aktív közösségi életét folyamatosan szervezi, segíti a közösség és a tagok mindennapi életét. Számos programot akciót szervez, hogy mindenki jól érezze magát. Ünnepeket, hagyományörző rendezvények sorát alakította ki. Fontosnak tartja a határon túli kapcsolatok ápolását, közös programok megvalósítását. Foglalkozik a település történetével, gyűjti a falu idős embereinek érdekes meséit, élettörténeteit.

Kószó Mihályné meghatározó személyisége a településnek, a település kulturális életének, közösségi munkájának. Vallja egy ember semmit nem tehet mások nélkül.

A Nemzeti Művelődési Intézet 2020-ban alapította a **Közművelődést Támogató díjat**. Az elismerésben **Szabó János, Vojtkó Ferenc és Karsai László** részesült.

Szabó János okleveles építészmérnök, a Planning Stúdió Kft. ügyvezetője. A Nemzeti Művelődési Intézet generáltervezője. Szakmai pályafutása során a magasépítés minden szegmensében részt vett. Eleinte lakóépületeket, társasházakat, bevásárlóközpontokat tervezett, majd művelődési intézmények, szállodák domináltak. Kiemelkedő munkája volt a Nemzeti Művelődési Intézet székházának megtervezése, ahol olyan munkatársakat választott, akikkel sikerült megvalósítani ezt a csodálatos épületet, melyre méltán lehet büszke.

Vojtkó Ferenc 1998 óta a Debrecen Televízió, majd a cég átalakulása óta a Médiacentrum Debrecen szerkesztő-riportere. Filmjeinek többsége az egyházakhoz, a valláshoz köthető. Kiemelkedő ismeretterjesztő- és dokumentumfilm-rendezői, illetve szerkesztő-műsorvezetői tevékenységéért több elismerésben

Szabó János

Vojtkó Ferenc

is részesült. A Nemzeti Művelődési Intézet székháza a szerves magyar műveltség sok elemét felvonultatja. Ennek a tudásátadásnak része a Napút is, melynek szellemi atyja Vojtkó Ferenc. Mindezen túl hasznos tanácsokkal szolgált intézetünknek a Szakkör és a JóGyakorlatON online felületek elindításakor is.

Karsai László Szegeden született, gyermekezeit Algyón töltötte. Építész tanulmányait Szegeden és Debrecenben végezte, ezt követően a kivitelezésben kezdett el dolgozni. A magasépítéstől a mélyépítésig,

Karsai László

a kétkezi munkától a projekttervezésig minden szegletét kipróbálta ennek a szép alkotói tevékenységnek. A Nemzeti Művelődési Intézet székházának építésénél felelős műszaki vezetőként, az első kapavágástól a szalagátvágásig felügyelte és irányította a munkálatokat.

Közösségeket Támogató Önkormányzat díjat Sátoraljaújhely Város Önkormányzata, Taktaharkány Nagyközség Önkormányzata és Komló Város Önkormányzata nyerte el.

Sátoraljaújhely Város Önkormányzata folyamatosan figyelemmel kíséri és támogatja a város közösségeit és civil szervezeteit. Példamutató együttműködést és kapcsolatrendszert alakított ki, és működtet a szervezetekkel, együttműködések szolgálják a város polgárainak javát.

A Képviselő-testület alapelvként fogalmazta meg, hogy az önkormányzati feladatok, szolgáltatások ellátásába és a döntés-előkészítési folyamatokba bevonja a közösségeket, a civil csoportokat. A szervezetek aktív életet élnek a város-

Taktaharkány Nagyközség Önkormányzata, Dr. Szemán Ákos

ban, kiemelkedően sok munkát vállalnak, és tevékeny résztvevői a város kulturális életének. Ezért az Önkormányzat a részükre programjaik megvalósításához, működésükhöz segítséget, helyszínt, több esetben anyagi támogatást is biztosít. Az eredményes együttműködést bizonyítja, a szervezetek

közötti összefogás megléte, az igazi közösségi összetartozás kialakulása. Vallják, hogy egy város igazi ereje az ott működő és együttműködő közösségekben rejlik.

Taktaharkány hosszú évek óta kiemelt figyelmet fordítanak a hagyományok, a települési értékek megőrzésére és továbbadására, a közösségek munkájának támogatására, a fiatalabb korosztály tanulásának, művelődésének, közösségekbe történő bevonásának előmozdítására. A közösségi élet jeles napjai összefogják a nagyközség lakóit, melynek szinte mindenki szervezője is és résztvevője is egyúttal. Számos programjuk szolgálja az értékek megőrzését, ugyanakkor közösséget teremtő erővel bírnak. Több civil szervezet működik a településen, melyekben mindenki találhat érdeklődési körének megfelelő elfoglaltságot és együttműködést, ahol őrzik a hagyományokat, a hímző kultúrát, a népdalkincset. Az önkormányzat az összefogások ápolója, mert azt vallják, csak együtt, közösen lehet minden problémára, feladatra megoldást találni.

Sátoraljaújhely Város Önkormányzata, Szamosvölgyi Péter (bal oldalon)

Komló Város Önkormányzatának céljai között hangsúlyos helyen áll a közösségi élet megerősítése, a településen felmerülő feladatok közösségek bevonásával történő ellátása, a közösségi együttműködések kialakítása. A település képviselő-testülete célul tűzte, hogy a települési értékeket megőrzi, élte, valamint új értékeket, az értékek mentén új, vonzó programokat is teremt, közösségi összefogással, térségi együttműködéssel. Mindezek a helyben maradást, a helyi identitás erősödését is eredményezik, a széleskörű összefogás létrejöttét segítik. Vallják, hogy a közös építő, fejlesztő munkában mindenkire szükség van, mindenki számít. Hiszen a célok megvalósítása csak együtt, közösen, összefogással lehetséges, csak így válik a város egy otthonosabb, élhetőbb településsé, amely a családok, a gyerekek és minden korosztály számára biztosítja a teret és a lehetőséget a tanuláshoz, a művelődéshez, ahol barátságok születnek és közösségek élnek. Mindannyiunk nevében gratulálunk Komló várossá nyilvánításának 70. évfordulójához és a napokban zárult jubileumi ünnepségsorozat megrendezéséhez.

Komló Város Önkormányzata, Polics József és munkatársai

2022. évi díjazottak méltatása

A Nemzeti Művelődési Intézet **Illyés Gyula** közművelődési életműdíjjal tüntette ki **Halász Jánost** és **Salamon Hugót**.

Halász János a magyar kultúra, közművelődés, a kulturális közösségek elkötelezett támogatója. Érdeklődéséből, sokoldalúságából és tanulmányaiból fakadóan a közművelődés, a közösségi művelődés teljes intézményrendszerének értője, ismerője, nem egyszer alakítója. Mindig fontos volt számára a közösségi aktivitás, az önkéntesség és a közös érdekeit felismerő közösségek összefogása, azok hozzáértő segítése. Debrecenben még egyetemistaként alapítja meg Magyarország egyik első kulturális egyesületét, a SZÉP KLUB kulturális egyesületet. Később, a város kulturális alpolgármestereként a civil szervezetek lelkes mentora, alkotók, művészek, művészeti csoportok támogatója, a debreceni közösségi házak hálózatának egyik megalapozója. Azon kevesek közé tartozik, aki nemcsak beszél a kultúráról, a különböző közösségekről, hanem a kultúrában, a közösségekkel együtt éli mindennapjait. Vezetésével teljesedett ki az a kulturális alapú településszövetség – a Városok, Falvak Szövetsége – amelyben városok és kistélepülések működnek együtt immár hosszú ideje, a kultúra számos területén, jelenleg is. Politikusként, képviselőként, majd államtitkárként is azok közé tartozik, aki felkészültségének és érveléseinek köszönhetően sikeresen vesz részt kulturális intézményeink megújításában és megerősítésében. Életútjában meghatározó szerepet töltött be Beke Pállal való szakmai kapcsolata, aki a Magyar Művelődési Intézet főigazgatójaként a közművelődés alakításában jelentős szerepet töltött be. Közös szakmai gondolkodásuk is jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy Halász János vezetésével 2011-ben elindult a közművelődés átszervezése, amelynek köszönhetően a közművelődés, mint hungarikum nem az eltűnés félmályában tévelyeg, hanem nemzetépítő és nemzetegyesítő stratégiai

Halász János

selőként, majd államtitkárként is azok közé tartozik, aki felkészültségének és érveléseinek köszönhetően sikeresen vesz részt kulturális intézményeink megújításában és megerősítésében. Életútjában meghatározó szerepet töltött be Beke Pállal való szakmai kapcsolata, aki a Magyar Művelődési Intézet főigazgatójaként a közművelődés alakításában jelentős szerepet töltött be. Közös szakmai gondolkodásuk is jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy Halász János vezetésével 2011-ben elindult a közművelődés átszervezése, amelynek köszönhetően a közművelődés, mint hungarikum nem az eltűnés félmályában tévelyeg, hanem nemzetépítő és nemzetegyesítő stratégiai

kulturális ágazattá vált. Segítségével sikerült új pályára állítani így a közművelődést és intézetünket is, a Nemzeti Művelődési Intézetet. Halász János eddigi élete nagy részét a magyar kultúra és közművelődés felemelésének szentelte.

Salamon Hugó több mint három évtizede dolgozik közművelődési, kulturális és szervezetfejlesztési területen. Számatalan mintavértékű projekt és együttműködés, valamint új fesztivál elindítása és megvalósítása fűződik nevéhez. Innovatív gondolkodás, szolgáltatói szemlélet, professzionalitás jellemzi munkásságát, amely az alapértékekre és a közösségekre támaszkodik, abból építkezik. „A kultúra

Salamon Hugó

maga az emberi élet minősége” – vallja. Eddigi pályafutását a folyamatos fejlődés és az elhivatott, felelősségteljes munkavégzés, a szakmai kapcsolatok fontosságának hangsúlyozása, a hagyományokat tisztelő, újíto szándék, a kimagasló szervezőkészség jellemezte. Salamon Hugó értékmegőrző, kultúraközvetítő és -teremtő munkásságával fontos, emblematikus és a közművelődésben dolgozók számára Kárpát-medence-szerte követendő személyiség.

Beke Pál-díjban részesült Gazdik István, aki több mint két évtizeddel ezelőtt kezdte meg közművelődési szakmai életútját, melyben mindig a közösségépítés és az értékek közvetítése állt a középpontban. Nevéhez fűződik számos közösségi kezdeményezés, gyermek- és családi rendezvény. Közel tíz évig vezette Gyálon az Arany János Közösségi házat és könyvtárat, jelenleg a Klauzál Gábor Budafok-Tétényi Művelődési Központ igazgatója. Intézményvezetői munkájában is a települési értékekre, a hagyományok átadására helyezi a hangsúlyt. Szakmai felkészültségén és folyamatos fejlődésen felül fontos szempontnak tartja a munkatársaival való együttműködést, a csapatban gondolkodást. A térség kulturális életében betöltött meghatározó szerepe, a közösségépítés és értékközvetítést elősegítő tevékenysége elismeréseként Gazdik István Beke Pál-díjban részesül.

Gazdik István

A **Karácsony Sándor-díjat dr. Széman Emese Rózsa** vehette át.

Dr. Széman Emese Rózsa az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Szabédi László Emlékházának vezetője és kutatója, az EMKE Közép-Erdélyi Magyar Művelődési Intézetének vezetője, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem óraadó oktatója, a Kriterion Kiadó online szerkesztője. Számos kulturális és oktatási célú szervezet önkéntese, határon átnyúló kulturális és oktatási szektort érintő kutatási projekt aktív résztvevője, innovatív kezdeményezések rendszeres közremű-

ködője. Munkája során célja a helyi cselekvésre ösztönzés: egy-egy közösség közeli és távoli múltjának feltérképezése, olyan egykoron élt, esetleg most is élő – a saját közösségükért felelősséget érző, annak érdekeit szem előtt tartva cselekvő – személyek és cselekedetek azonosítása és bemutatása, akik vagy amelyek példaként felmutathatók a kortársak számára. A határon túli magyar közösségek erdélyi összetartásáért, közösségépítő munkájáért, a határon túli magyarsághoz kötődő kutatásokért, valamint az ezekben a tevékenységekben vég-

dr. Széman Emese Rózsa

zett példaértékű munkájáért dr. Széman Emese Rózsa Karácsony Sándor-díjban részesül.

A **Durkó Mátyás-díjat Dr. Szabó Irma Ibolya** a Durkó Mátyás Konferencia keretében vette át Debrecenben. Magyar-oroszos szakos általános iskolai tanár, közművelődési és népművelési előadó, tudományos fokozatot a Debreceni Egyetemen Durkó Mátyás utolsó doktoranduszaként szerezte meg. 1974 és 2001 között a Karácsony Sándor Általános Művelődési Központban és ennek jogelődjeiben dolgozott, mint tanár, népművelő, illetve általános és közművelődési igazgatóhelyettes. 2001-től a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium munkatársaként, mint szakmai referens, vezető-főtanácsos. 2006 és 2011 között osztályvezetőként, közművelődési vezető szakfelügyelőként és közigazgatási tanácsadóként dolgozott a jogutód Nemzeti Erőforrás Minisztériumában. A minisztériumi megbízását követően a debreceni KultúrÁsz Közhasznú Egyesület munkáját segítette, mint közművelődési főtanácsadó 2014-ig, nyugdíjba vonulásáig. A szakma iránti elhivatottságát jól jellemzi, hogy szakértői tevékenyegét is folytat több területen. 1999 óta, mint közművelődési

Szalóki István

szakértő vesz részt a fejlesztésekben. 2012 és 2017 között a Nemzeti Munkaügyi Hivatal megbízásából felnőttoktatási szakértőként is tevékenykedett. 2015-től általános gyermek és ifjúsági szakértő. Munkássága elismeréseként 1999-ben megkapta a Közösségért-Művelődésért (ÁMKOE) kitüntetést. 2001-ben Bessenyei György-Díjat kapott; 2003 és 2010 között négy alkalommal kapott (Kulturális) Miniszteri / közigazgatási államtitkári dicséreteket. 2014-ben a településért végzett kiemelkedő munkájáért megkapta a Földes Községért Emlékérmet.

Közösségépítő Önkéntes díjban részesült Szalóki István és Daróci Lajosné.

Szalóki István a MOL nyugalmányú vezérigazgató-helyettese, aktív szerepet vállal Szolnok város kulturális, közösségi életében. Fontos és felelősségteljes hivatása mellett mindig arra törekedett, hogy a közösséget és a közjót is szolgálja, ahogyan azt korábban a szülei tették. Az emberek és a kultúra elkötelezett támogatójának vallja magát. Számos új kezdeményezés megvalósítása fűződik nevéhez: közreműködött a Szigligeti-szobor felállításában, a Szolnoki Művésztelepért Alapítvány és a Szolnoki Panteon létrejöttében, az 1956-os forradalom, valamint Trianon emlékének méltó megőrzésében. Aktív szerepet vállalt alapítványok kuratóriumában, felügyelő bizottságokban, a Rotary Clubban, valamint a Szolnokért Egyesületben. Szalóki István meghatározó személyisége Szolnok város közösségi életének, érdemes a Közösségépítő Önkéntes díjra.

Daróci Lajosné az érdi IRKA – Irodalom-kedvelők klubjának vezetője, az IRKA irodalmi kulturális folyóirat, valamint az IRKA antológia főszerkesztője, aki folya-

Dr. Szabó Irma Ibolya

pontjain több emléktáblát, szobrot helyezett el mindazoknak emléket állítva, akik a város hírnevét öregbítették. Tata értékeinek védelmében rendületlen energiával és lelkesedéssel végzi az értékfeltáró, -őrző és -átadó munkát, biztosítja az egyesület által teremtett meghatározó tevékenység folytatását. Tata helytörténeti értékeinek megmentése érdekében kifejtett önzetlen szervező munkájáért Közművelődést Támogató díjban részesül.

Grátz Antal építész, az organikus építészet nagymestere, a Nemzeti Művelődési Intézet lakiteleki

Daróci Lajosné

matosan azon dolgozik, hogy minél többen és minden korosztályban ismerjék meg az irodalmi alkotásokat, Érd irodalmi alkotóit, munkásságukat, és maguk is alkossanak. Számos együttműködést alakított ki társművészetekkel, kiállításokon, műterem-látogatásokon vesznek részt a klub tagjai. Könyvbemutatókat, szerzői esteket tartanak, irodalmi műsorokat rendeznek. Mindazok az események, melyeket a klub tagjaival közösen rendeznek, nemcsak az alkotóknak jelentenek élményt, lelki feltöltődést, hanem az érdeklődő közönségnek is. Daróci Lajosné meghatározó személyisége a településnek, a település kulturális életének, vallja, egy ember semmit nem tehet mások nélkül. Munkássága alapján érdemes a Közösségépítő Önkéntes díjra.

A Közművelődést Támogató díjat dr. Kis Tiborné, Grátz Antal és Lovass Tibor vehette át.

Dr. Kis Tiborné nyugalmazott általános iskolai tanító, a Tatai Helytörténeti Egyesületnek két évtizede tagja, 10 éve elnöke. Tata helytörténetének feltárását, a hagyományok ápolását tekinti fontos feladatának. Irányítása alatt az egyesület a város különböző

Kis Tiborné

Grátz Antal

Lovass Tibor

központi épületének vakolatdíszek tervezője és készítője. Azt vallja, hogy egy hímezőasszony művésze és egy népi lakóház ornamentikája ugyanazt a képi nyelvet beszélik – népművészetünk varrottasainak, faragásainak, egyházaink kazettás mennyezeteinek világát idézik. A bartóki „Csak tiszta forrásból!” intelem nyomán szeretné a képművészet hagyomány elvesztett fonálját az építészet műfajában újból felvenni, és ezzel az építészet egyetemes értékeit a magyar népművészet értékeivel gazdagítani. Hitvallása szerint minden ember lelkében ott van a vágy, hogy megtudja, milyen egyedülálló szellemiséghez, örökséghez tartozik, milyen munióval rendelkezik. Méltó módon megérdemli a kitüntetés szakmai munkájáért, amellyel jelentősen hozzájárult a Nemzeti Művelődési Intézet új központjának imponáló megjelenéséhez.

Lovass Tibor a Helyi Televíziók Országos Egyesületének elnöke. A göcseji Filmszemle és a Savaria Filmszemle elindítója, a Savaria Filmakadémiai Egyesület alapítója, a Nemzeti Művelődési Intézet szakköri filmjeinek szakmai tanácsadója. Évek óta részt vállal a fiatal szakemberek képzésében, szakmai

konferenciák, szabadegyetemek megvalósításában. Életpályáját áthatja a szakma, az emberek szeretete, az elhivatottság, az ügyekért való kiállás, valamint a közösségek támogatása fontosságának hangsúlyozása – saját életén és munkásságán keresztül. Vallja, hogy minden területen folyamatos építkező munkára van szükség, mert csak ez hozhat maradandó eredményt.

A Közösségeket Támogató Önkormányzat díj elismerést Karcag Város Önkormányzata, Nyárad Község Önkormányzata

Karcag Város Önkormányzata, Szepesi Tibor

és Panyola Község Önkormányzata vehette át.

Karcag Város Önkormányzata folyamatosan figyelemmel kíséri és támogatja a város közösségeit és civil szervezeteit. Példamutató együttműködést és kapcsolatrendszert alakított ki, és működtet a szervezetekkel, a város polgárainak javát szolgálva. Az önkormányzat alapelvként fogalmazta meg, hogy az önkormányzati feladatok, szolgáltatások ellátásába és a döntés-előkészítési folyamatba bevonja a közösségeket, a civil szervezeteket, amelyek aktív életet élnek a városban, kiemelkedően sok munkát vállalnak, és tevékeny résztvevői a város kulturális életének. Az eredményes együttműködést bizonyítja a szervezetek közötti összefogás megléte, az igazi közösségi összetartozás kialakulása. Vallják, egy város igazi ereje az ott működő és együttműködő közösségekben rejlik.

Nyárad egy 900 lelkes település Veszprém megyében, amelyet az utóbbi 10 évben jelentős fejlődés jellemez. Fenntartható gazdálkodást folytató, a közösségeire figyelő, hagyományait, értékeit megtartó, továbbélhető faluként nagyra

becsülik a helyiek és a térségben élők egyaránt. Az Önkormányzat segíti a közösségek létrejöttét, működésüket, kezdeményezéseik megvalósítását, ezáltal a helyi társadalom aktivizálását. Tevékenységével térségi központtá vált, a környező településekkel jó együttműködést alakított ki, sokak számára nyújt segítséget, példát. A fejlődés a település önkormányzata, polgármestere, az általuk foglalkoztatott szakemberek munkájának, elhivatottságuknak köszönhető.

Panyola Község Önkormányzatának céljai között hangsúlyos helyen áll a közösségi élet megerősítése, a településen felmerülő feladatok közösségek bevonásával történő ellátása, a közösségi együttműködések kialakítása. A település vezetése célul tűzte ki, hogy a települési értékeket megőrizze, éltesse, valamint új értékeket, az értékek mentén új, vonzó programokat is teremtsen, közösségi összefogással, térségi együttműködéssel. Mindezek a helyben maradáshoz, a helyi identitás erősödéséhez is eredményezik, a széles körű összefogás létrejöttét segítik. Vallják, a közös építő, fejlesztő munkában mindenkire szükség van, mindenki számít. Hiszen a célok megvalósítása csak együtt, közösen, összefogással lehetséges, csak így válhat a település otthonosabbá, élhetőbbé, amely a családok, a gyerekek és minden korosztály számára biztosítja a teret és a lehetőséget a tanuláshoz, a művelődéshez, ahol barátságok születnek és közösségek élnek.

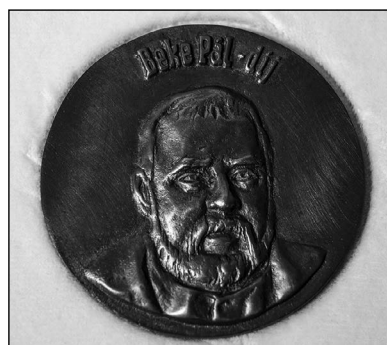
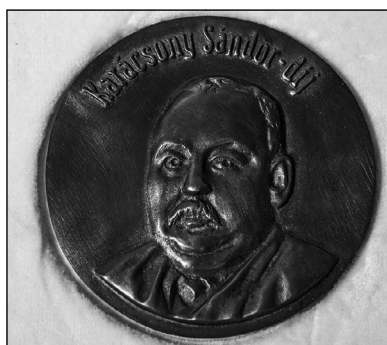

Nyárád Község Önkormányzata, Pajak Károly

Panyola Község Önkormányzata, Muhari Zoltán

A Nemzeti Művelődési Intézet 2012-es szervezeti és szakmai megújulásával kezdődött meg a közművelődés új, közösségeket fókuszba állító időszaka. A rendszerszintű változások többek között érintették a megyei közművelődési feladatellátás integrálását, a közművelődés felsőoktatási és képzési rendszerének átalakítását, új foglalkoztatási programok és innovatív közösségi mintaprogramok indítását, az egész Kárpát-medencére kiterjedő hálózat megerősítését.

A változásokban bővelkedő időszak folyamatai nagyban hozzájárultak a közművelődési szakterületet érintő kormányzati döntések megalapozásához. A tízéves rendszerszintű, következetes, egymásra épülő fejlesztéseknek köszönhetően olyan közművelődési ellátórendszer jött létre, amely az egyre bővülő szakemberlétszámnak köszönhetően képes a jövő nemzedékek számára átörökíteni és szervesen beágyazni a kulturális értékeket; gondoskodni a tájegységi és települési ismeretek megőrzéséről, átadásáról, élményeket nyújtó közösségi programok biztosításáról szerte a Kárpát-medencében.

Ebben a történelmi léptékkal mérve is korszakos munkában különösen nagy feladat hárul a felkészült, elkötelezett közösségi szakemberekre, akik az év minden napján a településen és a térségben élő lakosokért dolgoznak. Hétfvégéken, ünnepeken, a tavaszi, nyári vagy őszi szünetben, amelyet mások a családjukkal töltenek, ők közösségi programokat, játszóházat szerveznek, időseket, fiatalokat, helybélieket és elszármazottakat szólítanak meg. Kiállításokat rendeznek, pályázatot írnak, közreműködnek az értéktartó munkában, szakmai segítséget nyújtanak a települési kisközösségek találkozásaihoz. Kezdeményezői, megvalósítói számos emlékeztető települési rendezvénynek.

A közösségi művelődés helyi szakemberei nem csak a jelennek, a jövőnek dolgoznak. Életútjuk, szakmai sikereik, közösségi szemléletük, értékorientációjuk másokat is inspirál.

A Nemzeti Művelődési Intézet új közművelődési adatbázisa, az **NMIkon** a közösségi művelődés ikonjait mutatja be egy különálló online felületen, ezzel is tisztelve a szakemberhálózat eredményei előtt.

A felület elérhető a <https://nmikon.hu/> honlapon.

KERESÉS A TUDÁSTÁRBAN

Mit keres? Mindenhol Keresés

Szervezetek
9 tartalom

Meghatározó
személyek
36 tartalom

Fogalmak
188 tartalom

Munkatársak
34 tartalom

Meghatározó személyek

dr. Juhász
Erika

Birnbaumné
Pintér Mária
dr.

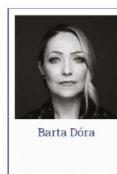
Makoldi
Sándor

Salamon
Hugó

Kerülő Judit
dr.

Barta Dóra

Fogalmak

A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET DÍSKERTJE

WWW.NMI.HU